

ÁRSFRÁGREIÐING

2001

LØGTINGSINS UMBOÐSMAÐUR

---

*Løgtingsins umboðsmaður
Ársfrágreiðingin 2001*

LØGTINGSINS UMBOÐSMAÐUR

Ársfrágreiðingin 2001

Tórshavn 2002

Løgtingsins umboðsmaður
Ársfrágreiðingin 2001
© 2002, Løgtingsins umboðsmaður
Umbróting, prent og innbinding: Hestprent

ISBN 99918-969-0-2

Innihaldsyvirlit

I.	Inngangur	8
II.	Um umboðsmanslógina	10
III.	Løgtingsins umboðsmaður	14
IV.	Hagtøl	16
V.	Álit og aðrar niðurstøður hjá umboðsmanninum í málum avgreidd í 2001	24
VI.	Skjøl	83
	1. Umboðsmanslógina	83
	2. Lógaruppskotið við viðmerkingum	87
	3. Vegleiðingin um Løgtingsins umboðsmann ...	100

Til Løgtingið

Vísandi til § 11, stk. 1 í løgtingslóg nr. 60 frá 20. mai 2000 um Løgtingsins umboðsmann lati eg av hondum hesa frágreiðing um virksemi mítt í 2001. Ársfrágreiðingin skal sambært nevndu grein verða almannakunngjørd áðrenn 1. juli 2002.

Frágreiðingin er býtt upp soleiðis:

- I. Inngangur, sum er ein stuttur søguligur samandráttur av gongdini við at seta á stovn tingsins umboðsmenn aðrastaðni og í Føroyum.
- II. Frágreiðing um lógina um Løgtingsins umboðsmann.
- III. Frágreiðing um stovnin.
- IV. Hagtøl.
- V. Álit og aðrar niðurstøður hjá Løgtingsins umboðsmanni í 2001.
- VI. Skjøl:
  1. Umboðsmanslógin.
  2. Lógaruppskotið við viðmerkingum.
  3. Vegleiðingin um Løgtingsins umboðsmann.

Tórshavn, juni 2002.

Joen H. Andreassen

I. Inngangur

Í flestu demokratisku samfelögum er tað soleiðis, at lóggávutingið hevur eftirlit við almennu fyrisitingini.

Hugskotið um at seta embætismenn at ganga tingunum til handa við hesi eftirlitsuppgávu er ikki eitt nýtt fyribrigdi. Longu í 1809 varð hetta gjørt í Svøríki, sum hetta árið setti ein „justiceombudsman“ at hava eftirlit við embætismonnum kongsins. Finland fekk í 1919 ein umboðsmansstovn eftir svenskari fyrimynd. Í nevndini, sum í 1946 varð sett at gera uppskot til nýggja danska grundlóg, var spurningurin frammi um at seta á stovn ein tingsins umboðsmann, og gjørdist úrslitið § 55 í grundlógini frá 5. juni 1953, ið ásetur, at tað við lóg skal skipast fyri, at Fólkatíngið velur ein ella tveir uttantsings persónar at hava eftirlit við sivilu og militeru fyristingini hjá statinum. Hetta gjørdist veruleiki árið eftir, og fór fyrsti danski umboðsmaðurin til verka í 1955. Upprunaliga fevndi eftirlitið hjá umboðsmanninum ikki um kommunalu fyrisitingina, men er hetta seinni broytt, og eftir galdandi lógini um Folketingets ombudsmand – lov nr. 473 frá 12. juni 1996, § 7, stk. 1 – fevnir virksemi umboðsmansins um alla almennu fyrisitingina. Noreg fekk lóggávu um umboðsmann í 1962, Ísland í 1988 og Grønland í 1994. Sostatt eru nú umboðsmenn í øllum norðanlondunum. Eisini umheimurin uttan fyri norðurlond hevur sýnt hesum eftirlitsamboði áhuga, og finnast tað nú umboðsmansstovnar í umleið 70-80 londum í heiminum.

Í Føroyum er uppskot um at seta á stovn ein Løgtingsins umboðsmann á fyrsta sinni sett fram í 1978. Tað var táverandi løgtingsmaður, Jógvan Sundstein, sum tann 22. august 1978 setti fram uppskot til samtyktar um at seta eina 5-mannanevnd til at gera lógaruppskot um eina skipan við einum Løgtingsins umboðsmanni. Hóast nevndin, sum fekk uppskotið til viðgerðar, tók undir við tí, fall tað, tí bert 7 tingmenn vóru fyri (Løgtingstíðindi 1978, bls. 53-54).

Í 1980 royndi Jógvan Sundstein aftur. Hesa ferð saman við táverandi løgtingskvinnuni Karini Kjølbro, men aftur hesa ferð miseydnaðist royndin, tí bert 13 av 32 tinglimum atkvøddu fyri uppskotinum (Løgtingstíðindi 1979, bls. 347-348).

Í 1982 royndu Jógvan Sundstein, løgtingsformaður og Karin Kjølbro aftur at seta fram sama uppskotið. Løgtingið gjørdi tá av at seta eina 5-mannanevnd til at gera lógaruppskot um eina skipan við einum Løgtingsins umboðsmanni. Nevndin bleiv vald, men verulig gongd kom ongantið á nevndararbeiðið, og nevndin lat ongantið nakað álit frá sær (Løgtingstíðindi 1981, bls. 589–590).

Í mars 1992 legði Tjóðveldisflokkurin eitt uppskot fyri Løgtingið um at áleggja formansskapinum at seta eitt fólk at gera reglur fyri ein Løgtingsins umboðsmann, eins og at seta umboðsmannin innan ólavsøku sama árið. Í mai 1993 samtykti tingið hetta uppskotið, soleiðis at umboðsmaðurin skuldi setast innan árslok 1993. Heldur einki spurdist burtur úr hesari royndini (Løgtingstíðindi 1991, bls. 662).

Spurningurin um at seta á stovn ein Løgtingsins umboðsmann er eisini umrøddur í álitinum hjá nevndini, ið varð sett í 1993 at kanna stýrisskipan Føroya. Í viðmerkingunum til § 39 í uppskotinum til stýrisskipanarlóg um landsstýrismálanevndina, herundir setan av kanningarstjórum, stendur á bls. 192:

„Skipanin kann sigast at vera eitt avmarkað slag av løgtingsins umboðsmanni fyri hvørt mál sær. Nevndin heldur, at henda skipan eigur at verða roynd í verki, áðrenn støða verður tikin til, um ein umboðsmansstovnur skal stovnsetast.“

Tann 24. mars 1994 legði lögmaður fram uppskot til løgtingslóg um stýrisskipan Føroya, og nevndi uppskotið eins og uppskotið hjá nevndu stýrisskipanarnevnd einki um Løgtingsins umboðsmann. Uppskotið varð beint í eina serliga løgtingsnevnd við umboðum frá øllum flokkum, og mælti nevndin til at samtykkja uppskotið hjá landsstýrinum við ávísimum broytingum, teirra millum at seta inn sum nýggja grein, at tað í løgtingslóg kundi verða ásett, at Løgtingið velur uttantsmann at hava innlit við fyrisiting heimastýrisins, og varð uppskotið til stýrisskipanarlóg samtykt m.a. við hesari broyting.

Tann 14. desember 1999 legði Jenis av Rana, løgtingsmaður fyri Miðflokkin fram uppskot til løgtingslóg um Løgtingsins umboðsmann, ið við ávísimum broytingum einmælt varð endaliga samtykt tann 2. mai 2000 - løgtingslóg nr. 60 frá 10. mai 2000 um Løgtingsins umboðsmann.

Umboðsmanslógin og uppskotið við viðmerkingum eru viðheft sum skjøl til hesa frágreiðing.

II. Um umboðsmanslógina

Umboðsmanslógin kom sambært § 18, stk. 1 í gildi 1. januar 2001, men sambært § 18, stk. 2 kundu klagur, um viðurskipti í tíðarskeiðinum 1. januar 2000 til lógin kom í gildi, kortini leggjast fyri umboðsmannin til viðgerðar.

Umboðsmaðurin, ið skal vera uttantsmaður, verður valdur fyri 5 ár í senn. Í lógaruppskotinum varð ásett í § 13, stk. 2, at umboðsmaðurin skuldi vera loystur úr starvinum seinasta dagin í tí mánaði, tá hann fyllir 65 ár. Henda regla varð strikað av løgtingsnevndini, sum fekk uppskotið til viðgerðar, og verður um hetta bert sagt í álitinum:

„Um Løgtingið ynskir, at starvið sum umboðsmaður skal verða røkt av einum persóni, sum er farin um tey 65 árin, so er hetta móguligt við hesi broyting.“

Hevur Løgtingið ikki longur álit á umboðsmanninum, kunnu tveir triðingar av løgtingsmonnunum loysa hann úr starvi (§ 1, stk. 3).

Við løgtingslóg kunnu verða gjørdar almennar reglur um virksemi umboðsmansins. Annars er hann í sínum starvi óheftur av Løgtinginum (§ 3).

Virksemi umboðsmansins fevnir um alla fyrisiting heimastýrisins, tað veri seg bæði lands- og kommunalu fyrisitingina eins og feløg, stovnar, felagsskapir v.m., ið verða roknað við til almennu fyrisitingina. Interkommunalir felagsskapir eru eisini fevndir av virksemi umboðsmansins (§ 4, stk. 1-4).

Virksemi umboðsmansins fevnir ikki um ríkismyndugleikar, Løgtingið og stovnar undir Løgtinginum (§ 4, stk. 5). Viðvíkjandi Løgtinginum og stovnum tess er at siga, at eg havi fingið fleiri klagur til viðgerðar viðvíkjandi ávikavist einari løgtingsnevnd og fyrisiting Løgtingsins. Í øllum førum havi eg avvíst klagurnar við teirri grundgeving, at hvørki løgtingsnevndir ella fyrisitingin hjá Løgtinginum eru fevnd av virksemi umboðsmansins.

Uppgávan hjá umboðsmanninum er at hava eftirlit við, at tær í § 4 nevndu umsitingareindirnar ikki gera mistøk ella vanrøkja skyldur

sí­nar, og at almenna umsitingin ekki fremur órætt móti einstaka borgaranum (§ 5).

Ein og hvör kann senda umboðsmanninum klagu um tær í § 4 nevndu umsitingareindirnar (§ 6, stk. 1). Tað er sostatt ekki sett mark fyri, hvör kann kлага. Eisini útlendingar hava henda rættin. Tað er heldur ekki ein fortreyt fyri at kлага, at tað er klagarin sjálvur, sum hevur verið fyri órætti. Tað kann eisini vera annar persónur enn klagarin, sum verður hildin at hava verið fyri órætti, og havi eg eisini havt okkurt dømi um hetta. Í slíkum fòrum verður viðkomandi vanligu spurdur, um hann tekur undir við, at umboðsmaðurin tekur málið til viðgerðar. Hetta er í øllum fòrum neyðugt, um upplýsingar mugu fáast til vega, um hansara persónligu viðurskifti.

Tað eru ávísar avmarkingar fyri at taka klagur til viðgerðar.

Fyri tað fyrsta skal ein kлага vera umboðsmanninum í hendi innan 1 ár aftaná, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað (§ 6, stk. 2). Henda freistin er ófrávikilig og skal í hesum sambandi verða víst til viðmerkingarnar til lógaruppskotið, har tað viðvíkjandi § 6 m.a. stendur:

„Freistin at lata inn klagu er ófrávikilig. Nær viðkomandi hevur fingið kunnleika um málið, hevur einki at siga. Fyrningarfrestin verður roknað frá tí degi, avgerðin var tikin, uttan mun til nær tann, ið klagar, varð varur við viðurskiftini, klagað verður um.“

Eg havi havt eitt mál til viðgerðar viðvíkjandi hesum spurningi. Talan var um eina avgerð, sum var fráboðað klagaranum við skrivi, dagfest friggjadagin 9. juni 2000. Klagan var latin mær tann 12. juni 2001. Hóast eg mátti leggja til grund, at avgerðin hjá fyrisitingini ekki var komin klagaranum í hendi fyrr enn 12. juni 2000, mátti eg vísa klaguna frá mær vísandi til ársfreistina.

Harnæst kunnu klagur um avgerðir, ið ein møguligur hægri fyrisitingarmyndugleiki kann broyta, ekki sendast umboðsmanninum, fyrr enn viðkomandi hægri myndugleiki hevur tikið støðu í málinum. Ársfreistin skal í slíkum fòrum roknast frá tí degi, tá hægri myndugleikin tekur avgerð sína (§ 6, stk. 3). Fær umboðsmaðurin kortini klagu í slíkum fòrum, vísir hann antin klaguna frá sær, ella sendir hann klaguna til viðkomandi hægri fyrisitingarmyndugleika til viðgerðar.

Hóast báðar hesar treytir eru loknar, er tað harvið ikki sagt, at umboðsmaðurin tekur eina klagu til viðgerðar. Tí sambært § 6, stk. 4 tekur umboðsmaðurin sjálvur støðu til, um hann metir grundarlag vera fyri víðari kanningum í málinum. Umboðsmaðurin tekur ikki mál upp, sum eru til viðgerðar ella mugu roknast við at koma til viðgerðar í rættinum. Nøkur mál eru eisini av slíkum slagi, at tað er ikki gjørligt at lýsa tey á tryggiligan hátt innan karmarnar av einari umboðsmanskanning, og vísir hann tí slík mál frá sær. Hetta er komið fyri. Talan kann eisini vera um mál, sum lítið ella einki hava uppá seg, ella mál, har umboðsmaðurin ikki heldur seg hava møguleika at hjálpa einum klagara.

Umframt at viðgera klagur kann umboðsmaðurin eisini av sínum eintingum taka mál til viðgerðar og fremja neyðugar kanningar í hesum sambandi (§ 6, stk. 5). Í slíkum førum er ikki nøkur ársfreist galdandi. Tó havi eg staðfest, at umboðsmaðurin av sínum eintingum bert kann taka til viðgerðar viðurskifti, ið áttu sær stað, aftaná at lógin fekk gildi, tvs. aftaná 1. januar 2001.

Fyrisitingin hevur skyldu til at geva umboðsmanninum tær upplýsingar og at leggja fram øll tey skjøl, sum hann embætisins vegna krevur at fáa fyrilagt (§ 8, stk. 1). Umboðsmaðurin kann eisini stevna fólk í rættin at vitna um viðurskifti, ið eru avgerandi í kanningararbeiðinum (§ 8, stk. 2).

Umboðsmaðurin hevur rætt til at vitja støð, ið kannað verða, og hann hevur fría atgongd til at gera kanningar í øllum neyðugum hølum (§ 8, stk. 3).

Kemur umboðsmaðurin til ta niðurstøðu, at álvarsligt mistak ella vansketni er framt av fyrisitingini, skal hann boða formansskapi Løgtingsins, lögmanni og viðkomandi landsstýrismanni og/ella kommunustýri frá hesum og koma við tilmæli til teirra (§ 10, stk. 1). Umboðsmaðurin hevur rætt til alment at finnast at, at koma við tilmælum, og á annan hátt at gera vart við meting sína av málum, sum hann hevur kannað (§ 10, stk. 2).

Hann kann eisini mæla viðkomandi myndugleikum til, at fríur rættargangur verður givin í málum, sum hann hevur viðgjørt eftir hesi lóg (§ 10, stk. 3).

Rakar umboðsmaðurin við lýti í galdandi lógum, fyriskipanum

ella umsitingarligum avgerðum, skal hann boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum. Er talan um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalari ella interkommunalari umsiting, skal hann eisini boða viðkomandi kommunustýri frá hesum (§ 12).

III. Løgtingsins umboðsmaður

Tann 2. november 2000 samtykti Løgtingið einmælt at velja Joen H. Andreassen, táverandi fyrisitingarliga sorinskrivara, til Løgtingsins umboðsmann. Ein lögtingsmaður var tó ikki á fundi.

Av tí, at eg tá sat sum sorinskrivari, bar tað mær ikki til at taka við starvinum fyrr enn 1. mai 2001.

Fyrst var at fáa til vega skrivstovuhøli og starvsfólk. Leiguavtala fekst við Føroya Realkredittstovn um leigu av 2. hædd í ognini Niels Finsens gøta 39. Hóast ikki stór, so eru hølini hugnalig og væl eignað til stovnin í tí vavi, sum hann hevur nú.

Sum lögfrøðiligan medarbeiðara setti eg Johnhard Klettheyggj, lögfrøðing og sum skrivstovufólk Lailu Egholm, skrivstovufulltrúa.

Tá eg tók við tann 1. mai 2001 lógu onkrar klagur longu og bíðaðu og aðrar lögðust til. Vit fóru so til verka. Nakrar klagur vórðu avvistar, tí viðurskiftini, ið tær viðvíktu, ikki vóru umfataði av málsræðinum hjá umboðsmanninum, lógu meira enn 1 ár afturi í tíðini, ella tí at móguleikarnir fyri at leggja málið fyri hægri fyrisitingarmyndugleika ikki vóru troyttir. Við ársenda hevði eg fingið 39 klagur, harav 25 vóru endaliga avgreiddar í 2001. Hinar 14 eru allar endaliga avgreiddar, nú henda ársfrágreiðing verður skrivað.

Umboðsmenninir í Noregi, Danmark, Íslandi og Grønlandi koma regluliga saman til fundar, og í 2001 var ein slíkur fundur hildin í Reykjavík. Løgtingsins umboðsmaður er eisini við í hesum samstarvi. Ætlanin var at halda fundin seinast í mars, men av tí, at eg hevði úr at gera við at enda mítt arbeiði sum sorinskrivari, boðaði eg frá, at tað bar mær ikki til at luttaka. Hinir umboðsmenninir gjørdu so av at flyta fundin til tann 10. og 11. mai 2001, og fekk eg sostatt høvi til at vera við á einum slíkum fundi á fyrsta sinni. Eg hevði samstundis høvi til at vitja íslenska umboðsmannin, Tryggva Gunnarsson og hansara medarbeiðarar. Samanumtikið var hetta ein góð ferð, sum stimbraði meg at fara til verka.

Landsstýrismálanevndin gjørdi í døgnum 27.-31. mai 2001 eina kunningarferð til Noreg og Týskland, og gjørdi nevndin av at bjóða mær og lögfrøðiliga medarbeiðara mínum, Johnhardi Klettheyggj,

við í ferðini. Endamálið við ferðini var at kanna viðurskiftini, herundir arbeiðsháttin og uppgávubýti hjá tingnevndum svarandi til okkara landsstýrismálanevnd og umboðsmansstovnum. Í Noregi vitjaðu vit Stórtingið og høvdu ein fund við „Kontrollkomitéen“ hjá Stórtinginum, ið svarar til okkara landsstýrismálanevnd. Eisini vitjaðu vit norska umboðsmannin, Arne Fliflet. Í Týsklandi vitjaðu vit Ríkisdagin í Berlin og fingu frágreiðing um arbeiði hjá teirra „landsstýrismálanevnd“, tí sokallaðu „Petitionsausschuss“. Eisini fingu vit høvi til at luttaka á einum fundi í hesi nevnd. Týskland hevur ongan umboðsmann fyri alt ríkið, men fleiri av landspørtunum hava umboðsmenn t.d. Schleswig Holstein. Aftaná fundin í Berlin fóru vit til Kiel, har vit høvdu fund við nevndina hjá landdegnum í Schleswig Holstein, og har umboð fyri teirra umboðsmann í almannamálum var við. Eisini hetta var ein sera góð ferð, sum gav mær og Johnhardi íblástur til at fara í holt við at fáa ein umboðsmansstovn at virka í Føroyum.

Í august 2001 høvdu vit vitjan av Insspektionschef, Lennart Frandsen og tveimum medarbeiðarum, Pernille Helsted og Johan Busse frá danska umboðsmansstovninum.

Í november 2001 luttóku eg og Johnhard Klettheyggj í eini eftirlitsvitjan hjá danska umboðsmanninum á psykiatrisku deild á amts-sjúkrahúsinum í Vejle saman við Lennart Frandsen og medarbeiðarum hansara. Frammanundan hevði Johnhard verið eina viku á skrivstovuni hjá danska umboðsmanninum, har hann hevði høvi til at seta seg inn í arbeiðsgongdina har.

Fyri at kunna um stovnin og um klagumøguleikarnar havi eg í 2001 givið út ein bóklíng: Vegleiðing um Løgtingsins umboðsmann. Bóklíngurin er sendur út og lagdur fram á flestu almennum stovnum og skrivstovum. Hann er eisini prentaður sum skjal til hesa ársfrágreiðing.

Eg havi eisini fingið til vega eina heimasíðu: www.lum.fo. Á heimasíðuni eru tíðindi um álit og aðrar avgerðir hjá umboðsmanninum, eins og til ber at lesa hesi álit í heilum, men anonymiseraðum líki.

IV. Hagtøl

Klagur innkomnar í 2001 býttar á myndugleikar

Í 2001 blivu upprættaði 22 mál, sum innihildu 39 sjálvstøðugar klagur. Hesar klagurnar vóru býttar soleiðis millum ymsu myndugleikarnar:

(Talva 1)

<i>Myndugleiki</i>	<i>Klagur</i>
Løgmansskrivstovan	3
Fíggjarmálastýrið	3
Vinnumálastýrið	3
Fiskimálastýrið	3
Almanna- og heilsumálastýrið	1
Oljumálastýrið	1
Mentamálastýrið	4
Løgtingið v.m.	6
Almannastovan	1
Landssjúkrahúsið	2
Kommunur	4
Sjónvarp Føroya	2
Útvarp Føroya	2
Føroya Barnaheim	1
Barnaverndarnevndir	1
Skattakærunevndir	1
Toll & Skatt	1
Tilsamans	39

Innkomnar klagur í 2001 býttar á málsøki og klaguinnihald

Klagurnar, sum komu inn í 2001 kunnu býttast upp eftir málsøki og innihaldi, sum gjørt er niðanfryi:

(Talva 2)

<i>Málsøki</i>	<i>Tal av klagum</i>	<i>Klagur um avgerðir</i>	<i>Klagur um málsviðgerð</i>	<i>Klagur um atburð v.m.</i>
Starvsfólkamál	13	7	5	1
Fiskivinnumál	5	3	2	
Almannamál	3		1	2
Umhvørvi/friðing	4	2	2	
Skattur	2	1	1	
Gransking	1	1		
Persónsmál	1		1	
Byggimál/leigumál	3	3		
Innlit	5	4		1
Tíðindaflutningur	2		2	
Tilsamans	39	21	14	4

Klagur endaliga avgreiddar í 2001

Av teimum 39 klagunum vóru 25 endaliga avgreiddar innan 31. des. 2001, og var úrslitið av viðgerðini hetta (býtt upp eftir myndugleika):

(Talva 3)

<i>Myndugleiki</i>	<i>Klagur</i>	<i>Avvistar</i>	<i>Viðgjørðar</i>	<i>Viðgjørðar – uttan átalu/ tilmæli</i>	<i>Viðgjørðar – átala/tilmæli givið</i>
Løgmansskrivstovan	2	2			
Fíggjarmálastýrið	2	1	1		1
Vinnumálastýrið	2	2			
Fiskimálastýrið	1	1			
Oljumálastýrið	1	1			
Mentamálastýrið	1	1			
Løgtingið v.m.	6	6			
Landssjúkrahúsið	2	1	1		1
Kommunur	1		1		1
Sjónvarp Føroya	2		2	1	1
Útvarp Føroya	2		2	1	1
Føroya Barnaheim	1	1			
Barnaverndarnevndir	1	1			
Toll&Skatt	1	1			
Tilsamans	25	18	7	2	5

Av teimum 14 ikki-avgreiddu klagunum, eru 4 avvistar í 2002 og 10 eru endaliga viðgjørðar.

Klagur avvistar í 2001

Í 2001 blivu 18 klagur avvistar av ymiskum orsökum. Býtið teirra millum sæst niðanfryri:

(Talva 4)

Avvistar klagur

Innkomin ov seint; § 6, stk. 2 (§ 18, stk. 2)	7
Kærumøguleiki ikki troyttur; § 6, stk. 3	3
Ikki grundarlag fyri víðari kanningum; § 6, stk. 4	2
Uttanfryri heimildarøki; § 4	4
Afturkallað / fyrispurningur	2
Tilsamsans	18

Viðgjörðar klagur í 2001 býttar á málsøki

Tey málini sum blivu endaliga viðgjørð í 2001 kunnu bítast upp eftir málsøki á hendan hátt:

(Talva 5)

<i>Málsøki</i>	<i>Klagur</i>
Starvsfólkamál	2
Innlit	3
Tíðindaflutningur	2
Tilsamans	7

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av viðgjørðum klagum

Í teimum 7 endaliga viðgjørdu klagunum hevur viðgerðartíðin verið hendan:

(Roknað er við 30 døgum pr. mánað)

(Talva 6)

<i>Klaga innkomin</i>	<i>Parts- hoyring liðug</i>	<i>Klaga avgreidd</i>	<i>Viðgerðartíð aftaná partshoyring</i>	<i>Viðgerðar- tíð tilsamans</i>
01.05.01	26.09.01	06.11.01	1 mðr. 10 dg.	6 mðr. 5 dg.
01.05.01	04.10.01	06.11.01	1 mðr. 2 dg.	6 mðr. 5 dg.
29.05.01	29.10.01	15.11.01	17 dg.	5 mðr. 17 dg.
29.05.01	29.10.01	15.11.01	17 dg.	5 mðr. 17 dg.
29.05.01	29.10.01	15.11.01	17 dg.	5 mðr. 17 dg.
29.05.01	29.10.01	15.11.01	17 dg.	5 mðr. 17 dg.
06.09.01	11.10.01	19.10.01	8 dg.	1 mðr. 13 dg.
Viðgerðartíð í miðal			21 dg.	5 mðr. 4 dg.

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av avvístum klagum

Í teimum 18 avvístu klagunum hevur viðgerðartíðin verið hendan:

(Roknað er við 30 døgum pr. mánað)

(Talva 7)

<i>Klaga innkomin</i>	<i>Parts- hoyring liðug</i>	<i>Klaga avgreidd</i>	<i>Viðgerðartíð aftaná partshoyring</i>	<i>Viðgerðar- tíð tilsamans</i>
01.05.01		18.06.01	1 mðr. 17 dg.	1 mðr. 17 dg.
01.05.01		21.06.01	1 mðr. 20 dg.	1 mðr. 20 dg.
08.05.01	29.06.01	04.07.01	5 dg.	1 mðr. 27 dg.
08.05.01	30.11.01	03.12.01	3 dg.	6 mðr. 26 dg.
04.05.01	19.06.01	21.06.01	2 dg.	1 mðr. 17 dg.
04.05.01	19.06.01	21.06.01	2 dg.	1 mðr. 17 dg.
01.05.01		17.05.01	16 dg.	16 dg.
01.05.01		17.05.01	16 dg.	16 dg.
29.05.01		31.05.01	2 dg.	2 dg.
29.05.01		12.06.01	14 dg.	14 dg.
30.05.01		01.06.01	2 dg.	2 dg.
30.05.01		01.06.01	2 dg.	2 dg.
12.06.01		18.07.01	1 mðr. 6 dg.	1 mðr. 6 dg.
12.06.01		18.07.01	1 mðr. 6 dg.	1 mðr. 6 dg.
03.07.01		04.07.01	1 dg.	1 dg.
23.07.01		28.08.01	1 mðr. 5 dg.	1 mðr. 5 dg.
06.09.01		13.09.01	7 dg.	7 dg.
12.11.01	23.11.01	03.12.01	10 dg.	21 dg.
Viðgerðartíð í miðal			16 dg.	1 mðr. 6 dg.

Málsviðgerðartíðin hjá umboðsmanninum av bæði viðgjørdum og avvístum klagum

Fyri allar klagurnar, tvs. bæði avvístar og endaliga viðgjørdar klagur hevur málsviðgerðartíðin verið hendan:

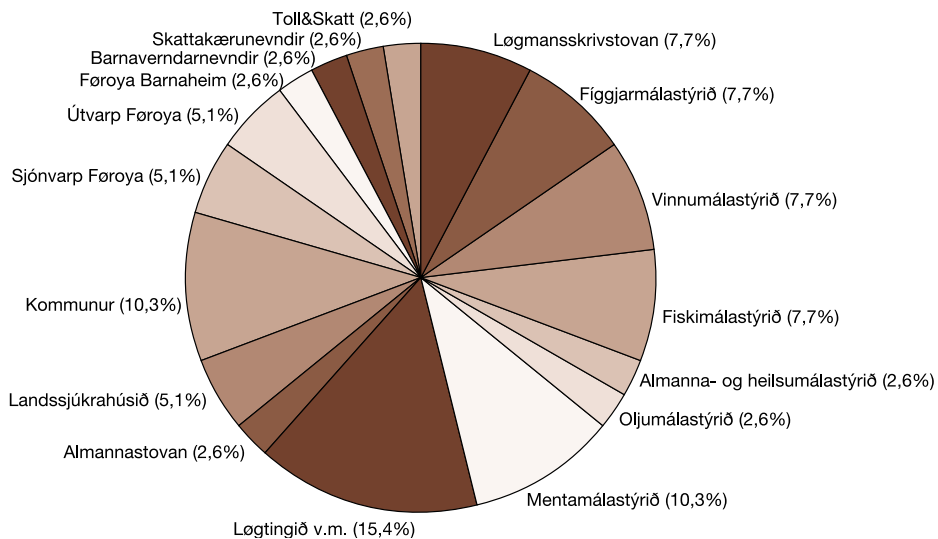
(Roknað er við 30 døgum pr. mánað)

(Talva 8)

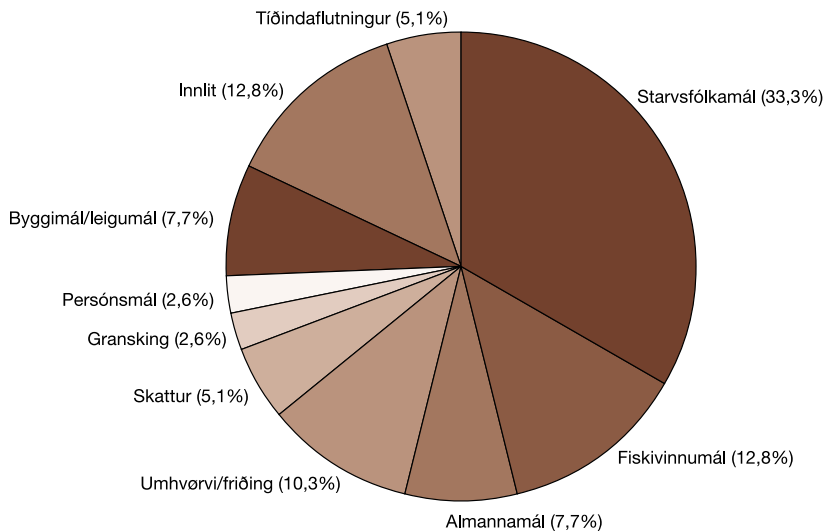
<i>Klagur</i>	<i>Viðgerðartíð aftaná partshoyring</i>	<i>Viðgerðarartíð tilsamans</i>
Viðgerðartíð í miðal:	17 dg.	2 mðr. 9 dg.

Hagtølini lýst í myndum:

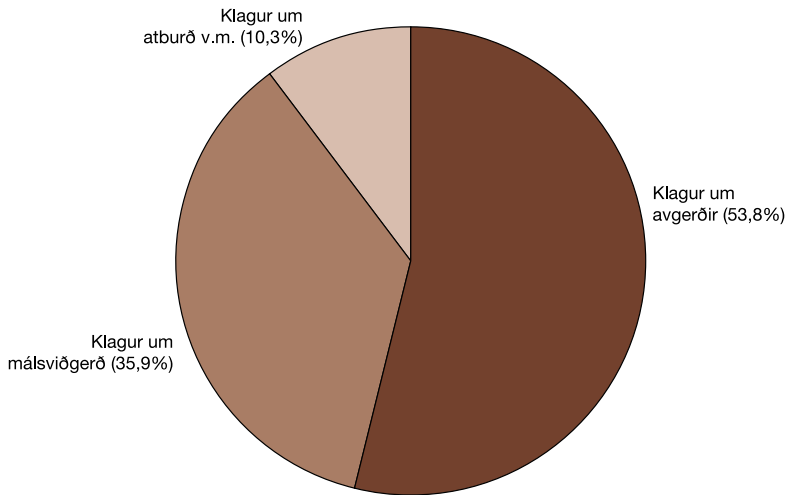
Klagur innkomnar í 2001 býttar á myndugleikar

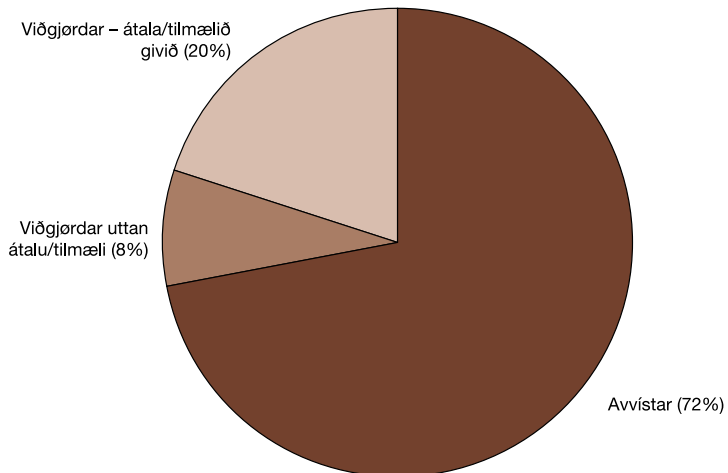
Klagur innkomnar í 2001 býttar á málsøki

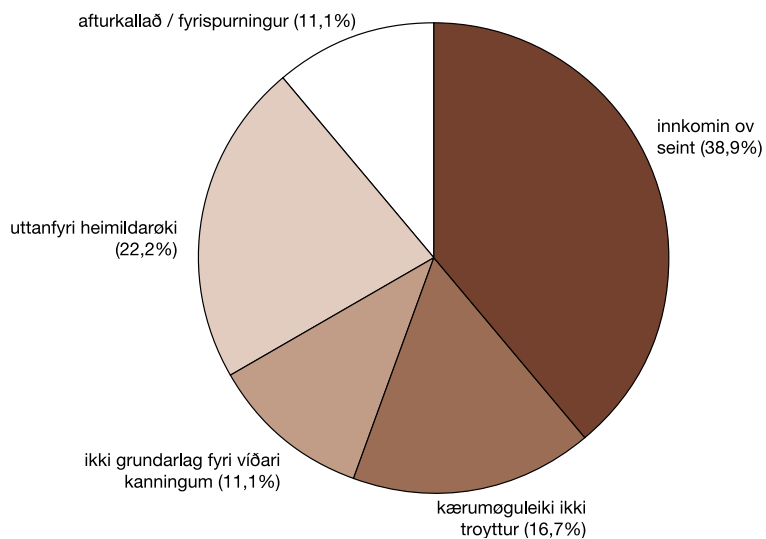
Klagur innkomnar í 2001 býttar eftir klaguinnihaldi

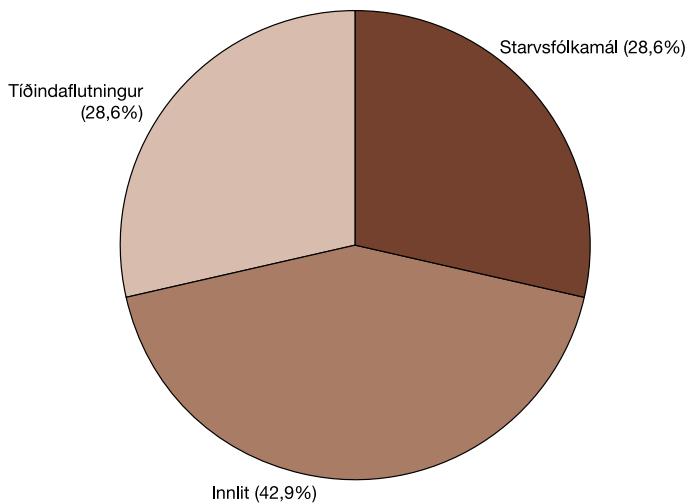
Klagur endaliga avgreiddar í 2001

Klagur avvistar í 2001 býttar eftir avvísingarsök

Klagur viðgjörðar í 2001 býttar á málsöki

V. Álit og aðrar niðurstøður hjá umboðsmanninum í málum avgreidd í 2001

11.1 Innlit

Klaga um karmarnar fyri veitan av innliti

Sjónvarp Føroya hevur sent umboðsmanninum eina klagu um karmarnar, sum vóru settir teimum, tá Sjónvarpið bað um og fekk innlit frá Tórshavnar Byráð í málið um byggingina av Tórsvølli. Sjónvarp Føroya klagði m.a. um, at Tórshavnar Byráð gav Sjónvarpinum boð um at koma á býráðsskrivstovuna fyri at hyggja at skjølunum, at ikki bar til at fáa avrit av teimum skjølunum sum høvdu áhuga, og at ikki bar til at fáa ein lista yvir skjøluni í málinum.

Havandi í huga mongdina av skjølum í málinum sæð í mun til umstøðurnar annars, helt umboðsmaðurin ikki grundarlag vera fyri at fylast á avgerðina hjá býráðnum um at biðja Sjónvarpið koma á staðið at hyggja at skjølunum. Býráðið boðaði undir viðgerðini umboðsmanninum frá, at tað var ein misskiljing, tá Býráðið hevði noktað at útflyggja avrit av skjølunum. Uppá spurningin um, hví Sjónvarpið ikki kundi fá eitt yvirlit yvir skjøluni í málinum, hevur Býráðið svarað at nýggja journalskipanin kom í gildi so seint, at tað ikki fanst nakað yvirlit yvir hesi skjøl. Hesa undanførslu gødtók umboðsmaðurin ikki, tí av teimum 36 sjálvstøðugu málunum var bert tað eina, sum ikki var skrásett í DocuLive-skipanini, og eru hesi yvirlit beinleiðis fevnd av rættinum til innlit sambært § 5, stk. 1, nr. 2 í lógini um innlit í fyrisingina. Annars átalaði umboðsmaðurin, at býráðið als ikki hevði svarað skrivum hansara, men hevði umborið seg við, at leiðslan ikki hevði sæð hesi, hóast tey lógu í málinum.

Við skrivi, dagfest 2. november 2000, hevur Sjónvarp Føroya (hereftir

SVF) klagað til umboðsmannin um umsitingina hjá Tórshavnar Býráð av lógini um alment innlit. Grundarlagið undir klaguni er ein umbøn frá SVF til Tórshavnar Býráð um alment innlit í byggimálið hjá Grunninum Tórsvøllur. Skrivið er soljóðandi:

„Klaga um fyrisiting av lógini um alment innlit.

Í okkara arbeiði hava vit søkt Tórshavnar Býráð um alment innlit í málið um Tórsvøll. Hetta var okkum játtað, men undir so truplum korum, at tað næstan ikki letur seg gera í praksis at brúka móguleikan.

Tað hevur gjørt arbeiði trupult, at ikki ber til at fáa avrit av teimum skjølum, sum áhugi er í.

Tað er trupult, at umsøkjarin skal mæta upp at lesa málið ígjøgnum, meðan fyra embætisfólk sita við bordið og fylgja við arbeiðinum.

Tað ger arbeiði truplari, at ikki ber til at fáa ein lista yvir skjøl í málinum, sum nøkur av stýrunum gera.

Í hjálagda brævi síggjast spurningar og svar til Býráðið, sum lýsa partar av fyrisitingini.“

Brævið, sum sipað verður til, er skriv, dagfest 16. oktober 2000 frá Tórshavnar Býráð til SVE. Brævið er endurgivið niðanfyri.

Málgongdin

Sambært skjølunum, hevur gongdin í málinum verið hendan:

Eitt tíðindafólk í SVF, (A) sendi hósdegina 14. sept. 2000, kl. 17:06 ein teldupost til kommunustjórann, (B), har biðið varð um alment innlit í byggimálið hjá Grunninum Tórsvøllur. Kommunustjórinn svarar aftur við telduposti, sendur fríggjadagin 15. sept. 2000, kl. 15:25. Í svarinum boðar kommunustjórinn frá, at tíðindafólkið er vælkomið at fáa innlit í umbidna málið, og at tey kunnu venda aftur til spurningin mánadagin, 18. sept. 2000.

Hvat síðani hendir er ikki heilt greitt, tí partarnir eru ikki heilt samdir um, hvussu gongdin hevur verið, og skal tí verða víst til, hvat partarnir hava greitt frá sambært teimum skjølum, sum eru nevnd niðanfyri.

Við skrivi, dagfest 28. september 2000, setti (C), tíðindastjóri í SVF, Tórshavnar Býráð nakrar spurningar viðvíkjandi umsóknini um alment innlit í málið um Tórsvøll. Skrivið er soljóðandi:

„(A), sjónvarpskvinna, søkti herfyri um alment innlit í málið um Tórsvøll. Í tí sambandinum havi eg nakrar fyrispurningar, sum vónandi kunnu gera tað greiðari, hvussu Tórshavnar Býráð í verki fyrisitur lógina um alment innlit.

1. Hví skal umsøkjari til alment innlit persónliga møta upp at blaða málið ígjøgnum ?
2. Hví skulu fyra embætismenn verða hjástaddir ?
3. Hví ber ikki til at fáa avrit av teimum skjølum, sum umsøkjarin heldur hava áhuga ?
4. Hví situr ein av teimum fyra embætismonnunum og notarar, hvørji skjøl umsøkjarin hevur áhuga í ?
5. Hví ber ikki til at fáa eitt yvirlit yvir skølini í málinum, har so umsøkjarin velur tey út, sum hon vil hava avrit av ?
6. Heldur Tórshavnar Býráð, at hesin mátin at fyrisita lógina um alment innlit er í tráð við lógina ?

Sum helst skilst av hesum spurningum, so loyva vit okkum at ivast í, um tað, sum hendi í sambandi við okkara umsókn um alment innlit, er ein framgangsmáti, ið er serliga vælegnaður.

Vit eru greið yvir, at kærumøguleiki er, men vilja fegin frætta frá Tórshavnar Býráð, um talan ikki er um eina misskiljing.“

Tórshavnar Býráð svarar SVF aftur við skrivi, dagf. 16. okt. 2000. Viðmerkingarnar hjá býráðnum til ymsu spurningarnar vóru hesar:

...

1. Avgerð er tikin um, at tey, sum ynskja alment innlit, sjálvi skulu møta upp.

...

2. (A), sjónvarpskvinna, hevði biðið (B), kommunustjóra, um alment innlit, og var umbønin beinanvegin gingin á møti, og ástaðarfundur ásettur.

Í hesum føri vóru 4 embætismenn hjástaddir, og fekk (A) frágreiðing um, hví so var.

Kommunustjórín greiddi sjónvarpskvinnuni frá, at málið ikki var hansara málsøki, men at hetta hoyrði undir (D), tekniska stjóra, og tí var hann við.

Harumframt var (E), býararkitektur, við, tí hann hevur ábyrgd yvir fyri tekniska stjóranum yvir býarætlanir, herundir byggiloyvi og byggiváttanir.

(F) var við, tí hann er málsviðgeri í Tórsvallarmálinum.

Hetta var gjørt fyri at veita (A) so gott innlit sum gjørligt, eisini munnliga.

...

3. Býráðið útflýggjar eingi skjøl.

...

4. Hetta er kanska ikki rætt orðað av tygum. Býararkitekturin skrivaði nevnliga øll skjøl niður, ið lögð vóru fram. Hetta fyri at tryggja okkum, at skjøl ikki vóru hildin aftur.

...

5. Sum tygum helst vita, koma ikki øll skjøl undir alment innlit, og ber tí ikki til at flýggja út yvirlit yvir øll skjøl í málinum.

...

6. Sum greitt var (A) frá, var hesin máttin nýttur eftir ráðum frá advokati, og var navn hansara eisini nevnt.

...

Skoytt var uppí brævið, at (A) altíð var vælkomín aftur á býráðs-skrivstovuna at fáa tær seinastu upplýsingarnar, ið henni tørvar.

Við skrivi, dagf. 6. aug. 2001, hevur (Adv. 1), advokatur, vegna Tórshavnar Býráð givið umboðsmanninum hesa frágreiðing:

„Í framhaldi av fundum og telefonsamrøðum fyri summarfrítíð-ina, skal eg við hesum koma við eini frágreiðing um málið, eftir at hava havt samrøðu við umsitingina hjá býráðnum.

Málið tók sína byrjan við at (A) – tíðindafólk hjá Sjónvarpinum – setti seg í samband við (B), kommunustjóra um innlit í málið

um „Tórsvöll“, og var avtalað nær hetta skuldi verða gjørt, men av einhvorji grund mætti hon ekki upp.

Seinri bað hon síðani um fund við (B), og biður hann tí um hjálp frá starvsfólkunum á Teknisku deild til at greiða frá málinum, tá hann ekki var inni í teknisku viðurskiftunum, soleiðis at hon kundi fáa eina so fullfíggaða frágreiðing um málið, herundir málsviðgerðina, sum gjørligt, og fyri at kaga málið ígjøgnum.

Fundurin kom í lag beinanvegin, og vóru tá (B), (D), tekniskur stjóri, (E), byggifulltrúi og (F), málsviðgeri til staðar, soleiðis at hesir kundu vera til handa við upplýsingum og frágreiðing um málið. Viðmerkjast skal, at umsitingin ekki frammanundan hevði gjøgnumgingið málið við atliti til um tilfar var í málinum, sum innlit ekki var í, og var málið tí til staðar í síni heild.

Frammanundan hevði tekniska umsitingin sett seg í samband við advokat, (Adv. 2) um mannagongd í sambandi við innlit, og var hansara ráðgeving grundarlag fyri støðutakanini hjá kommununi.

Tá ein tíð var farin, fór (A) av fundinum, men bað (B) seinri um nýggjan fund, soleiðis at málið kundi verða avgreitt, men kom hon ongantíð aftur.

Viðvíkjandi spurningunum, sum býráðið hevur svarað 16.10.2000, skal leggjast afturat til spurning 3, at hetta er ein misskiljing, tí sjálvandi skal býráðið útflyggja tey skjøl, har innlit verður biðið um.

Viðvíkjandi spurningi 5, so er at viðmerkja, at nýggja journal-skipanin hjá kommununi ekki var komin í gildi, tá málið um „Tórsvöll“ tók sína byrjan, og finst tí ekki nakað fullfíggað skjalayvirlit, men skal viðmerkjast, at hetta er galdandi fyri allar nýggja sakir.

Samanumtikið er býráðið av teirri fatan, at teir bæði skjótt og væl játtaðu Sjóntvarpinum neyðugt innlit og hjálp í hetta rúgvusmikla mál, men hevur tað stóran týdning fyri býráðið, at innlit verður útint, soleiðis at vanligi borgarin, sum er fyri málsviðgerð, kann føla seg tryggan við at tilfar, sum er latið býráðnum, er til staðar, og er tað tí neyðugt eftir býráðsins meting, at fólk frá býráðnum er til staðar, tá innlit verður útint á staðnum, uttan mun til hvør tann er sum biður um innlit.“

...

(C), tíðindastjóri í SVE, hevur við skrivni, dagf. 3. sept. 2001, gjørt hesar viðmerkingar til skrivið frá (Adv. 1), advokati:

...

„Kann vera, at Tórshavnar Býráð heldur seg hava gjørt sítt besta. Men okkara fatan er, at báðir partar – bæði myndugleiki og umsøkjari – skulu halda at grundtankin í lógini um alment innlit verður fylgdur.

Tað er í hesum sambandi, at okkara klaga skal síggjast. Vit halda ikki, at myndugleikin einsamallur kann seta egnar treytir fyri, hvussu lógin um alment innlit, skal úttinnast. Finna vit fram til eina mannagongd, har báðir partar eru nøgdir, tá vil í seinasta enda borgarin eisini kenna, at lógin er til fyri hansara skyld. Lógin er ikki gjørd, sum ein verja hjá myndugleikunum móti borgarunum. Soleiðis, sum hendingin á Býráðnum fór fram, so skiltu vit, sum Býráðið fyrst og fremst vildi verja egin áhugamál.

So vil eg fegin nýta høvi til at nevna, at undirritaði søkti Tórshavnar Býráð um alment innlit í eitt annað byggimál fyrst í august 2001. Í tí førinum fekk eg sakina í hondina sat einsamallur og gjørdi frámerki á tey skjøl, sum høvdu mín áhuga. Starvsfólk á Býráðnum góvu mær alt fyri eitt avrit av hesum skjølum. Tað var eftir mínari meting fyrimyndarligt. Eg nevni hetta, tí (Adv. 1) sigur í síni frágreiðing, at „tað er tí neyðugt eftir býráðsins meting, at fólk frá býráðnum er til staðar, tá innlit verður úttint á staðnum, uttan mun til hvør tann er, sum biður um innlit.“ Í mínum seinasta føri var altso ikki talan um, at nakar var til staðar, so mannagongdirnar eru kanska eitt sindur ymiskar.“

...

Í einum ískoyti til skrivið, dagf. 2. sept. 2001 greiðir (A) frá:

„Tá eg setti meg í samband við Tórshavnar Býráð at fáa alment innlit í málið um Tórsvøll, bað (B), býráðsskrivari, meg sjálva koma oman at hyggja málið ígjøgnum, tí hann helt tað vera lættari. Sjálvt um hetta ikki var ein mannagongd, eg kendist við, so játtaði eg.

Men sama morgun, sum eg skuldi oman á býráðið, komu onnur ting í vegin, og eg ringdi oman at siga, at eg illa fekk komið

til avtalaðu tíðina. Her helt eg framvegis, at tað, hetta snúði seg um, var at eg fór sjálv at fáa skjølini at gjøgnumganga og kopiera. Men í telefonini svaraði (B) mær soleiðis: Tú kann ikki avlýsa! Her sita fyra fólk og bíða eftir tær! Hetta skilti eg ikki, tí eg hevði ikki biðið um fund við fyra fólk.

Men eg helt kortini, eg skuldi vita, hvat eg kundi fáa burturúr, og fór oman. Á skrivstovuni hjá (B) sótu hesi fyra fólkin, (E), (D), (B) og (F).

Tað vísti seg, at eg slapp ikki sjálv at blaða skjølini ígjøgnum. Frágreiðingin frá (B) var, at skjølini vóru ikki skild, og tí vóru helst skjøl ímillum, sum ikki vóru umfatað av almennum innliti. Starvsfólkini hjá býráðnum sótu tí og tóku skjøl burturúr og lögdu tey fyri meg. Eg bað um at sleppa at kopiera skjølini, men fekk nei. Eg kundi skriva tað av, sum eg hevði brúk fyri. Hetta royndi eg so. Fyri hvørt skjal eg sá, skrivaði (D) niður. Eg meini, hann noteraði hvørji skjøl eg sá. Eg bleiv eisini fleiri ferðir spurð, hvørjum pørtum av málinum, eg serliga hevði áhuga fyri, men eg helt fast við, at eg vildi bara síggja øll skjølini, sum vóru umfatað av almennum innliti.

Tað vísti seg so, at hesi fólkin ikki høvdu tíð at bíða eftir, at eg fekk skrivað tað av, sum eg vildi. (B) spurði meg tí, um eg kundi koma aftur ein annan dag at síggja restina av skjølunum.

Tá eg seinni tosaði við starvsfelagar í sjónvarpinum um hetta, millum annað deildarleiðaran (C), gjørdust vit samd um, at vit ikki kundu góðtaka hendan háttin at lata alment innlit. Tí fór eg ikki aftur oman á býráðsskrivstovuna.

Eg síggi, at býráðið viðgongur at tað var eitt mistak ikki at útflýggja skjølini. Tað meti eg eisini, tað er. Og eg meti tað eisini vera skeiva mannagongd at fyra fólk úr býráðsumsitingini skulu sita rundan um meg og fylgja við í, hvørjum skjølum eg havi áhuga fyri, og hvat eg noteri mær.

Eg síggi, at býráðið nevnir tað „hjálp“, at fyra fólk sótu rundan um meg, meðan eg fekk útvald skjøl at hyggja at. Hertil kann eg bara siga, at eg havi ikki biðið um hesa hjálpina, og eg visti onki um, at hesi fólkin skuldu vera til staðar, fyrr enn eg ringdi og ætlaði at útseta mína vitjan á býráðnum.“

(Adv. 1) hefur vegna Tórshavnar Býráð sum svar uppá viðmerkingarnar hjá (C), tíðindastjóra í SVE, sent mær eitt skriv, dagf. 24. sept. 2001. Í skrivinum stendur m.a.:

„Vísandi til skriv tykkara, dagf. 5. september 2001 og til býráðið, skal eg siga frá, at Tórshavnar býráð ikki hefur fleiri viðmerkingar at gera til innihaldið, tó soleiðis, at tá ið (A) sigur, at býráðið ikki hevði tíð at bíða, so er hetta ikki rætt, men at tað var hennara tíð, sum var avgerandi fyri at hon fór avstað.

Hvat viðvíkur hinum málinum, sum (C) nevni, sum innlit var framt í, var talan um eitt mál við bert nøkrum fáum skjølum, og har býráðið frammanundan hevði makaskjal av øllum skjølum í málinum. Annars er býráðið av tí avgjördu principiellu fatan, at um so er, at býráðið ynskir, at fólk frá umsitingini er til staðar, tá innlit verður framt, at so verður. Eisini sum ein trygd móttvegis triðjamanni og fyri partin í einum viðkomandi máli.“

...

Sum sæst á frágreiðingunum eru partarnir ikki heilt samdir um, hvat er fyrifarist á sokallaða fundinum 26. sept. 2000.

Á einum skjali í málinum hjá Tórshavnar Býráð vátta (A), at hon 26. sept. 2000 hefur fingið innlit í 6 ávís mál viðv. Tórsvølli. (A) skoytir uppí, at umsókn hennara kortini fevndi um fleiri mál, sum hon enn ikki hefur fingið innlit í. Sambært einari útskrift úr kalendaranum hjá kommunustjóranum, sum finst í málinum, var avsettur ein tími 26. sept., frá kl. 9:00 – 10:00 til at avgreiða innlitsumbønina hjá SVE.

Niðurstøða

Sambært § 16, stk. 1 í løgtingslóg nr. 133 frá 10. juni 1993 við seinni broytingum um innlit í fyrisitingina, ger viðkomandi myndugleiki sum skjótast av, um hann, sum er komin við áheitan um innlit, skal verða gjørdur kunnugur við skjøluni á staðnum, ella um avrit í staðin skulu latast viðkomandi. Tað er sostatt viðkomandi myndugleiki, sum í hvørjum einstøkum føri ger av, á hvønn hátt innlit verður givið.

Um svarið hjá Tórshavnar Býráð í skrivinum frá 16. oktober 2000 uppá spurning 1 frá SVF skal skiljast soleiðis, at tann, sum biður um innlit, altíð skal mæta upp á staðnum, so haldi eg ikki, at ein slík støða er í tráð við lógina. Býráðið eigur at taka støðu í hvørjum einstakum føri. Er talan t.d. um fá skjøl, kann tað vera lættast fyri báðar partar, at lata viðkomandi fáa avrit av skjølunum.

Eg havi hugt skjølini í Tórsvallarmálinum ígjøgnum og havi staðfest, at talan er um rættuliga rúgvusmikið tilfar. Eg haldi tí, at tað í hesum føri var skilagott av býráðnum, at geva innlit á tann hátt, at tíðindafólkið frá SVF kundi koma á staðið og gera seg kunnugan við skjølini.

Uttan at eg fari at taka dagar imillum, um tíðindafólkið hevur biðið um ein formligan fund ella ikki, má tað í hvussu er leggjast til grund, at einasta endamálið hjá tí var at fáa skjalainnlit í Tórsvallarmálið. Tað má eisini leggjast til grund, at innlit er givið tann 26. september 2000. Spurningurin er so um mátin, hetta er gjørt uppá, hevur verið nøktandi og rímligur.

Av teimum skrivligu frágreiðingunum í málinum framgongur, at tað vóru 4 fólk frá býráðnum hjástødd, harav 3 leiðandi embættismenn, meðan tíðindafólkið hugdi tilfarið ígjøgnum. Innlitið fór fram á tann hátt, at eitt fólk frá býráðnum flýggjaði tíðindafólkinum skjølini eitt og eitt, og at eitt annað fólk skrivaði upp skjølini. Býráðið hevur grundgivið hesa mannagongd við, at hon skuldi tryggja SVF eina betri tænastru. Haraftrat kom, at býráðið ikki frammanundan hevði tikið skjøl burtúr, sum møguliga ikki vóru umfatað av rættinum til innlit.

Til undanfærslurnar hjá býráðnum er at siga, at tíðindafólkið ikki hevði biðið um, at 4 fólk frá býráðnum skuldu vera hjástødd tí til leiðbeiningar. Býráðið hevði havt meira enn eina viku til at finna út av, hvørji skjøl møguliga ikki vóru umfatað av rættinum til innlit og átti tí at havt greitt henda spurning, áðrenn innlitið fór fram. Um so var, at býráðið ikki føldi seg trygt við, at tíðindafólkið fekk høvi at sita fyri seg sjálvt og hyggja skjølini ígjøgnum, hevði tað verið ivaleyst at sett eitt skrivstovufólk til eftirlits og at ganga tíðindafólkinum til handa við at leita skjølini fram. At seta 4 fólk til hesa uppgávu, má eftir míni áskoðan í besta føri metast sum oyðsl av góðum kreftum.

Sum nevnt frammanundan hevur býráðið ásannað, at svarið í skrivinum frá 16. oktober 2000 uppá spurning 3 – „Býráðið útflyggjar eingi skjøl“ – er ein misskiljing.

Spurningurinn hjá SVF var ekki um útflyggjan av skjølum, men um hví tað ikki ber til at fáa avrit av teimum skjølum, sum umsøkjari heldur hevur áhuga.

Viðvíkjandi hesum spurningi er at siga, at lógin ikki beinleiðis sigur, at ein umsøkjari hevur rætt til at fáa avrit av skjølum, sum eru fevnd av rættinum til innlit. Hinvegin gevur § 16, stk. 3, í lógini landsstýrinum heimild til at áseta gjøld fyri avrit og makaskjøl, og má hetta takast sum útrykk fyri, at ein umsøkjari kann fáa avrit og makaskjøl. § 16, stk. 3 í føroysku lógini, er ein beinleiðis avskrift av samsvarandi regluni í donsku lógini, soleiðis sum hon var orðað, tá føroyska lógin varð samtykt. Í viðmerkingunum til donsku lógina stendur viðvíkjandi § 16 í Folke-tingstidende 1985/86 A, sp. 233 m.a.:

...

„Det forudsættes således, at begæringer om at få afskrift eller fotokopi kun afslås, når der er særlig begrundelse herfor, f.eks. dokumenternes karakter, antallet af dokumenter, eller deres form“.

...

Út frá hesum haldi eg, at ein umsøkjari ikki bert kann fáa avrit ella makaskjal, men eisini eigur at fáa tað, uttan so at hetta gevur serligar trupulleikar, soleiðis sum nevnt í viðmerkingunum til donsku lógina.

Í Tórsvallarmálinum, har tíðindafólkið á staðnum hevur gingið ígjøgnum skjøluni eitt og eitt, skuldi tað ikki verið nakar trupulleiki at tíkið avrit av teimum skjølum, sum tíðindafólkið hevði áhuga í.

Viðvíkjandi svarinum í skrivinum hjá Tórshavnar Býráð frá 16. oktober 2000 viðvíkjandi spurningi 5 – „Sum tygum vita, koma ikki øll skjøl undir alment innlit, og tí ber ikki til at at flyggja út yvirlit yvir øll skjøl í málinum“ – er at siga, at journalyvirlit yvir skjøluni í málinum eru beinleiðis fevnd av § 5, stk. 1, nr. 2. Innlit í tílík journalkort kann tí ikki noktast við teirri grundgeving, at skjøl í málinum eru heilt ella lutvíst undantikin rættinum til innlit. Í tann mun eitt slíkt yvirlit vil avdúka trúnaðarupplýsingar í einum skjali, sum innlit ikki verður latið í, hevur myndugleikin móguleika og eisini skyldu til at fjala hesar upplýsingar; men yvirlitið er í aðramáta fevnt av rættinum til innlit.

Innlit í nevndu journalkort er ein trygd fyri, at skjøl, sum eru fevnd av rættinum til innlit, ikki verða hildin uttanfyri, tá viðkomandi biður um innlit í skjøluni í einum máli. Reglan í § 5, stk. 1, nr. 2 er tí av

alstórum týðningi fyri at tryggja viðkomandi innlit í øll skjøl, sum eru fevnd av rættinum til innlit.

Býráðið hevur ført fram, at nýggja journalskipan tess ikki var komin í gildi, tá málið um Tórsvøll tók sína byrjan, og at tað tí ikki finst nakað yvirlit yvir øll skjølini viðvíkjandi Tórsvølli. Sum nevnt havi eg undir viðgerðini av hesum máli biðið um og fingið málini viðvíkjandi Tórsvølli til láns. Undir gjøgnumgongdini av øllum hesum málunum – 36 í tali – havi eg bert funnið tað eina, sum ikki er skrásett í Doculive-journalskipanini hjá býráðnum, og sum tað tí kanska ikki er møguligt at veita skjalayvirlit yvir. Øll hini málini, ið eru skrásett frá og við februar 1999, hava slíkt yvirlit.

Henda undanførsla hjá Tórshavnar Býráð kann tí ikki góðtakast.

Sum nevnt frammanfyri hevur SVF fingið skjalainnlit tann 26. september 2000, og stóð tað eisini SVF í boði at halda fram við innlitinum seinni. Hesum tók SVF ikki av. Eg síggi tí ikki nakra orsök vera fyri at gera meira við málið.

Umboðsmansviðgerðin

Tá eg fór undir viðgerðina av hesari klaguni, sendi eg 2. mai 2001 eitt bræv til Tórshavnar Býráð, har eg bað um at fáa útflyggjað øll skjølina í málinum. Somuleiðis bað eg Tórshavnar Býráð um innan 4 vikur at koma við einum ummæli av klaguni frá SVF. Hetta bræv mitt er stemplað sum móttikið í Snarskivuni 7. mai 2001.

Tá ásetta freistin var farin, og eg framvegis einki hevði frætt frá Tórshavnar Býráð, sendi eg 31. mai 2001 eitt nýtt bræv til býráðið, har eg vísti á fyrra bræv mitt. Somuleiðis vísti eg býráðnum á skylduna í umboðsmanslógini til at útflyggja umboðsmanninum øll umbiðin skjøl. Eg bað tí Tórshavnar Býráð um at lata mær hesi skjølina beinanvegin. Hetta seinna bræv mitt er stemplað sum móttikið í Snarskivuni 5. juni 2001.

Hetta gjørdi ongan mun, og boðsendi eg tí Tórshavnar Býráð at koma á fund, fyri at fáa at vita, hví býráðið ikki hevði latið við seg koma. Fundurin varð hildin 26. juni 2001. Á hesum fundi søgdu bæði borgarstjórin og kommunustjórin seg hvørki kenna til ella at hava sæð hesi skriv míni. Kommunustjórin greiddi tó frá, at teir høvdu verið sera nógv burtur seinastu tíðina, so tað kundi vera, at skrivini vóru komin, hóast teir ikki høvdu sæð hesi.

Eg fari í hesum sambandi at vísa á, at tað er ikki nøktandi, at skriv kunnu liggja í meira enn 7 vikur á býráðsskrivstovuni, uttan at móttakarinn, í hesum føri leiðslan í Tórshavnar Býráð, hevur sæð hesi skriv. Tá so ein rykkjari eisini verður liggjandi á sama hátt í meira enn 3 vikur, uttan at nakað verður gjørt, so ber hetta boð um, at okkurt er álvarsliga galið, antin við skipanini ella við hugburðinum. Eg fari tí at átala hetta og at mæla Tórshavnar Býráð til at eftirkanna og møguliga endurskoða mannagongdirnar í sambandi við innkomna postin.

11.2 Innlit

Klaga um noktan av innliti og um vantandi grundgeving í sambandi við kærubiðgerð

(A) hevur sent umboðsmanninum eina klagu um, at Útvarp Føroya og Sjónvarp Føroya hava noktað honum innlit (avrit) av tíðindahandritunum í sambandi við tíðindaflutningin í einum ávísum máli. Eisini klagði (A) um, at stovnarnir uttan nøktandi grundgeving høvdu afturvíst eina kæru frá honum um, at tíðindaflutningurin í omanfyri nevnda málinum ikki hevði verið objektivur, men politiskt stýrdur. Umboðsmaðurin kom til ta niðurstøðu, at (A) ikki hevði rætt til innlit í tíðindahandritini, tí at hesi hoyrdu til programmvirksemi hjá stovnunum, og at tey tí vóru undantikin lógini um innlit í fyrisitingina sambært §§ 13 og 25 í Kringvarpslógini. Viðvíkjandi spurninginum um vantandi grundgeving gav umboðsmaðurin Útvarpinum og Sjónvarpinum eina áttalu, tí at grundgevingin í hvussu er ikki var nøktandi í mun til treytirnar í § 23 í fyrisitingarlógini, um talan var um nakra grundgeving yvirhøvur. Hann mælti samstundis Løgtinginum, løgmanni og avvarandi landsstýrismanninum til at fáa ta ófullfíggaðu lóggávuna á økinum uppá pláss.

(A) hevur við brævi, dagfest 28. mai 2001 sent umboðsmanninum soljóðandi klagu:

...

„Undirritaði vil við hesum kæra um útvarps- og setta sjónvarpsstjóran í samband við, at hann hevur noktað at útflyggjað tilfar í samband við eina ætlaða kæru og at annars aftursvarið uppá kærana er uttan grundgevingar. Tískil kann ein ikki vera vissur í, at hann hevur viðgjørt kærana.

Viðvíkjandi málinum verður víst til greinina í FF-blaðnum nr. 244, síðu 8 og 9.

Annars verður eisini sent brævaskiftið við stjóran um málið. Upprunin til sjálvt málið er lýst í hjáløgdu FF-bløðum, nr. 233, síða 4-7 og nr. 234, síða 17 og 18.

Mett verður, at hetta tilfarið er nóg mikið til at lýsa málið. Annars frætti eg aftur.“

...

Klagan er grundað á eitt brævaskiftið millum partarnar í málinum, sum er endurgivið niðanfyrir.

(A) sendi stovnunum soljóðandi felagsbræv, dagfest 8. jan. 2001:
„Harra (B), útlarps- og virkandi sjónvarpsstjóri

Áheitan um dokumentatión.

Undirritaði fyrireiki sum útlarps- og sjónvarpsgjaldari at klaga um tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum.

Sum dømi um politikkin á økinum ætli eg at nýta tíðindaflutningin í samband við málið um (S 1), sum annars er lýstur í FF-blaðnum.

Tí fari eg at biðja um avskrivt av teimum tíðindum sum útlarpið og sjónvarpið, eisini samrøðum, hava havt um hetta mál í 2000.

Serstakliga í samband við:

1. tíðindini um ákæruna móti skiparanum
2. tíðindini um bótina skiparin fekk
3. tíðindini frá (C)/tjóðveldisflokkinum eftir at málið varð viðgjørt av teimum.“

Táverandi stjórin í SVE, (B) svarar (A) við brævi, dagf. 18. jan. 2001:

„Vísandi til fyrispurning tygara, dagf. 8. januar 2001 skal verða sagt frá, at eg havi kannað hvørja mannagongd SvF hevur viðvíkjandi útlýggjan av tilfari.

Upplýst verður, at ein og hvør kann keypa avrit frá bandasavninum hjá SvF, men stovnurin kann ikki átaka sær at gera avskriftir av bondum, og stovnurin útlýggjar ikki avrit av handritum.

Samsvarandi hesum verða tygum biðin um at venda tygum til avgreiðsluna hjá sjónvarpinum við tygara fyrispurningi.“

ÚF svarar við brævi, dagf. 19. jan. 2001 (A) soleiðis:

„Í skrivni til útlarpið dagf. 8. januar 2001 upplýsa tygum, at tygum fyrireika eina kæru um tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum, og biðja í hesum sambandi um at fáa avskrivt av øllum tíðindum og samrøðum sum hava verið í útlarpinum í

2000 í sambandi við málið um skipbrotið hjá farmaskipinum (S 1).

Vit hava viðgjørt fyrispurning tygara, og eru komin til ta niðurstøðu, at skal tilfarið vera nøktandi til hetta endamálið, er neyðugt, at gera eina gjølliga kanning, sum ber í sær, at nógvar samrøður og handrit skulu gjøgnumgangast.

Útvarpið hevur ikki móguleika fyri at seta orku av til hetta arbeiði í løtuni, og kunnu vit tí ikki ganga áheitan tygara á mæti.“

(A) sendir stovnunum soljóðandi skriv, dagf. 20. jan. 2001:

„(B), útvarps- og virkandi sjónvarpsstjóri

...

Vísandi til brævaskifti um tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum fari eg at biðja um at fáa tær lógir og reglur, sum eru galdandi fyri henda tíðindaflutning.“

Við skrivi, dagf. 23. jan. 2001 svarar felagsstjórin fyri stovnarnar, (B) áheitanini frá (A):

„Hjálagt sendi eg tær avrit av Kringvarpslógini, har reglurnar um programmvirksemið hjá Útvarpi Føroya og Sjónvarpi Føroya eru ásettar í ávikavist kapittul 3 og 4.

Eg skal leggja afturat, at mær kunnugt var ein fyrirtreyt fyri Kringvarpslógini, at danska Fjølmiðlaábyrgdarlógin varð sett í gildi í Føroyum. Sum kunnugt er hetta ikki hent, og ongin samsvarandi lóg er heldur sett í verk.“

Við brævi, dagf. 30. jan. 2001 sendir (A) stovnunum soljóðandi kæru:

„(B), útvarps- og virkandi sjónvarpsstjóri

...

Kæra um tíðindaflutningin í almennu fjølmiðlunum.

Samb. Løgtingslóg um kringvarp skulu útvarpið og sjónvarpið í programmvirkseminum m.a. leggja dent á „sakliga og óhefta upplýsing“.

Eg eri ein av teimum gjaldarum av út- og sjónvarpsgjaldarum sum ivist í, hvørt henda lógarásetan verður fylgd.

Bert eitt dømi um hetta er tíðindaflutningurin í samband við

(S 1). Men hetta er eitt mál sum ber væl til at viðgera, tí tað er sum so avmarkað og kann tí lættliga kannast. Tí bað eg herfyri um at fáa útskrift av teimum tíðindum, sum teir stovnar, sum tú er stjóri fyri, hava havt um hetta mál. Hetta er reint faktisk noktað. Men hetta er gjørt við grundgevingum, sum benda á, at stovnarnir ikki hava áhuga fyri, at ein lurtari og siggjari skal kunna eftirkanna tíðindaflutningin, har hetta jú væl letur seg gera, tá talan er um bløðini.

Noktað verður soleiðis at lata frá sær tey handrit, sum eru grundarlagið fyri tí, sum hefur verið sagt í tíðindasendingunum. Eg skal gera vart við, at hetta er ein **nýggjur** praksis. Í tíggitals ár havi eg altíð kunnað fingið avrit av handritum til tíðindini frá sovæl sjónvarpinum sum útvarpinum.

Men tá hetta er støðan verður klagan tískil um **linjurnar** í hesum tíðindaflutningi heldur enn um smálutirnar. Men tað liggur greitt, at tíðindaflutningurin hefur verið tann sami í almennu fjølmiðlunum sum í „(Blað 1)“ og „(Blað 2)“.

Hesin tíðindaflutningur er nærri útgreinaður í hjáløgdu FF-bløðum nr. 233, síða 4-7, og nr. 234, síða 17 og 18.

Tað er heilt greitt, at hesin tíðindaflutningur hefur ikki verið „óheftur“ og tíðindaflutningurin hjá almennu fjølmiðlunum hefur verið tann sami.

Her skal verða dentur lagdur á fylgjandi viðurskipti:

1. Viðgerðin valdast hvør tú er.

Tað liggur væl í orðinum „óheft“, at tíðindini av sama slag ikki kunnu valdast av hvør tú er. Og at øll líknandi mál fáa sama tíðindadekning.

Her er talan um eitt mál, har tað ber væl til at gera eina sammeting. Í heyst kom Søfartsstyrelsen við eini frágreiðing um tá (S 2) sakk uttan fyri Esbjerg. Henda frágreiðing varð væl og virðiliga endurgivin í almennum fjølmiðli. Hetta er eisini soleiðis sum tað eigur at vera.

Men tá fyrri frágreiðingin um „(S 1)“ kom fram í juli varð hon ikki tikin uppá tungu av nøkrum fjølmiðli. Tað er grund til at halda, at orsøkin til munin í tíðindaflutninginum vóru persónarnir sum vóru við í hesum báðum sakunum. Hetta verður undirstrikað av tí, sum annars er hent í hesum máli.

2. Tíðindini stýrd av einum parti í málinum.

Í orðinum „óheft“ liggur væl, at tað ikki skal kunna bera til hjá nøkrum, og kanska minst hjá einum landsstýrismanni á fjølmiðlaøkinum, at stýra tíðindi í almennu fjølmiðlunum.

Men tað er júst tað sum er hent í hesum máli. Tað kann prógvast, at tey tíðindi, sum eru borin út til fólk hava havt landsstýrismannin og hansara floksformann sum **einastu** keldu.

Samstundis eru alment atkomilig skjøl, sum ikki samsvara við tey „politiskt korrektu“ tíðindini burturtøgd. Víst hevði ein almennur fjølmiðil í okt. ein samandrætt av teirri almennu frágreiðingini sum kom í juli. Men í FF-blaðnum er greitt frá søguni aftanfyri hetta. Og útlekkingin hjá miðlinum var beinleiðis í stríð við ta frágreiðing, sum annars var dagfest 22. september.

3. Ósannindi verða borin sum tíðindi.

Tað er ein fjølmiðil skal vera „sakligur og óheftur“ skuldi merkt, at fólk skulu kunna rokna við, at tíðindi eru eftirfarandi, so væl sum hetta letur seg eftirkanna. Tey mugu í hvussu er kunna vera vís í, at almennir fjølmiðlar ikki bera tíðindi frá politikkarum, sum stríða ímóti annars alment atgongiligum skjølum. Verður hetta kortini gjørt, so eigur eisini at verða víst á, at her er talan um skeiv tíðindi.

Men hetta er hent í hesum máli í samband við tað tíðinda-skriv sum (C) almannakunngjordi aftaná at tj.flokkurin hevði viðgjørt spurningin um bótina, landsstýrismaðurin fekk, skuldi fáa nakra avleiðing fyri hansara landsstýrismannasess. Her var m.a. upplýst, at skiparin aftaná skipsbrotið varð ákærdur fyri **óviljað** brot á sjólógina. Hetta er beinleiðis í stríð við brævið frá Søfartsstyrelsen til Fútan dagfest 22. september, sum miðlarnir annars ikki hava mett at hava tíðindavirði.

Hetta bræv skal formelt fatast sum ein kæra um tíðindaflutningin í hesum málinum. Men endamálið er eins nógv at fáa staðfest skrivliga tíðindapolitikkin í Føroyum hjá almennu fjølmiðlunum. Og her er tað avgerðandi at fáa staðfest, um tíðindaflutningurin í

hesum málinum er í samsvar við tann politikkin, sum almennu fjølmiðlarnir annars hava.“

Við einum skrivi, dagf. 24. apríl 2001 svarar felagsstjórin, (B) klaguni frá (A):

„Í skrivi dagf. 30. januar 2001 hava tygum sent undirritaða kæru um tíðindaflutningin í útvarpi og sjónvarpi viðvíkjandi skipbrotinum hjá farmaskipinum (S 1).

Í skrivinum og tilfarinum, ið er lagt við, siga tygum tygara hugsan um almennu fjølmiðlarnar, men sum eg skilji skrivið, verður, í sambandi við umrøðuna av málinum um (S 1), kært um:

- 1) at viðgerðin hevur verið ávirkað av, at harra (D), landstýrismaður, er partur í hesum málinum,
- 2) at (D) sum landsstýrismaður á fjølmiðlaøkinum hevur kunnað stýrt tíðindaflutninginum í hesum máli, og
- 3) at stovnarnir hava borðið ósonn tíðindi um skipbrotið hjá (S 1).

Eg havi gjøgnumgingið viðgerðina, sum hevur verið í útvarpi og sjónvarpi av hesum máli, og í hesi gjøgnumgongd eri eg ikki komin fram á nakað, sum stuðlar upp undir nakað av hesum trimum kærupunktunum, sum eru nevnd omanfyri.

Sostatt kann eg ikki geva tygum viðhald í kæruni.“

Partshoyringin

2. juli 2001 var klagan send ÚF og SVF til ummælis. Stovnarnir svaraðu umboðsmanninum við einum felags ummæli, dagf. 10. juli 2001, sum var soljóðandi:

„Útvarp Føroya og Sjónvarp Føroya hava frá Løgtingsins Umboðsmanni fingið til ummælis kæru frá (A) um útvarps- og setta sjónvarpsstjóran.

Hóast ÚF og SVF eru tveir sjálvstøðugir stovnar, hevur undirritaði – soleiðis sum málið fyriliggur – valt at gera eitt samlað ummæli í málinum.

Kæran hjá (A) snýr seg um, at ÚF og SVF hava:

- 1) Noktað fyrri at útflyggja tilfar í samband við eina ætlaða kæru.
- 2) Svarað eini kæru uttan grundgevingar.

Í fylgibrævinum frá umboðsmanninum verður í sambandi við fyrri kærana brúkt orðini „noktað innlit“. Vit loyva okkum at gera vart við, at fyrispurningurin snýr seg um at fáa útskrift úr søvnunum hjá stovnunum av tilfari, sum frammanundan er almannakunngjørt. Sum heild meta vit ikki, at hetta er eitt mál um umsiting. Sí annars grein 13 og 25 í lóg nr. 22 um Kringvarp v.m. frá 20. februar 1998. Niðanfyrri skulu vit tó geva fylgjandi frágreiðing um málið.

Viðv. 1:

Í skrivi frá (A) dagf. 8. januar 2001 boðar (A) frá, at hann fyrireikar eina kæru um tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum. Sum dømi ætlar hann at brúka tíðindaflutningin í sambandi við málið um skipbrotið hjá (S 1). Hann biður í hesum sambandi um avskrift av tíðindum og samrøðum, sum ÚF og SvF hava havt um hetta mál í 2000.

Í skrivi 18. januar 2001 svaraði SvF, at reglurnar hjá stovninum eru, at SvF ikki átekur sær at gera avskrift av bondum, og avrit av handritum v.m. verða ikki útflyggjað. Hinvegin kann ein og hvør keypa avrit av tilfari í bandasavninum hjá SvF, og (A) varð biðin um at venda sær til avgreiðsluna hjá stovninum. (A) hevur sostatt staðið í boði at fáa atgongd til eitt nú allar tíðindasendingarnar hjá SvF, men avgreiðslan upplýsir, at (A) higartil ikki hevur gjørt nýtslu av hesum møguleika.

Í skrivi 19. januar 2001 svaraði ÚF, at stovnurin ikki kundi ganga umbønini á mæti, tí skuldi nøktandi tilfar til tað ætlaða endamálið fáast til vege, varð neyðugt at gjøgnumganga nógvar samrøður og handrit, og at stovnurin ikki hevði møguleika fyrri at seta orku av til hetta arbeiðið.

Bakgrundin fyrri hesum svari er, at tey sera umfatandi banda- og handritasøvnini hjá ÚF eru ikki opin fyrri almenninginum, tí stovnurin hevur ikki orku til at reka alment savnsvirksemi.

Í einstøkum førum, tá biðið verður um eina ávísa sending ella eitt ávíst handrit, kann umbønin verða gingin á mæti, um hetta

ikki krevur stórvegis arbeiði og tey sum eiga upphavsráttin, geva loyvi til tess. Stovnurin átekur sær ikki at leita fram tilfar um ávís mál ella evni.

Svarini, sum (A) hevur fingið, eru sostatt í trá við tær manna-gongdir og reglur, sum galda fyri søvnini hjá stovnunum.

Viðv. 2.

Kæran hjá (A) varð mett at vera rættuliga generell. Í hesum føri er ikki talan um, at kærarin er partur í málinum ella persónliga heldur seg hava verið fyri órætti, sum annars er vanligt tá kært verður um programmvirksemið hjá stovnunum.

Av skrivunum frá 8. januar og 30. januar 2001 framgongur, at (A) vil kæra um „tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum“, og at hann ivast í um stovnarnir fylgja endamálsorðingini á ávikavist grein 5 og 17 í kringvarpslógini um „sakliga og óhefta upplýsing“. Hann nevni, at „bert eitt dømi um hetta er tíðinda-flutningurin í sambandi við (S 1). Síðan kærir hann formelt um tíðindaflutningin í sambandi við skipbrotið hjá (S 1), men sigur samstundis, at „endamálið er eins nógv at fáa staðfest skrivliga tíðindapolitikkin í Føroyum hjá almennu fjølmiðlunum“.

Viðvíkjandi generellu kæruni um tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum verður í svarinum til (A) staðfest, at hann førir fram síni sjónarmið, men nærri viðmerkingar verða ikki gjørdar til henda partin. (A) hevur við fleiri høvi fyrr sett fram atfinningar um tíðindaflutningin í almennu fjølmiðlunum, og hetta hava vit tikið til eftirtektar.

Programmpolitikkurin og journalistikkurin hjá almennu fjølmiðlunum er kendur og kemur dagliga til sjóndar í tí, sum verður sent. Ein hvør borgari hevur alla tíðina móguleika fyri at gera sínar metingar av virkseminum hjá stovnunum.

Lóggáva eins og programmvirksemi og journalistikkur hjá almennu fjølmiðlunum í Føroyum má síggjast á byggja á tað rættuliga einsháttaðu siðvenjuna, sum er galdandi í sonevndu Public Service fjølmiðlunum í Norðurlondum.

Viðvíkjandi kæruni um tíðindaflutningin í sambandi við skipbrotið hjá (S 1), mettu vit ikki, at kærupunktini vóru serliga

ítøkilig. Tí orðaðu vit trý kærupunkt, sum vit hildu okkum kunna útgreina burtur úr skrivinum hjá (A).

Við atliti til hesi trý kærupunktini varð viðgerðin av málinum síðan gjøgnumgingin. Í hesi gjøgnumgongd komu vit ikki fram á nakað, sum stuðlaði upp undir hesi kærupunktini.

Hesa niðurstøðuna boðaðu vit (A) frá, og vit duga ikki at síggja, at málið kundi verið øðrvísi avgreitt.

Viðv. kæruviðurskiftum sum heild.

Við atliti til eina kæru sum hesa skal havast í huga, at ÚF og SvF kunnu ikki virka sum kærustovnur hjá sær sjálvum. Vendir ein borgari sær til stovnarnar, tí viðkomandi heldur seg hava verið fyri órætti, kann málið verða avgjørt við eini rætting ella umbering. Verður kærán hinvegin avvíst, eigur viðkomandi at kunna venda sær til annan kærummyndugleika, og er ein borgari sannførdur um, at stovnarnir ikki fylgja lóggávuni, so má viðkomandi kæra til hægri myndugleika.

Lóggávan á økinum er ikki fullfiggjað í lötuni. Tá gomlu lógirnar um útvarp og sjónvarp vóru í gildi viðgjørdu ávikavist útvarp- og sjónvarpsnevndin kærur um programmvirksemið hjá stovnunum.

Tá hesar lógirnar vórðu avloystar av lóg um kringvarp v.m. í 1998 var ein fyritleyt, at danska lógin um fjølmiðlaábyrgd skuldi setast í gildi fyri Føroyar. Herundir skuldi eitt fjølmiðlaráð setast á stovn at viðgera kærur um brot á reglurnar um góðan fjølmiðlasið.

Men danska lóggávan er ikki sett í gildi fyri Føroyar, og ætlanir um at gera eina føroyska lóggávu um góðan fjølmiðlasið, eru heldur ikki framdar.

Vit hava fleiri ferðir gjørt myndugleikarnar varugar við, at tað er óheppið, at lóggávan á økinum ikki er fullfiggjað.

Annars skal verða upplýst, at ÚF síðan 1998 bert hevur viðgjørt eina kæru umframt hesa frá (A).

Sum nevnt omanfyri meta vit ikki, at hetta er eitt mál um umsiting, men verður farið víðari við málinum, vilja vit vinarliga loyva okkum at heita á umboðsmannin um at senda okkum eina møguliga niðurstøðu til partshoyringar.“

(A) hefur við skrivi, dagf. 15. aug. 2001 gjørt hesar viðmerkingar til ummælið frá ÚF og SVF:

„Brævið frá (B) dagfest 10. juli 2001 gevur høvi til fylgjandi viðmerkingar:

- Tað verður ført fram, at eg sjálvur ikki eri partur í hesum máli. Til hetta kann verða nevnt, at eg eri formaður í Føroya Fiskimannafelag og í fiskimannadeildini hjá International Transport Workers Federation, ITF. Ein týðandi uppgáva hjá báðum felagsskapum er trygðin á sjónum. Ein liður í hesum arbeiði er, at vanlukkan verða lýstar alment av óheftum stovni, við tí endamáli at forða fyri endurtøku. At partur í málinum móguliga kann stýra tíðindum um sína egnu sak er ein álvarslig undirgraving av tí arbeiði, sum verður gjørt fyri at forða eini endurtøku av somu. So er nakar formellur trupulleiki har, so skal kæraran metast at vera frá mær í nevndu eginleikum.
- Víst verður á, at eg ikki havi nýtt móguleikan at keypa umrøddu tíðindi frá sjónvarpinum. Hetta er rætt. Men tað er av teirri einføldu orsök, at tað er eingin meining bert at nýta hesi klipp í eini kæru um almennu tíðindatænastuna, um tað ikki samstundis ber til at fáa tað sama frá útvarpinum. Tað skal eisini sigast, at við tí prísi, sum sjónvarpið krevur fyri slík bond, kann tað gerast rættuliga kostnaðarmikið at útvega tey, og er hetta í sær sjálvum ein meinbogi hjá móguligum kærarum. Men tá sjónvarpið samstundis noktar fyri at útflyggja handrit til somu tíðindini, sum kunnu keypast á bandi, má tað bert roknast sum enn ein roynd at leggja fótonglar fyri, at almenn-ingurin kann eftirkanna tíðindini. Tí tað er hóast alt ein munur á at skula noyðast at skriva eitt sjónvarpsband av, heldur enn at fáa tað skrivliga tilfarið, sum longu liggur í málinum. Og tað skal skoytast uppí, at eg sjálvur fyrr havi kunnað fingið handrit úr sjónvarpinum. Men tað avgerandi er, at útvarpið hevur noktað fyri at útflyggja eitthvørt tilfar.
- Viðvíkjandi mannagongdini hjá útvarpinum á økinum skal verða endurtikið, at eg sjálvur fekk boð frá tíðindadeildini um, at útflyggingin av umbidna tilfarinum bert var ein avgreiðslu-spurningur, og at hetta ikki skuldi vera nakar trupuleiki. Tí er tað (B) sjálvur, sum hevur gjørt hetta til ein formellan spurning.

- Og undanførslan um, at hetta skal hava verið ov tíðarkrevjandi, verður jú dyggiliga tileinkisgjørd av tí veruleika, at (B) sjálvur sigur seg hava funnið tilfarið fram, og tí er hetta arbeiðið gjørt. Tað skal skoytast uppí, at í tey 30 árini eg havi verið við í almennum virksemi í Føroyum havi eg mangar ferðir kunnað fingið handrit úr útvarpinum. Og sjálvur man eg hava brúkt mangt slíkt av tíð uppá útvarpið enn tað sum her er talan um.
- Henda mannagongd kann tískil bert metast sum miðvís roynd at leggja forðingar í vegin hjá almenninginum at kæra um almenna tíðindaflutningin. Og hetta má sigast at vera sera prinsipielt í einum landi, sum **sigur** seg hava eina óhefta pressu.
  - Síðan sigur (B), at kæran um umrødda tíðindaflutning er lítið ítøkilig. Men orsøkin fyri hesum er júst tað, sum kæran til umboðsmannin snýr seg um. Nevniliga at tað ber ikki til at fáa uppá skrift alt tað tilfar, sum krevst til eina slíka kæru. Tað, sum er skrivað um hvussu bløðini hava lýst hetta mál, er í hvussu er ítøkiligt. Tað liggur jú í „sagens natur“, at her liggur dokumentatióinin á borðinum. Men viðvíkjandi loftmiðlunum er tað øðrvísi, óneyðugt at siga, at her ber ikki til at grundgeva eina kæru uttan at hava tað, sum er sagt, uppá skrift. Men tað kann í hvussu er sigast við vissu, at einasta tíðindakelda til hetta mál eisini í almennu fjølmiðlunum, er partur í sakini, sum „tilvildarligur“ tá var landstýrismaður fyri somu fjølmiðlar. Men (B) kann ikki afturvísa aftaná ta kanning av málinum, sum hann sigur seg hava gjørt, at almenn skjøl í málinum hava antin ikki verið tikin uppá tungu ella hava verið lýst á ein slíkan hátt, at tað hevur verið beinleiðis misvísandi og hevur verið nýtt til at káva útyvir umrødda partin í málinum. Og henda lýsing hevur strítt beinleiðis ímóti seinasta almenna skjalið í málinum. Hetta hevði eg lættliga kunnað dokomenterað um handritini vórðu útflyggjað.

Almennar viðmerkingar

Tað er greitt, at eitt slíkt mál sum hetta hevur eitt víðari perspektiv enn júst umrødda mál. Tað snýr seg eisini, um hvussu „totaliterir“ fjølmiðlarnir eru og skulu sleppa at vera. (B) førir fram, at hann kennir bert til eina kæru um tíðindaflutningin síðan 1998. Tað

skilst, at hetta skal prógva, at einki er at kæra um. Í veruleikanum kann við eins góðum rætti pástandast tað øvugta. Tí tað sæst týðuliga á brævaskiftinum hjá (B), at ein slík kæra verður tikin sera illa upp. Og tað er heilt greitt, at tað verður gjørt alt, sum kann gerast, fyri at leggja fótonglar fyri einum móguligum kærara.

Og mínar egnu royndir sum formaður í FF eru heilt greitt, at alment víst ónøgd við tíðindaflutningin verður „afturlønt“. FF hevur stórtsæð verið útihýst í almennu fjølmiðlunum seinastu árin. Í sjónvarpinum er tað heilt konsekvent, í útvarpinum kemur tað eitt sindur ann uppá útvarpsmannin á vakt.

Tað er greitt, at ein stórur partur av tíðindaflutninginum hjá útvarpinum er innsend tíðindaskriv. Tað er eisini greitt, at yvirhøvur kann sigast, at eingi tíðindi eru so týðningarleys, at tey ikki verða hýst bert við at senda eitt tíðindaskriv. Og tað verður ongantíð ella í hvussu er sera sjáldan settur spurningur við innsendu tíðindini.

Men soleiðis er tað ikki hjá FF. Og ein kanning hevði heilt greitt víst, at í mun til stóddina á felagnum er eingin ivi um, at vit eru fyri vanbýti í tíðindaflutninginum í mun til onnur fakfeløg. Hóast tað neyvan er nakað felag, sum er so virkið, og sum hevur sjónarmið um so nógv mál, sum FF. Og hóast tíðindi og sjónarmið hjá felagnum koma út 2. hvørja viku í FF-blaðnum, verða tey stórt sæð ikki tikin uppá tungu, hóast tað júst eisini er partur av tíðindaflutninginum hjá útvarpinum at endurgeva tíðindi, sum standa í bløðunum.

Greitt er frá nógvum dømi um henda mismunin í FF-blaðnum. Her skal bert verða nevnt eitt dømi, og tað er í samband við alt málið um ásetan av fiskidøgum komandi ár. Fyrst hevur lögtingið við eini lóggávu, sum verður roknað fyri óhugsandi í einum fólkaræðisligum samfelag, útihýst Føroya Fiskimannafelag frá allari ávirkan á hvussu fiskidagarnir hjá tess limum verða skipaðir. Henda lóggáva, sum serfrøðingar í politikki og statsrætti í Danmark øtast um, hevur ikki verið tikin uppá tungu í føroyskum fjølmiðlum, hóast málið er sera væl lýst í FF-blaðnum, og tað má sigast at vera eitt sera prinsipielt mál.

Men tað sum liggur aftanfyrri hesa lögtingssamtykt hevur eisini

verið fylgt upp av almennu fjølmiðlunum, sum fylgjandi dømi vísir:

Tá Fiskirannsóknarstovan skipaði fyri tíðindafundi í samband við tilmælið hjá ICES møttu m.a. umboð fyri FF-blaðið og útvarpið. Tá umboðið fyri FF-blaðið, sum tað einasta, setti rættuligar útdýpandi spurningar rýmdi umboðið fyri útvarpið út í gongina, har hann setti seg at bíða eftir landstýrismanninum, sum hann skuldi tosa við aftaná tíðindafundin.

Aftaná sendi FF fjølmiðlunum eitt tíðindaskriv við sínum sjónarmiðum. Hóast tað sum áður nevnt ikki er trupulleiki hjá nøkrum at fáa tíðindaskriv við í tíðindini hjá útvarpinum, vórðu okkara sjónarmið als ikki nevnd í almennu fjølmiðlunum.

Tá FF seinni gjørdi sítt egna tilmæli, sum setti heilt greið spurnartekin við ráðgevingina hjá Fiskirannsóknarstovuni, varð hetta nevnt heilt stutt í útvarpinum av einum øðrum útvarpsm-anni, meðan sjónvarpið bar tíðindi um tilmælini í hesum máli, sum um okkara tilmæli ikki eksisteraði.

Tað sum bótir um skaðan í okkara føri er, at so væl FF sum eg sjálvur havi fría atgongd til FF-blaðið. Men hjá tí sum ikki er so væl fyri, má almenni tíðindapolitikkurin virka rættuliga meinlíkur tí, sum er galdandi í einum totaliterum samfelag, har høvuðs-uppgávan hjá fjølmiðlunum er at **endurgeva** góðkend og almenn sjónarmið og at útihýsa teimum sum koma makthavarum uppá tvørs.

So tað er ikki so løgið, um tað ikki finnast fleiri sum hava hug at leggja seg út við almennu fjølmiðlarnar, tá tað so týðiliga sæst hvørjar avleiðingar hetta kann fáast.

Tað er í hesum ljósi, at henda kæran skal síggjast. Fær (B) viðhald, so er tað heilt greitt, at tað er læst og fyribundið á hesum øki. So einfalt er hetta.

Annars verður víst til tað tilfar, sum fyrr er sent í málinum.“

Við brævi, dagf. 24. aug. 2001 boðar SVF umboðsmanninum frá, at stovnurin ikki hevur meira at leggja afturat viðv. hesi klaguni, út yvir tað, sum fráfarini fyribilsstjórin áður hevur ført fram.

Við brævi, dagf. 30. aug. 2001 svarar ÚF umboðsmanninum soleiðis:

„Vísandi til skriv tygara frá 23. august 2001 skal verða sagt frá, at Útvarp Føroya ikki hevur fleiri viðmerkingar til skrivið frá (A). Tó skulu vit umframt §13 eisini vísa til §6, stk. 2 í Kringvarpslógini.

Frágreiðingin í skrivi okkara frá 10. juli 2001 varð serliga ætlað til umboðsmansins kunning, tí okkara meting var, at hetta ikki er eitt mál hjá umboðsmanninum at viðgera, og at hann tí fór at vísa tí frá sær.“

Í sambandi við, at SVF og ÚF hava ført fram, at tað stendur øllum í boði at keypa lidnu sendingarnar frá stovnunum, hevur umboðsmaðurin spurt stovnarnar, hvørjir prísir teirra eru fyri hesi sjón- og ljóðbond.

SVF hevur í hesum sambandi upplýst, at kostnaðurin fyri eina heila føroyska sending, t.d. Dag og Viku er 275 kr. (íroknað mvg.). Er talan um eitt brot úr sendingini, kostar hetta 100 kr. Eisini hevur SVF eina avsláttarskipan, um ein ynskir at keypa fleiri sendingar. Kostnaðurin er tá 200 kr. (+ mvg.) fyri ta fyrstu sendingina og síðani 100 kr. (+ mvg.) fyri hinar.

ÚF selur fløgur og bond við sendingum, sum vara upp til 74 minuttir, og kostnaðurin er 125 kr. (íroknað mvg.).

Fyri at kanna, hvønn móguleika borgarin hevur at fáa innlit í lidnu sendingarnar hjá stovnunum, vóru stjórnarnir fyri stovnarnar bidnir um at koma á fund við umboðsmannin. Hetta lá ikki fyri hjá nýsetta sjónvarpsstjóranum, men vísti hann okkum til at ringja til (E), sum umsat øki við sølu av bondum v.m.

Fundur varð 13. sept. 2001 hildin við (B), útvarpsstjóra. Stjórin greiddi frá, at ÚF goymdi alt tilfarið, men at hetta einans var skrásett til egna nýtslu, og at tað tí kanska ikki var so vælegnað til at leita í fyrri at finna ávís evni í tíðindasendingum. Hann greiddi frá, at orsøkin til at áheitanin frá (A) ikki var gingin á mæti var, at ÚF helt hesa vera so óneyva, men at um ein persónur kundi identifisera eina sending, so var eingin trupulleiki at fáa avrit av hesari. Uppá fyrispurning greiddi útvarpsstjórin frá, at eingin trupulleiki var hjá einum persóni at sleppa at hoyra „farnar“ sendingar í ÚF, soleiðis at hann kundi velja og vraka millum hesar. Somuleiðis er móguligt at hoyra øll tíðindini á internetinum eina viku aftur í tíðina. Uppá fyrispurning um

kostnaðin fyri bondini/fløgurnar greiddi stjórin frá, at hesin var ásettur í mun til framleiðslukostnaðin.

(E) greiddi í telefonsamrøðu 14. sept. 2001 frá, at SVF hevði goymt næstan allar tíðindasendingarnar heilt aftur til 1984, og at tey kundu hjálpa kundunum við at finna fram til røttu sendingarnar, um hesir kundu siga nøkulunda neyvt, hvat evnið/persónar og tíðarskeið talan var um. Uppá fyrispurning greiddi (E) frá, at til bar hjá viðkomandi, hóast plásstrot at sleppa at hyggja at sendingunum í SVF, soleiðis at tær røttu kundu veljast út.

Umboðsmaðurin hevur havt ein fund við (A), 14. sept. 2001. Á hesum fundinum greiddi umboðsmaðurin (A) m.a. frá móguleikanum við at kunna hoyra/síggja sendingarnar á stovnunum fyri síðani at kunna velja røttu sendingarnar út. (A) segði seg ongan áhuga hava í hesum móguleika. Uppá fyrispurning greiddi (A) frá, at klaga hansara einans snúði seg um spurningin um innlit í handritini v.m., og at felagsstjórin ikki hevði grundgivið fyri avgerðini í kærú hansara um tíðindaflutningin hjá stovnunum. (A) segði, at tá hann bað um innlit í tíðindatilfarið viðv. skipbrotinum hjá (S 1), so var hetta lætt hjá ÚF at finna fram, tí málið byrjaði 27. sept. og vardi umleið ein mánað. Hann helt seg tí hava avmarkað umbøn sína nóg neyvt til, at ÚF kundi finna tilfarið fram. Hann segði alt tíðindatilfarið vera goymt á teldu, og um sligið var upp undir t.d. (S 1), fór tað bert at taka ein brotpart av einum sekundi at finna alt tilfarið fram.

Við brævi, dagf. 14. sept. havi eg vísandi til pástandin hjá (A) biðið SVF og ÚF um at greiða mær frá, hvussu lætt ella trupult tað vildi verið at funnið hetta tilfarið fram.

Við brævi, dagf. 24. sept. 2001 hevur ÚF svarað spurningi mínum:

...

„Í skrivinum „Áheitan um dokumentatiún“ frá (A) 8. januar 2001 er umbønin soljóðandi: ...Tí fari eg at biðja um avskrift av teimum tíðindum sum útvarpið og sjónvarpið, eisini samrøðum, hava havt um hetta mál í 2000“

(S 1) sakk 11. jan. 2000.

Tilfarið, sum (A) biður um, er lutvíst at finna í handritum til sendingar, og lutvíst í savnsbondum.

Handrit, sum eru innskrivað í redaktiónsskipanina, ber til at leita eftir við leitiskipan, men trygd er ikki fyri, at øll handritini verða funnin, so tey í hesum førinum kunnu tæna endamálinum við umbønini sum fullfíggað dokumentatión.

Innihaldið í savnsbondunum er ikki skrásett, og neyðugt er at lurta eftir bondunum. Í hesum førinum upplýstu medarbeiðarar, at teir hildu seg minnst, at málið eisini var viðgjørt í samrøðum, uttan at tað eydnaðist at identifisera, hvørjar samrøður talan var um.

Meting okkara var, at tað fór at krevja sera nógva arbeidsorku at gera eina nóg góða kanning av øllum tilfarinum. Hesa meting bygdu vit m.a. á royndir frá einum líknandi máli frá (A), har hann kærði ein navngivnan medarbeiðara í ÚF fyri at vera „miðvíst subjektivan ella partískan móti fiskimannafelagnum“. At útflyggja tilvildarligt tilfar, sum ÚF ikki hevði vissu fyri var fullfíggað, dugdu vit ikki at síggja kundtæna nøkrum endamáli.

Hevði verið spurt eftir tilfari frá ávísimum sendingum ella dagfestum tilfari, hevði ongin trupulleiki verið av at funnið tilfarið fram og at útflyggja tað.

Harumframt metti ÚF, at henda avgerðin ikki hevði við sær avgerandi avmarkingar fyri kærumsøguleikarnar hjá (A). Sum vit skilja skrivt frá 8. januar 2001, ætlar hann at kæra generelt um tíðindaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum, og ætlar at brúka hetta málið sum eitt dømi.“

SVF hevur svarað umboðsmanninum við teldubrevi, sent 28. sept. 2001:

...

„Tað er eingin trupulleiki hjá bandasavni SVF's at finna tær tíðindasendingar fram, sum viðvíkja einum ávísimum evni, t.d. (S 1).

Sjónvarpið hevur, sum áður ført fram, eina tænastu, sum stendur øllum í boði, har til ber at keypa hesar sendingar á bandi. Hetta er ein tænasta, sum verður nógv nýtt, og SVF metir ikki, at grundarlag er fyri at gera mun á brúkarum við støði í, hvat

endamáll tann einstaki brúkarin vil nýta tilfarið til. (A) hefur staðið í boðið at keypa ta tilfar, ið hann ynskir, upp á somu treytir sum allir aðrir brúkarar.

SVF útflyggjar ikki handrit til tíðindasendingarnar, eftirsum hesi eru innanhýsis arbeiðsskjøl, ið bert ófullfiggjað avspegla tað, sum farið er í luftina. Fyri tað fyrsta endurgevur handritið bara tær samanknýtandi viðmerkingarnar, sum journalisturin og/ella verturin lesa upp í studio, meðan upptiknar samrøður og tær viðmerkingar, sum journalisturin ger framman fyri kamera á staðnum, har innslagið verður gjørt, ikki eru við í handritinum; fyri tað annað verður tað, sum skrivað er, ikki altíð orðarætt nýtt í innslagnum. Av hesum orsökum meta vit, at einasta dekkandi dokumentatióin fyri tíðindaflutningi okkara er sendingin sjálv.“

(A) hefur við brævi, dagf. 28. okt. 2001 gjørt viðmerkingar til skrivið frá ÚF:

„Eg haldi, at tilvísingin hjá (B) til mína umbøn um tilfar dagfest 8. januar 2001 er eitt sindur manipulerandi. Tí sendi eg hjálagt sjálva umbønina. Her er tað heilt greitt, at tað sum hefur serliga áhuga, er tíðindini í samband við ákærana móti (D).

Hesi tíðindini byrja við einum brævi sum (D) fekk 27. september og enda við tíðindabrævi frá (C), sum stóð í bløðunum 20. oktober.

Tað skal nevast, at á bandasavninum hjá útvarpinum starvast samb. heimasíðuni hjá teimum 2 fólk, og tað er heilt óhugsandi, at hesi skulu hava trupulleikar við at finna bond við sendingum, sum hava verið í einum 3-4 viku skeiði.

Og tað hefur ikki verið verri enn so, enn at stjórin samb. hansara avvísing av kæruni sjálvur hefur funnið alt tilfarið fram.“

Niðurstøða

Sambært § 4, stk. 2 í umboðsmanslógini fevnir virksema umboðsmansins um SVF og ÚF, tí hesir stovnar verða roknaðir við til almennu fyrisitingina sambært fyrisitingarlógini og lógini um innlit í fyrisitingina.

Sambært §§ 13 og 25 í kringvarpslógini eru mál og skjøl hjá ávikavist

ÚF og SVF viðvirkjandi programmvirkseminum og handilsligum viðurskiptum ekki fevnd av fyrisitingarlógini og lógini um innlit í fyrisitingina. Uppskotið til kringvarpslóg hevur hesar viðmerkingar til greinarnar (Løgtingstíðindi 1997, bls. 408):

„Greinirnar hava fyrst og fremst til endamáls at geva útvarpinum og sjónvarpinum møguleika fyri at verja sínar keldur. Sama regla er galdandi í Danmark fyri Danmarks Radio og TV2.“

Greinin, ið her verður sipað til, er helst § 73 a í donsku lógini, og varð greinin sett í lógina við lóg nr. 1101 frá 22. desember 1993 „om ændring af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed og lov om visse forhold på telekommunikationsområdet (Finansiering af kortbølgeudsendelser, aktindsigt i programmateriale m.v.)“, og er hon soljóðandi:

„Sager og dokumenter vedrørende DR's og TV 2's programvirksomhed og forretningsmæssige forhold i tilknytning hertil er undtaget fra lov om offentlighed i forvaltningen.

Stk. 2. Sager og dokumenter vedrørende DR's og TV 2's programvirksomhed og forretningsmæssige forhold i tilknytning hertil er undtaget fra forvaltningslovens kapitel 4-6.“

Í viðmerkingunum til lógarbroytingina (Folketingstidende 1993-94, afd. A, sp. 659-660 og sp. 663-664) stendur m.a.:

...

„Lov om offentlighed i forvaltningen og forvaltningsloven har som anvendelsesområde den offentlige forvaltning. Dette begreb omfatter som udgangspunkt alle dele af den offentlige forvaltning, herunder også særlige forvaltningsenheder som DR og TV 2.

DR's og TV 2's virksomhed er imidlertid forskellig fra forvaltningsvirksomhed i traditionel forstand.

Hensynet til informations- og ytringsfriheden og den kunstneriske frihed generelt tilsiger, at der gives DR og TV 2 en så fri og uafhængig stilling sum muligt, herunder særlig vedrørende programlægning og programudøvelse, samt vedrørende de øvrige dispositioner, der indirekte vil påvirke programvirksomheden.

Praksis har imidlertid vist, at det er muligt med henvisning til offentlighedsloven at få aktindsigt i baggrundsmateriale til en tv-udsendelse. I henhold til gældende lov kan et sådant materiale

ikke blot kræves udleveret, efter at en udsendelse er sendt, men principielt også før udsendelsen er sendt. Med henblik på at sikre informations- og ytringsfriheden anses det derfor for rigtigst generelt at undtage sager og dokumenter, som har tilknytning til DR's og TV 2's programvirksomhed. Herved ligestilles DR og TV 2 for så vidt angår deres udsendelser med den trykte presse.

...

Den foreslåede lovændring berører ikke Ombudsmandens kompetence i forhold til DR og TV 2. Ombudsmanden vil således fortsat være kompetent i forhold til DR og TV 2, også for så vidt angår afgrænsningen af de sagstyper, der foreslås undtaget fra offentlighedsloven og dele af forvaltningsloven.

...

ad § 73 a, stk. 1:

...

Det bemærkes, at dokumenter vedrørende programvirksomheden omfatter alle dokumenter, som direkte eller indirekte har relation til programvirksomheden eller den redaktionelle proces. Rejseregnskaber, der vil kunne afsløre noget om den research, en journalist har foretaget, vil således f.eks. være omfattet af undtagelsen.

...

Derimod vil bl.a. sager vedrørende de af ministeren udmeldte budgettrammer, ministerens godkendelse af DR's og TV2's regnskaber og DR's varetagelse af licensopkrævningen hos seere og lyttere fortsat være omfattet af offentlighedsloven. Det samme gælder institutionernes sager om klager efter medieansvarsloven vedrørende genmæle eller god presseskik i relation til enkeltprogrammer eller programserier. I disse tilfælde vil klagen og de dokumenter, der udfærdiges i forbindelse med klagesagen, således være omfattet af offentlighedsloven.

...

ad § 73 a, stk. 2:

...

Det bemærkes, at bl.a. sager vedrørende DR's varetagelse af licensopkrævningen hos seere og lyttere fortsat vil være omfattet af samtlige forvaltningslovens regler, herunder også reglerne om

partsaktindsigt, partshøring og begrundelse af forvaltningsafgørelser. Det samme gælder institutionernes sager om klager efter medieansvarsloven vedrørende gennemsele eller god presseskik i relation til enkeltprogrammer og programserier, jf. bemærkningerne om dette forhold ad stk. 1.“

...

§ 73 a í donsku lógini er sostatt at fata sum undantak frá høvuðsregluni um, at lógin um alment innlit og fyrisitingarlógin eru galdandi fyri allar partar av donsku fyrisitingini, herímillum Danmarks Radio og TV 2.

Hetta er eisini fullt í trá við tankan um, at ein avmarking av teimum rættindum, sum eru at finna í fyrisitingarlógini og innlitslógini, eigur ikki at vera meira víðtøkin, enn orðaljóðið í undantaksreglunum førir til.

Sambært viðmerkingunum til føroysku kringvarpslógina má tað sama haldast at vera galdandi í Føroyum. Hetta merkir, at § 13 og § 25 eru at meta sum undantøk frá høvuðsregluni um, at innlitslógin og fyrisitingarlógin eru galdandi fyri allar partar av føroysku umsitingini, herímillum ÚF og SVF.

Innlit í handritini v.m.

Eingin ivi kann vera um, at handritini, sum (A) hevur biðið um at fáa avrit av, eru at meta sum hoyrandi til programmvirksemið hjá stovnunum. Talan er um journalistiskt bakgrundstilfar, sum er grundarlag undir lidnu sendingunum.

Sum nevnt er lógin um innlit í fyrisitingina, sambært §§ 13, stk. 1 og 25, stk. 1 í kringvarpslógini ikki galdandi fyri programmvirksemið hjá ávikavist ÚF og SVF, og hevur (A) tí ikki krav uppá at fáa avrit av hesum handritum. Tað er fullt og heilt upp til fjølmiðlarnar báðar at gera av, í hvønn mun teir vilja útflyggja hetta tilfarið.

Viðvíkjandi teimum lidnu sendingunum er støðan ein onnur, tí hesar eru eftir mínari fatan ikki fevndar av hugtakinum programmvirksemi, og eru als ikki av tí slagnum, sum ætlanin hevur verið at vart við undantøkunum frá fyrisitingarlógini og innlitslógini.

Viðvíkjandi hesum sendingum hava stovnarnir upplýst, at bond ella fløgur kunnu keypast frá stovnunum, eins og møguleiki er fyri at hoyra/

síggja hesar sendingar á stovnunum, soleiðis at tær, sum hava áhuga, kunnu veljast burturúr. Eisini kunnu stovnarnir hjálpa fólki at finna ávísar sendingar fram, um tey nøkulunda greitt kunnu vísa til, hvønn ella hvat sendingin snúði seg um, eins og nær hendan var send. Sum nevnt omanfyri, havi eg kannað kostnaðin fyri hesi bond/fløgur, og haldi eg ikki, at hesir prísir eru so høgir, at teir kunnu metast at vera órímiligir. Tað er einki at siga til, at ÚF og SVF taka eitt gjald fyri hesi bond/fløgur, men av tí, at talan er um almennar myndugleikar, og at lidnu sendingarnar eru fevndar av reglunum um innlit í fyrisitingina, eiga hesir prísir ikki at verða ásettir við vinningi fyri eyga. Stovnarnir hava eisini greitt frá, at kostnaðurin fyri bond/fløgur einans er ásettur í mun til framleiðslukostnaðin v.m.

Sum nevnt haldi eg ikki, at tað í sjálvum sær er nakað órímiligt í, at ÚF og SVF taka gjöld fyri hesar tænar, men eg fari at mæla til, at greiðar reglur verða gjørdar hesum viðvíkjandi, herundir eisini um prísirnar.

Treytin um, at hann sum ynskir avrit av sendingunum nøkulunda greitt skal kunna vísa á, hvørja sending v.m. talan er um, er í trá við tær treytir, sum vanligar verða settar, um ein ynskir innlit í eitthvørt mál. Í hesum sambandi skal verða víst til § 4, stk. 3 í lógini um alment innlit, ið er soljóðandi:

„Áheitan sambært stk. 1 og 2 skal skila til tey skjøl ella tað mál, sum viðkomandi ynskir at gera seg kunnugan við.“

Tað stendur, sambært upplýsingunum frá stovnunum, (A) í boði, eins og øllum øðrum borgarum at keypa hesi bond/fløgur eins og at kunna síggja/hoyra sendingarnar í ávikavist SVF og ÚF. (A) hevur á fundi, 14. sept. 2001 boðað mær frá, at hann ikki er áhugaður í hesum møguleikanum. Eg fari tí ikki at gera meira við henda partin av klaguni.

Vantandi grundgeving fyri avgerðini í kærumálinum

Hin parturin av klaguni snýr seg um vantandi grundgeving frá stovnunum fyri avgerðini um at afturvísa kærana hjá (A) um tíðinda-flutningin sum verandi ógrundaða.

Sum nevnt omanfyri eru tað bert spurningarnir um programm-

virkssemi og handilslig viðurskipti hjá ÚF og SVF, sum ikki eru fevndir av lógini um alment innlit og fyrisitingarlógini. Klagur um t.d. góðan fjølmiðlasið verða ikki nevndar í §§ 13 og 25 í kringvarpslógini og heldur ikki í viðmerkingunum. Viðmerkingarnar siga tó, at sama regla er galdandi í Danmark.

Sambært viðmerkingunum til § 73 a í donsku lógini, sum eru nevndar frammanfyri, verður greitt sagt, at bæði lógin um alment innlit og fyrisitingarlógin eru galdandi fyri klagur um t.d. góðan fjølmiðlasið, og má hetta tí eisini haldast at vera galdandi í Føroyum. At fyrisitingarlógin er galdandi viðvíkjandi virkseminum hjá DR, er eisini staðfest av danska umboðsmanninum í t.d. FOB 1991, s. 111, har hann hevði atfinningar móti donsku útvarpsnevndini fyri eina ikki-nøktandi grundgeving í einum máli, har ein stjóri í eini fyritøku hevði kravt rættleiðing av innslagi í einari sjónvarpssending.

Eg haldi, at sama støðan ger seg galdandi viðvíkjandi hesari klaguni. (A) hevur kært til felagsstjóran fyri ÚF og SVF um tann førda tíðindaflutningin. Talan er ikki um programmvirksemið, sum ætlanin er at verja við §§ 13 og 25 í kringvarpslógini. Kæran snýr seg um, hvørt almennu fjølmiðlarnir í tíðindaflutningi sínum hava verið óheftir av politisku myndugleikunum. Sostatt er fyrisitingarlógin galdandi fyri viðgerðina hjá stovnunum av einari slíkari kæru. Reglurnar í fyrisitingarlógini, sum hava áhuga í hesum sambandi, eru serliga at finna í kap. 6 um grundgeving, m.a. í § 23, ið er soljóðandi:

„Ein grundgeving fyri eini avgerð, skal hava eina tilvísing til tær rættarreglur, sum avgerðin er grundað á. Í tann mun, avgerðin eftir hesum reglum hvílir á eini fyrisitingarligari meting, skal grundgevingin eisini tilskila tey høvuðsfyrilit, ið hava verið avgerandi fyri útinningini av metingini.

Stk. 2. Grundgevingin skal eisini um neyðugt hava eina stutta frágreiðing viðvíkjandi teimum veruligu umstøðunum, sum hava havt stóran týdning fyri avgerðina.

Stk. 3. Grundgevingin kann verða avmarkað í tann mun áhugi partanna í at kunna nýta kunnleika til hesa til røkjan av sínum tørvi, má metast at eiga at víkja fyri avgerandi umhugsni fyri honum sjálvum ella øðrum privatum ella almennum áhugamálum, jbr. § 15.“

Felagsstjórin sigur í avgerð sínari, dagf. 24. apríl 2001, at hann hevur kannað tíðindaflutningin í bæði ÚF og SVF viðvíkjandi umrødda málinum, men at hann ikki hevur funnið nakað, sum styðjar pástandin hjá (A), og tískil kann hann ikki geva honum viðhald í kæruni.

Henda avgerðin lýkur ikki treytirnar í § 23, stk. 1 og 2 í fyrirsitingarlógini. Eftir mínum tykki kann ein eisini seta spurnartekin við, um talan er um nakra grundgeving yvirhøvdur, sum sambært § 21 krevst í teimum førum, har klagari ikki fær fullt viðhald.

Avgerðin vísir ikki til nakrar lógargreinar, men bert á eina ótilskilaða meting av senda tíðindatilfarinum v.m. hjá báðum stovnunum. Tá ein avgerð, eins og í hesum føri er grundað á eina meting, eigur hon at vísa til tey fyrilit, ið hava verið avgerandi fyri hesa metingina, jbr. § 23, stk. 1, 2. pkt. Grundgevingin átti eisini at havt eina stutta frágreiðing um tey faktisku viðurskiftini, sum hava havt týðning fyri avgerðina, jbr. § 23, stk. 2, og sum sostatt lógu til grund fyri metingini hjá stjóranum. Eg fari tí at átala hetta.

Sambært § 6, stk. 2 og § 18, stk. 2, í kringvarpslógini kunnu avgerðir, sum ávikavist ÚF og SVF taka um góðan fjølmiðlasið kærast til fjølmiðlanevndina sambært fjølmiðlaábyrgdarlógini; men sum kunnugt er enn eingin fjølmiðlaábyrgdarlóg sett í gildi fyri Føroyar. Tískil er eingin sakkønur kærustovnur, sum kann viðgera kærur frá persónum, sum eru ónøgdir við t.d. tíðingaflutningin hjá almennu fjølmiðlunum. Hetta haldi eg vera sera óheppið, og sambært felagsummælinum frá stovnunum frá 10. juli 2001, sum er endurgivið frammanfyri, tykjast hesir eisini at vera av somu áskoðan.

Eg skal tí vísandi til § 12 í umboðsmanslógini mæla Løgtinginum, lögmanni og avvarandi landsstýrismanni til at bera so í bandi, at skil fæst á hesum viðurskiftum, soleiðis at persónar, sum halda seg vera órættvíst viðfarnar í fjølmiðlunum, ella sum í aðrar mátar eru ónøgdir við ÚF og SVF, fáa møguleika fyri at fáa viðgjørt kærur hesum viðvíkjandi á ein tryggiligan hátt.

28.1 Starvsfólka-/arbeiðsmarknaðarmál

Klaga um treytirnar í sambandi við eina möguliga starvssetan

(A) hefur sent umboðsmanninum eina klagu í sambandi við tær treytirnar, ið Fíggjarmálastýrið setti honum, um hann skuldi verða settur í starv innan økið hjá stýrinum. (A) hevði verið tænastrumaður, men varð uppsagdur diskretionert. Tá hann vendi sær til Fíggjarmálastýrið fyri at vita, um nakað fulltrúastarv var til hansara, fekk hann at vita, at um hann aftur fór at verða settur í starv hjá landinum, fór hann at verða løntur við „munarløn“, tvs. at hansara tænastrumannaeftirløn fór at vera mótroknað í fulltrúalønini. Umboðsmaðurin kom til ta niðurstøðu, at eingin heimild var fyri regluni um „munarløn“, men at lønarásetingin var ein samráðingarspurningur í hvørjum einstøkum føri. Hann mælti tí Fíggjarmálastýrinum til at taka hendan spurningin upp til umhugsunnar av nýggjum og at lata hann frætta aftur hvørja niðurstøðu stýrið kom til. Fíggjarmálastýrið hevur svarað umboðsmanninum, at stýrið tekur niðurstøðuna í álitinum til eftirtektar.

Í vár varð klagarin, (A), sagdur úr starvinum sum aðalstjóri í Almanna- og Heilsumálastýrinum diskretionert pr. 1. aug. 2001. Í sambandi við, at klagarin umhugsaði at søkja sær starv innan økið hjá Fíggjarmálastýrinum, fekk hann haðani at vita, at hann so fór at verða løntur við „munarløn“, tvs. løntur eftir sáttmálanum millum BLF og Fíggjarmálastýrið, men við frádrátti av eftirløn hansara.

Klagan

Við skrivi, dagfest 17. apríl 2001 hevur (A) sent mær soljóðandi klagu:

...

„Eg eri sagdur úr starvi mínum, sum aðalstjóri á Almanna- og Heilsumálastýrinum, sum tænastrumaður, sambært § 25 í tænastrumamannalógini.

Við hesum havi eg fingið 3 mánaðar løn, og hareftir pensión.

Orsökina til mína uppsøgn eru fyrrverandi arbeiðsgevari mín og eg ikki samdir um, men eru vit tó samdir um, at orsøkin onki hevur við heilsustøðu mína at gera.

Tað stendur mær í boði at verða settur sum fulltrúi í Fíggjar-

málastýrinum, eftir BLF sáttmálanum. Tó við teirri treyt at lønin áðrenn útgjald verður mótroknað við míni tænastrumanna-pensión.

Í BLF-sáttmálanum er ásett, at hann ikki er galdandi fyri tænastrumenn við eftirløn. Sostatt er tað óivað rætt, at tað er upp til Fíggjarmálastýrið at áseta mína løn. Men eg meti ikki teir hava heimild beinleiðis at mótrokna mína pensión uttan lógarheimild, men bert vísandi til eina siðvenju. Á henda hátt tileinkisger Fíggjarmálastýrið mín lóg ásetta rætt at fáa pensión eftir tænastrumannapensiónslógini við einari umsitingarligari avgerð.

Fíggjarmálastýrið vísur til danska siðvenju. Í hesum sambandi skal verða nevnd avgerð hjá danska umboðsmanninum, FOB 1987.206, har umboðsmaðurin avvísur, at tann rættur sum Fíggjarmálaráðið hevur, eftir málsbýtinum hjá forsætismálaráðharranum, til at samráðast um løn, gevur heimild til at mótrokna fyri pensión, men hetta krevur serstaka materiella heimild.

Úrslitið av avgerð Fíggjarmálastýrisins er, at eg fari at fáa kr. 10.000 í løn um mánaðin fyri eitt arbeiði, sum eg annars hevði fingið kr. 30.000 fyri. Á henda hátt leggur Fíggjarmálastýrið meinbogar fyri, at eg kann taka av størvum innan tað almenna á jøvnum fótum við onnur, meðan tað ikki er nakað til hindurs, um eg fái starv innan tað privata.

Vísandi til omanfyristandandi skal eg við hesum heita á umboðsmannin um at taka hetta mál upp til viðgerðar, tí mett verður ikki, at nakað grundarlag er til staðar fyri at mótrokna.“

...

(A) er føddur 5. mars 1947 og hevur tikið embætisprógv sum cand. polit. í 1982.

Partshoyringin

Tann 19. juni 2001 hava eg og lögfrøðiligi medarbeiðari mín havt ein fund við (A) fyri at fáa nágreiniliga staðfest, hvat Fíggjarmálastýrið hevur sagt við hann. Á hesum fundi greiddi klagarin frá, at hann, longu meðan hann hevði ætlanarskrivið um uppsøgnina til ummælis, vendi sær til Fíggjarmálastýrið fyri at kanna, um hann kundi fáa starv har, tí hann hevði frætt, at stýrið manglaði starvsfólk. Hann

setti seg tí í samband við (B), aðalstjóra fyrri at fregnast, um hesin hevði nakað starv at bjóða honum. Aðalstjórin váttaði, at tað hevði hann. Klagarin bað hann kortini fyrst spyrja seg fyrri hjá (C), landsstýrismanni, soleiðis at eingir trupulleikar skuldu stinga seg upp seinni. Fyri páskir, helst var tað tann 11. apríl 2001, varð fundur hildin í Fíggjarmálastýrinum millum klagaran, (B), aðalstjóra og leiðaran av Lønardeildini hjá Fíggjarmálastýrinum, (D). Á fundinum greiddi (D) frá, at klagarin kundi fáa fulla lön sambært BLF-sáttmálanum; men at lønin síðani skuldi skerjast við tænaðumanna-
eftirlønini hjá honum. Sambært klagaranum fór lønin hjá honum at verða uml. 30.000 kr., meðan eftirlønin var einar 20.000 kr. Klagarin skuldi sostatt fingið útgoldið uml. 10.000 kr. um mánaðin í lön. Hetta segði klagarin seg ikki kunna góðtaka. Uppá fyrispurning frá klagaranum um, hvør heimildin var fyrri hesum, svaraði (D), at hetta var føst praksis í Danmark. Einki spurdist tí burtur úr einum móguligum starvi í Fíggjarmálastýrinum. Uppá fyrispurning frá mær, um hann hevði tikið við einum starvi í Fíggjarmálastýrinum, um treytirnar um móttroking ikki vórðu settar honum, svaraði klagarin avgjördur, at tað hevði hann gjørt, tí arbeiðið í stýrinum fakliga passaði hon væl.

Við skrivi, dagfest 19. juni 2001 sendi eg Fíggjarmálastýrinum klaguna til ummælis, og hevur Fíggjarmálastýrið, sent mær soljóðandi skriv, dagfest 20. august 2001:

...

„Í sambandi við at (A) hevði sett seg í samband við (B) um starv í Fíggjarmálastýrinum, var fundur á skrivstovuni hjá (B), har eisini (D) frá Lønardeildini í Fíggjarmálastýrinum var við. Fundurin var ein óformellur fundur, har lønarviðurskiftini vórðu umrødd, serliga við atlit til, at (A) fór at fáa tænaðumannaeftirlön samstundis.

Greitt varð frá síðvenjuni hjá landsstýrinum um at eftirlöntir tænaðumenn, sum koma aftur í starv, fáa „munarlön“.

Munarlön merkir, at eftirlöntir tænaðumenn, sum koma í starv aftur hjá landinum, fáa eina lön, sum verður roknað út sum munurin millum ta lön, sum viðkomandi fær eftir vanligum reglum í avvarandi starvi og eftirlönina hjá viðkomandi. Tað hava

ikki verið so nógv dømi um, at eftirløntir tæna­stumenn eru komnir í starv aftur, og tí eru ongantíð gjørdar reglur í rundskrivu um hesa meginreglu. Tó vísti tað seg, at nógvir tæna­stumannasettir fólkaskú­lalærarar, sum vóru farnir frá sum 60 ára gamlir, fing­u vikarstørv í fólkaskúlanum. Tí varð serligt rundskriv gjørt um henda­n bólk, sí LD-rundskriv frá 22. desember 1998 um løn hjá lærarum, sum eru farnir frá við eftirløn, og sum fara aftur í starv í undirvísingarverkinum.

Viðmerk­jast skal til skrivið hjá (A) til Umboðsmannin, dag. 17. apríl 2001, at grundarlagið undir munarløn er ikki donsk siðvenja. Meginreglan um munarløn er føst siðvenja hjá landinum og hevur verið nýtt, so leingi heimastýrið hevur havt tæna­stumenn. Men í samrøðu við (A) varð víst á, at sama meginregla er galdandi í Danmark.

Meiri varð ikki gjørt í tí kon­kreta málinum, tí eingin sjálvstøðug avgerð varð tikin, og fundurin var bara ein kunning um siðvenju á økinum. Tí eru ikki nøkur skjøl í málinum.“

...

Rundskrivið, ið víst verður til í skrivinum frá Figgjarmálastýrinum, er soljóðandi:

...

„§ 1. Eftirløntur lærari skal, alt tað ber til, ikki verða settur aftur í starv í undirvísingarverkinum. Hann skal bara verða settur, ber ikki til at seta annan skikkaðan umsøkjara í starvið.

§ 2. Verður eftirløntur lærari settur í fast starv, skal eftirlønin verða steðgað.

§ 3. Undirvísir eftirløntur lærari, sum tó ikki er settur í fast starv, fær hann tímaløn á endaløn hjá lærarum. Hann kann arbeiða soleiðis í 250 undirvísingartímar í fólkaskúlanum alt skúlaárið.

Stk. 2. Arbeiðir eftirløntur lærari í meiri enn 250 tímar, fær hann munarløn eftir 250. tíman.

Stk. 3. Arbeiðir hann í øðrum skúla, har skylduga undirvísingartalið ikki er tað sama sum í fólkaskúlanum, verða teir 250 undirvísingartímarnir broyttir lutfalsliga.

§ 4. Er tað, tí skúlin hevur serliga brúk fyri tí, neyðugt at seta eftirløntan lærara í starv, kann landsstýrismaðurin í fíggjarmálum, eftir tilmæli frá landsstýrismanninum í undirvísingarmálum, gera undantak frá hesum reglum.

§ 5. Hetta rundskriv kemur í gildi 1. januar 1999.“

...

Vísandi til, at tað í skrivinum hjá Fíggjarmálastýrinum verður víst á eina siðvenju, bað eg við skrivi, dagfest 23. august 2001, stýrið um at lata mær dømi (skjøl), har eftirløntir tænaðstúmenn eru komnir aftur í starv, og umrødda meginregla hevur verið nýtt.

Við skrivi, dagfest 25. august 2001, hevur klagarin gjørt viðmerkingar til skrivið frá 20. august 2001 hjá Fíggjarmálastýrinum. Skrivið frá klagaranum er soljóðandi:

...

„Í skrivi dagfest 20. august 2001 hevur umboðsmaðurin sent viðmerkingar hjá Fíggjarmálastýrinum frá 20. august 2001 undirritaða til viðmerkingar; og fylgjandi skal verða drigið fram:

- **Óformellur fundur.** Fíggjarmálastýrið umrøður ein óformellan fund. Hertil skal viðmerkjast, at talan var um ein fund sum aðalstjórin í Fíggjarmálastýrinum bjóðaði til á skrivstovu hansara, at umrøða setanartreytir til eitt starv, sum aðalstjórin hevði bjóðað mær og sum landsstýrismaðurin í fíggjarmálum hevði givið tilsøgn til at eg var settur í. Á fundinum vóru aðalstjórin, leiðarin á Lønardeildini og undirritaði. Eg veit ikki í hesum samanhangi hvat liggur í orðinum „óformellur“.
- **Siðvenja.** Sagt verður frá, at munarløn er *føst* siðvenja í føroysku umsitingini. Tað er eitt sindur ógreitt, hvaðani henda siðvenja stavar, tí „tað hava *ikki verið so nógv* dømi um, at eftirløntir tænaðstúmenn eru komnir í starv aftur“.

Fíggjarmálastýrið skrivar, at sama meginregla er galdandi í Danmark, men í PAV (Personale Administrativ Vejledning;

Finansministeriet), eru bert reglur fyrir tænastrumenn á bíðuløn (tvs. tey árinu har teir fáa fulla lön, tí starv teirra er niðurlagt). Í hesum föri hevur staturin rætt til (sbrt. lög), at seta teir til annað arbeiði undir ávísuð treytum í bíðitíðini. Hetta er ein rættur sum staturin sjálvðan nýtur, hinvegin um tænastrumaðurin í bíðitíðini sjálvur fær sær annað arbeiði, so verður mótroknað, men tó altíð út frá hægru löninu, tvs. at um tænastrumaðurin fær starv, ið gevur lægri lön, so varðveitir hann lönina, sum hann hevði áðrenn.

„Siðvenjan“ hjá figgjarmálastýrinu tykist at hava lögna avleiðingar:

- Um eg fekk mær eitt hálvðagsstarv innan tað almenna so hevði eg onga lön fingið fyrri tað arbeiði.
- Um eg lat verða at arbeiða so hevði eg rætt til arbeiðsloysistuðul kr. 11.000 um mánaðan, tí her er greið lógaráseting um, at ongin mótrokning skal fara fram, sum avleiðing av einari möguligari tænastrumannaeftirlön.
- Eisini skal nevna, at eg eri verri stillaður enn tann, sum fær lön sambært BLF sáttmálanu, tí í hesa lön inngongur ein pensiónsuppsparing av allari löninu, sum eg nú ikki fá, tí eg skal bert hava munarlön.
- **Dømi.** Figgjarmálastýrið vísir á dømi við teimum lærarum, sum sambært avtalu fóru frá við eftirlön sum 60 ára gamlir, og sum í einstökum föri seinri vórðu settir sum vikarar. Í hesum föri er ikki talan um ein lógarásettan rætt, men eina avtalu, og harumframt eru teir farnir frá eftir egnum ynski vegna aldur. Sjálvur kenni eg onnur dømir har eftirlöntir tænastrumenn hava fingið munarlön. Talan er um teir yvirlækna, sum aftaná at teir eru 70 ár (og tí sbrt. lög skulu frá), hava hildið fram í starvinu. Hetta hevur altíð verið í samband við, at leitað varð eftir nýggjum lækna til starvið. Krav hevur ikki verið sett um fulla arbeiðsorku. Og eru teir farnir úr starvi uttan uppsagnartíð, tá annar lækni er komin. Tí kunnu hesi dømini heldur ikki brúkast í mínum föri.

Eitt annað dømi, sum Figgjarmálastýrið ikki nevna, men

sum eg havi fingið upplýst frá sjálvum aðalstjóranum í Fíggjarmálastýrinum, er at fyrrverandi landsverkfrøðingurin er settur sum deildarleiðari hjá SEV og fær løn, sum slíkur, uttan at verða mótroknaður fyri ta tænaðstannaeftirløn, sum hann eisini fær. Fíggjarmálastýrið hevur eftirlit við lønunum hjá SEV.

- **Rundskriv:** Annars verður víst til í rundskrivinum viðv. lærarum, at høvuðsreglan er, „at hesir tænaðstummenn ikki skulu verða settir aftur í starv í undirvísingarverkinum“. Tilvísingin hjá Fíggjarmálastýrinum til rundskrivið og kravið um munarløn í mínum føri má skiljast sum, at Fíggjarmálastýrið í veruleikanum krevur, at eg ikki skal kunna fáa starv aftur í almennu umsitingini.

Í rundskrivinum verður lagdur dentur á, at talan er um lærarar sum frívilliga eru farnir úr starvi vegna aldur, og sum síðani aftur fara í starv í *undirvísingarverkinum*. Í mínum føri er ikki talan um at fara frá av egnum áðum, og enn minni at fara í starv aftur innan sama øki (myndugleika). Skal rundskrivið brúkast í mínum føri, so eigur ongin mótrokning at fara fram, tí eg eri ikki farin at arbeiða innan almanna- og heilsuverkið.

Í rundskrivinum verður ásett, at um lærari kortini verður settur [í undirvísingarverkinum] so verður eftirlønin fyrst mótroknað, tá teir arbeiða meira enn ávíst tímatal. Tvs. at teir verða ikki mótroknaðir fult út, so sum Fíggjarmálastýrið hevur kravt í mínum føri. Hetta er eitt klárt tekin um at Fíggjarmálastýrið ger missmun á fólki. Á tí áðurnevnda „óformella fundinum“ var júst hesin spurningur umrøddur, tí eg førði fram, at um eg ikki fekk fulla løn, so kundi eg bert verða pliktaður at arbeiða niðurstetta tíð – til hetta gav leiðarin fyri lønardeildini noktandi svar: eg var „pliktaður at fylgja sáttmálanum hjá BLF, einasti munurin var, at eg bert kundi fáa „munarløn“.

Eisini verður í rundskrivinum gjørt vart við móguleikan at gera undantak, so ongin mótrokning skal fara fram. Spurningur má setast við, hvat tað er fyri síðvenja tá undantøk kunnu gerast.

Vísandi til omanfyrirstandandi verður hildið fast við kæruna. Generelt er onki í viðmerkingunum hjá Fíggjarmálastýrinum, sum gevur høvið til at broyta nakað í kæru míni. Eg meti:

1. løn mín eigur ikki at verða ásett í mun til mína tænastru-
mannaeftirløn,
2. at leggja aðrar treytir við mína lønaráseting, enn onnur fáa, er
at gera mismun á landsins borgarum.

ad 1. Eg fái pensión, sum endurgjald fyri, at landsstýrismaðurin í heilsumálum hevur loyst meg úr starvi av øðrum mær „ótilrokniligum grundum“ (§ 2 í lógtingslógini um tænastru-
mannaeftirløn). At móttrokna í mínari pensión er at tileinkisgera ein lógarásettan rætt.

Tað skal í hesum sambandi nevast, at sbrt. arbeiðs-
loysislógini verður stuðul útgoldin uttan mun til móguliga
tænastrumannaeftirløn; í hesum føri hevur lóggevarin bein-
leiðis tikið støðu til, at móttrokning ikki skal fara fram,
meðan onki hald annars er fyri í nakrari lógarreglu, at
tileinkisgera mína pensión.

Tað er onki í míni uppsøgn ella í tí at eg fái pensión, ið
sigur, at eg ikki skal kunna fáa mær arbeiði aftur, eisini
innan tað almenna. Við øðrum orðum eigur pensiónin
ikki at innganga í eina lønaráseting.

Eisini skal vísast á, at í skattalógini verður tænastru-
mannabarnaefitirløn at meta sum løn hjá barninum, tvs.
ikki kann innganga í nakra lønarúttrokning hjá foreldrum,
so sum Fíggjarmálastýrið annars ger.

ad 2. Um serlig metan verður gjørd av mær í mun til onnur
starvsfólk innan tað almenna, so er talan um mismun, tí
míni 25 ár innan almenna miðfyrirseting (10 í dansku og 15
ár í føroysku) eiga at vera grundarlagið undir lønaráseting-
ini, tvs. at eg eigi at fáa somu løn sum aðrir búskap-
arfrøðingar, við sama starvsaldri og førleika uttan mun til
aðrar inntøkur, so sum pensión ella líknandi.“

...

Fíggjarmálastýrið svaraði áheitan míni frá 23. august 2001 við so-
ljóðandi skrivi, dagfest 13. september 2001:

...

„Journalplanir, sum nýttir vórðu fram til 1998, vóru ikki inn-rættaðir soleiðis, at praksis er lætt at leita fram. Konkret mál um munarløn, eru ikki skrásett sjálvstöðugt, men liggja í persóns-sakini hjá tí einstaka. Tí ber ikki til at finna øll mál fram. Men dømi um munarløn er fyrrverandi landssjúkralæknin, sí hjálagda skjal.

Seinni hava verið onkrir fyrispurningar, men uttan at tað er endað við setan, helst tí viðkomandi ikki hevur havt hug til at arbeitt fyri munarløn – dømir um hetta eru deildarstjórin (E) og so hetta málið við (A).

Innan skúlaverkið og heilsuverkið, sum eru yvirtikin av heima-stýrinum í 80’árunum, hevur Fíggjarmálastýrið ikki konkret persónmál, tí hesi stýrini umsita sjálvi sínar tænastráttir. Roknast má tó við, at tey hava fylgt tí danska praksis fram til yvirtøkuna. Víðvíkjandi praksis hjá statinum, so er hetta lýst í umboðsmannasakini, sum (A) vísir til (FOB 1987.206). Upplýsast kann, at praksis í Danmark broyttist ikki av hasi umboðsmanna-sakini. Men í 1998 komu nýggjar reglur, sum fóru við sær, at tað ikki longur eru centralar ásetingar, men ein konkret avtala millum tann einstaka pensioneraða tænastráttir og setanarmyndug-leikan. Í prinsippinum kann henda avtalan innibera munarløn, men hetta er ikki nakað krav. Víst verður í tí sambandi til PAV bilag 17.19.

Eftir yvirtøkuna av heilsuverkinum, hevur (A) sjálvur greitt frá í skrivi til tygum, at munarlønir vórðu nýttar í heilsuverkinum, tá pensioneraðir yvirlæknar komu í starv aftur. Innan fólkaskúlan, har lærarnir eru tænastráttir, verður gingið fram eftir LD-rundskriv 1998-4 um Løn hjá lærarum, sum eru farnir frá við eftirløn og sum fara aftur í starv í undirvísingarverkinum.

Viðmerkjast skal, at av og á hevur spurningurin um prinsippið um munarløn verið uppi at venda. Munarløn verður bara nýtt fyri tænastráttir, og serliga tá talan er um eftirløn vegna aldur, kann prinsippið virka órímligt, tí persónar sum fáa sína eftirløn í einari lívstrygging, verða ikki mótroknaðir. Hinvegin hevur ikki verið settur spurningur við prinsippið um munarløn, tá talan er um tann serliga rættin hjá tænastráttirum til eftirløn, hóast teir

ikki hava rokkið fráfaringsaldur, um teir verða loystir úr starvi av øðrum orsökum enn tænastrubroti (disiplinert). Men higartil hevur ein ikki politiskt ynskt at broyta skipanina.

At ongar generellar reglur eru niðurskrivaðar um munarløn, er sjálvandi eitt sindur óheppið. Men við tí avmarkaðu orku fyrirsitingin hevur, er neyðugt at raðfesta orkuna, sum fer til at gera reglur. Av tí at hesi málini eru so fá (burtursæð frá innan fólkskúlan vegna serligu 60-ára avtaluna), hevur tað ikki verið raðfest so ovaliga enn.“

...

Saman við skrivinum lá konsept til skriv viðvíkjandi fyrrverandi landsdjóralæknanum, (F), sum eftir at vera farin frá við eftirløn játtaði at lata seg konstituera í embættinum í tveir mánaðar frá 1. november til 31. desember 1986 fyri „munarløn“. Skrivið er soljóðandi:

...

„(F), ... F.L. 5/11 1986. løgm.

Vísandi til samrøðu við (G) verða tygum hervið konstitueraður landsdjóralækni í tíðarskeiðnum 1. november til 31. desember 1986.

Í konstitútionstíðini fáa tygum umframt eftirløn tygara munin millum lön sum landsdjóralækni í 38. lønarflokki og eftirlønina, tá samskipanarfrádrátturin er frádrigin.“

...

Sum nevnt í skrivinum frá Fíggjarmálastýrinum eru tað í Danmark reglur um lön til eftirlønt fólk, sum fáa arbeiði innan tað almenna, í einum rundskrivi frá 17. apríl 1998, ið er soljóðandi:

...

„(Til samtliga ministerier mv.)

1. Med dette cirkulære bemyndiger Finansministeriet de enkelte ministerier mv. til at fastlægge regler for og træffe beslutninger om aflønning af personer, der beskæftiges på ny efter at være blevet pensioneret fra det offentlige.
2. Det forudsættes, at beskæftigelse af pensionerede kun vil ske i

begrænset omfang, og kun hvor særlige behov hos ansættelsesmyndigheden taler herfor.

3. Pensionerede tjenestemænd og tjenestemandslignende ansatte m.fl. fra staten, folkeskolen, folkekirken, kommuner, Grønlands hjemmestyre og de grønlandske kommuner, statsfinansierede virksomheder, tilskudsområder, koncessionerede virksomheder og aktieselskaber samt andre pensionerede, der får understøttelse eller egenpension fra en pensionsordning, som det offentlige har ydet tilskud til, er normalt undtaget fra de kollektive overenskomster.

Der henvises til f.eks. § 1 i fællesoverenskomsterne med Statsansattes Kartel, CO II og Lærernes Centralorganisation/Overenskomstansattes Centralorganisation samt overenskomsten med AC-organisationerne for akademikere i staten.

Løn og andre ansættelsesvilkår fastsættes derfor i ansættelsesaftalen med den pågældende.

Den pågældende har i forbindelse med indgåelsen af ansættelsesaftalen mulighed for at lade sig repræsentere eller bistå af andre, f.eks. den organisation, der er forhandlingsberettiget på det område, hvor beskæftigelsen finder sted.

4. Dette cirkulære har virkning fra 1. maj 1998.

Samtidig ophæves cirkulære af 14. juli 1977 om beskæftigelse og vederlæggelse af førtidspensionerede tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken samt cirkulære af 10. november 1986 om vilkår for ansættelse af pensionerede tjenestemænd og af tjenestemænd, der har tjenestefrihed uden løn.

Ansættelsesaftaler med pensionerede, der er gældende pr. 1. maj 1998, opretholdes uændrede, indtil anden aftale måtte blive indgået med den ansatte.“

...

Nevnda rundskriv avloysti eitt eldri rundskriv: „cirkulære nr. 145 af 14. juli 1977“ til allar ráðharrastovurnar v.m. „om beskæftigelse og vederlæggelse af førtidspensionerede tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken“.

Klagarin hevur við skrivi, dagfest 19. september 2001, gjort við-

merkingar til skrivið hjá Fíggjarmálastýrinum. Viðmerkingarnar eru soljóðandi:

...

„Í skrivi dagfest 14. september 2001 hevur umboðsmaðurin sent viðmerkingar hjá Fíggjarmálastýrinum frá 14. september 2001 undirritaða til viðmerkingar; og fylgjandi skal verða drigið fram:

Fíggjarmálastýrið kemur við tveimum dømunum:

1. Landsdjóralæknin. Nú sæst ikki av skrivi Fíggjarmálastýrisins, hvat her er talan um; men eg eri vitandi um, at tá fyrrverandi landsdjóralækni í 1986 varð 70 ár og tí mátti frá sambært lóg, fekk landið ein trupuleika, tí (F) var einasti herbúgvandi, sum var góðkendur at geva veterinera vátan í sambandi við útflutning av alifiski. Hann var tí biðin um at halda fram sum djóralækni við hesi uppgávu og ikki øðrum uppgávum, sum hann annars hevði røkt áður. Tá annar djóralækni við neyðugari góðkenning var tøkur, fór (F) frá. Sum eg minnst var ikki talan um nakra uppsagnartíð, so hetta kann neyvan metast sum ein vanlig starvsetan. Sum víst á í fyrru viðmerkingum mínum, kann hetta dømi ikki nýtast í mínum føri. Eg havi søkt nýtt starv sum aðrir, og eri settur við somu treytum, sum aðrir – burtursæð frá at teir ikki vilja geva mær somu lön, sum aðrir. Eg meti tað vera skeivt av Fríggjarmálastýrinum at taka slíkt dømi fram.
2. Deildarstjórin (E). Hesin var ikki settur nóg leingi til at kunna fáa tænaðumannaeftirlön áðrenn hann fylti 67 (70). Fíggjarmálastýrið gevur eina skeiva mynd av veruleikanum, tá hetta dømi verður nýtt.

Eisini vísir Fíggjarmálastýrið á tey øki, sum fyrr hava verið frammi, skúlaverkið og heilsuverkið, og sum eg fyrr havi víst á, ikki kunnu brúkast í mínum føri, tí her er talan um tænaðumenn, sum vegna aldur áttu at farið frá, men sum av ymiskum grundum halda áfram í starvi sínum, tó soleiðis at talan er ikki um veruliga starvsetan.

Fíggjarmálastýrið umrøður danskar reglur (Cir. 17/4-98 om aflønning af pensionerede). Í hesum reglum er onki um munarlön.

Reglurnar snúgva seg um, at tað einstaka øki sjálvt kann samráða seg til eina lön – men her er onki um, at grundarlagið er tann pensiónin sum starvsfólkið fær. Henda pensiónin verður als ikki nevnd.

Hóast hetta danska cirkulære ikki umrøður munarlön, so líkist tað nógv einum rundskrivi, sum Fíggjarmálastýrið fyrr hevur havt frammi í hesum máli, og sum eg havi víst á ikki kann nýtast í mínum føri. Tí metast má at hesar reglur snúgva seg um tænastrumenn sum eru farnir frá vegna aldur. Sum teir skulu sambært lóg. Eg eri ikki farin frá vegna aldur ei heldur av egnum áðum.

Støðið undir hesum reglum er, at „Det forudsættes, at beskæftigelse af pensionerede kun vil ske i begrænset omfang, og kun hvor særlige behov hos ansættelsesmyndigheden taler herfor.“ Hetta er sama støði, sum í føroyska rundskrivinum:“ Eftirløntur lærari skal, alt tað ber til, ikki verða settur aftur í starv í undirvísingarverkinum. Hann skal bara verða settur, ber ikki til at seta annan skikkaðan umsøkjara í starvið.“

Tá Fíggjarmálastýrið nú aftur vísur til reglur við omanfyri-nevnda grundarlag, so ger Fíggjarmálastýrið brúk av eini meginreglu, sum í mínum føri er uttan lógarheimild, sum sigur, at tænastrumenn, ið eru koyrdir úr starvi av grundum, sum ikki kunna leggjast tænastrumonnunum til last, umframt at missa starvið, bert skulu kunna koma í almenna tænastru aftur í heilt serligum føri. Holdningurin hjá Fíggjarmálastýrinum tykir mær ikki at vera í samsvari við, hvat eg meti at vera grundarlagið undir einum rættarsamfelag, har øll fólk í arbeiðsførum aldri eiga sama rætt at søkja størv innan tað almenna, og at tann best skikkaði eigur at verða settur í starvið.

Samanumtikið meti eg framvegis, at:

- **eg havi fullan rætt til at søkja eitt hvørt starv á jøvnum føti við aðrar av landsins borgarum,**
- **eg eigi at fáa lön fyri mítt arbeiði sum onnur og**
- **tað almenna onga heimild hevur til at móttrokna mína tænastrumannaeftirlön í mínari lön.**

Tað tykist onki at verða í viðmerkingunum frá Fíggjarmálastýrinum sum fær meg at broya uppfatan, tvørtur í móti meti eg:

- at Fíggjarmálastýrið ikki fullýsir málið,
- at Fíggjarmálastýrið ikki dokumenterar sín pástand um eina føroyska siðvenju,
- at Fíggjarmálastýrið dregur fram dømir, sum reingja veruleikan.“

...

Við skrivi, dagfest 3. oktober 2001, hevur Fíggjarmálastýrið gjørt hesar viðmerkingar til skrivið hjá klagaranum frá 19. september 2001:

...

„Vit skulu loyva okkum at gera hesar viðmerkingar til tað, (A) førir fram í skrivinum frá 19. september 2001.

Í fyrsta lagi sigur (A)

„eg havi fullan rætt til at søkja starv á jøvnum fœti við aðrar av landsins borgarum“

Fíggjarmálastýrið metir ikki, at prinsippið um munarløn hevur nakað at gera við, um (A) kann verða settur í starv ella ikki, men einans hevur nakað at gera við, hvussu lønin verður ásett, um hann aftur verður settur í starv hjá landinum, tá hann samstundis fær eina pensión frá landinum.

Harnæst verður sagt

„eg eigi at fáa lön fyri mítt arbeiði sum onnur og“

Pensiónin hevur til endamáls at kompensera fyri manglandi møguleika at arbeiða, og tá ein so allíkavæl fær arbeiði, hevur verið mett, at so er ikki rímligt, at ein omaná fær fulla lön, soleiðis, at samlaða útgjaldið til viðkomandi er hægri enn ein lön í starvinum. Tí er samlaða útgjaldið tvs. pensión og lön, tað sama sum onnur fáa fyri arbeiðið.

Skoytt kann verða uppí, at tað er einki í praksis ella teori, sum stuðlar einum sjónarmiðið um, at ein almennur myndugleiki, sum ger avtalur, hevur skyldu til at syrgja fyri at sáttmálar við fakfeløg, ella avtalur við einstaklingar, skulu vera soleiðis, at nøkunlunda líka arbeiði skal hava somu lön og setanartreytir.

Hetta kemst av, at sáttmálar og avtalur, ið ein almennur mynd-ugleiki ger um arbeiðsmegi, eru grundleggjandi av privatrættarligum slag, hóast tað eru ávísar fyrisingarligar avmarkingar. Tí eru ikki lögfrøðiligar forðingar fyri at sáttmálar og avtalur hava ymiskt innihald, soleingi munurin ikki er grundaður á ósaklig viðurskifti.

At enda sigur (A),

*„At tað almenna onga heimild hevur at mótroknað mína tæ-
astumannaeftirløn í mínari løn“*

Málræðið hjá Fíggjarmálastýrinum at áseta lønar- og setanartreytir er ikki avmarkað til avtalur sambært tænaastumannalógini ella til sáttmálar við fakfeløg. Málræðið umfatar eisini einsíðugt ásettar setanartreytir fyri størv, sum ikki eru tænaastumannastørv, og størv har tað ei heldur er ein sáttmáli við eitt fakfelag um starvið. (Sí eisini t.d. Jørgen Mathiassen: Forvaltningspersonellet, 2. udg., s. 27f.)

Sáttmálar við fakfeløg fevna ikki um eftirløntar tænaastumenn. Hetta er eisini beinleiðis ásett í § 1, stk. 2 í sáttmálanum við BLF, sum er tann sáttmáli, sum starvið, (A), ætlandi skuldi verið settur í, er lønt eftir.

Tí metir Fíggjarmálastýrið seg hava heimild at nýta prinsippið um munarløn, tá lønin hjá (A) skuldi verða ásett.

At enda kann Fíggjarmálastýrið vísa á, at danska umboðs-
mannasakin, sum (A) vísti á, var ikki dømi um ein persón, sum var farin frá fyri aldur, men tí starvið var niðurlagt. Tað er tí ikki rætt, at prinsippið um munarløn ikki hevur verið nýtt í førum, sum minna um støðuna hjá (A).

Harumframt hava vit funnið fram enn eitt dømi um munarløn frá 1961. Avrit er hjálagt.“

...

Saman við skrivinum er lagt fotoprent av konsepti, dagfest 20. juni 1961, av skrivi til fyrrverandi djóralækna, (H), ið var farin frá við eftirløn, um at halda fram í starvinum fyri „munarløn“. Sambært konseptinum var skrivið soljóðandi:

...

„Harra (H), djóralækni, her.

Vísandi til samráðingar 13. og 20. í hs. viðvíkjandi möguleikumum fyrri, at tygum eina tíð enn halda fram í starvinum sum djóralækni, verður við hesum sagt frá, at landsstýrið hevur góðkent skriv tygara 6. juni 1961 soleiðis:

1. Landsstýrið setur uppskot fyrri lögtingið um, at tænastrumanna-lógin verður broytt soleiðis, at embætið í framtíðini verður nevnt landsdjóralækni, og ikki sum nú djóralækni.
2. Landsstýrið setur uppskot til tingið um, at eftirløn tygara verður roknað eftir hægsta eftirlønarlari, og at grund-eftirlønin verður roknað eftir slutilønin í tí embæti, tygum eru farin frá. Í tíðini tygum virka fáa tygum í samsýning munin ímillum ta eftirløn, tygum fáa og ta løn, tygum høvdu, tá ið tygum søgdu tygum leysan úr embætinum.
3. Er burturdottið. Í staðin fyrri vildu tygum og landsstýrið hvør fyrri seg kanna eftir, um möguleikar eru fyrri, at staturin vegna ta longu tænastru, tygum hava haft undir statinum, letur tygum eina serliga samsýning aftrat eftirlønin frá landskassanum.
4. Landsstýrið góðkennir, at tað sum er mest krevjandi í djóra-læknastarvinum, verður ikki kravt av tygum.
5. Landsstýrið góðkennir, at tygum á umreisu í ár bert vitja tey mest fjarskotnu plássini. Samsýningin fyrri umreisuna verður sett í mun til kr. 1700,00 fyrri fulla umreisu.
6. Landsstýrið vil greiða tygum frá, hvørjar samráðingar tað hevur við Den Danske Dyrlegeforening, serliga nú tær samráðingar lögmaður helst hevur ført í Keypmannahavn.
7. Landsstýrið hevur merkt sær, at tygum ikki binda tygum longur enn til 10. august 1961.
8. Landsstýrið lýsir, at tygum hava tikið starvið upp aftur fyrribils til 10. august 1961. Eftir hesum virka tygum annars sum djóra-lækni fyrribils við somu rættindum og skyldum, sum tygum høvdu sum tænastrumaður, tá ið tygum hava sagt landsstýrinum frá, at tygum hava góðkent viðlagda skriv við vátan á viðløgdu avskrift.“

...

Skrivið frá Figgjarmálastýrinum hefur verið sent klagaranum til kunningar, men er hann ikki komin við fleiri viðmerkingum.

FOB 1987.206

Avgerðin hjá danska umboðsmanninum, sum bæði klagarin og Figgjarmálastýrið vísa til, og sum stendur í ársfrágreiðingini hjá honum fyri 1987, bls. 206 ff. viðvíkur reglugerðssettum lærara á samdøgurstovni, sum í sambandi við, at stovnurin varð niðurlagdur, fór frá við „afterløn“, sum hon hevði rætt til í 2 ár. Stutt aftaná fekk hon starv á einum kommunuskúla. Tá viðkomandi kommuna frætti, at lærarindan fekk eftirløn, varð hon lønt við „munarløn“ (difference-løn), og var tað hetta, klagan til danska umboðsmannin snúði seg um. Í sambandi við viðgerðina av klaguni hevði umboðsmaðurin saman við nøkrum av sínum medarbeiðarum ein fund við umboð fyri „Lønnings- og Pensionsdepartementet“ og „Undervisningsministeriet“. Um fundin stendur m.a.:

...

„Om den nærmere praksis vedrørende differenceløn oplyste Lønnings- og Pensionsdepartementet, at differencelønsprincippet havde været anvendt i staten ved ansættelse af pensionerede tjenestemænd m.v. gennem i hvert fald de sidste 20-30 år. I 1977 var princippet efter forhandling med personaleorganisationerne blevet formuleret i cirkulæret af 14. juli 1977 om beskæftigelse og vederlæggelse af førtidspensionerede tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken. Dette cirkulære omfattede dog kun et „lille hjørne“ af den anlagte praksis, som siden var blevet videreført også uden for cirkulærets område. Der kunne således ikke drages den modsætningsslutning, at grupper, der er holdt uden for cirkulæret, ikke kan beskæftiges, eller at differencelønsprincippet ikke kan finde anvendelse for disse grupper.

Differencelønsprincippet fraviges i praksis i tilfælde af „åbenbare urimeligheder“. Princippet er således blevet fraveget i en sag, hvor timelønnen ellers kun ville have været ganske få kroner, og beskæftigelsen var på under 200 timer om året.

I tiden efter udstedelsen af 1977-cirkulæret havde det været hensigten at få fastlagt ensartede retningslinier for differencelønsprincippets anvendelse omfattende hele det offentlige område,

incl. amter og kommuner. Når dette ikke var lykkedes, skyldtes det navnlig, at Lønnings- og Pensionsdepartementet havde haft mere presserende opgaver, at amter og kommuner ikke fuldt ud kunne tilslutte sig statens praksis, at enkelte kollektive overenskomster ikke undtager pensionister m.v. fra det område, de dækker, og at organisationernes holdning til spørgsmålet havde været „uensartet og valen“.

Det var Lønnings- og Pensionsdepartementets indtryk, at kommunerne og amterne ikke fulgte den i staten gældende eller en anden generel differencelønspraksis, men at de enkelte kommuner og amter derimod havde frihed til at anlægge deres egen praksis.

For at komme i gang med en løsning af problemstillingen ønskede Lønnings- og Pensionsdepartementet nu at satse på fastlæggelse af generelle retningslinjer for differenceløn på områder, der direkte er underlagt departementets kompetence. Efterfølgende måtte det så overvejes, hvorledes spørgsmålet burde tages op på det øvrige offentlige område.

Lønnings- og Pensionsdepartementet ville ikke udfærdige regler på området uden forudgående drøftelser med personaleorganisationerne. Sagen ville blive drøftet uanset en eventuel retlig forpligtelse til at høre organisationerne.

Det indgik i Lønnings- og Pensionsdepartementets overvejelser at lade de enkelte ministerier selv fastlægge en nærmere praksis på deres område.

Lønnings- og Pensionsdepartementet mente ikke, at det i stedet for reduktion i lønnen var muligt at søge gennemført en ordning med reduktion i pensionen. På tjenestemandsområdet ville en sådan løsning kræve en ændring i tjenestemandsløvgivningen. På overenskomstområdet ville det være nødvendigt med en ændring i pensionskassevedtægterne, og Lønnings- og Pensionsdepartementet har ikke kompetence til at blande sig i pensionskassevedtægternes udformning.

Under drøftelse af sagens hjemmelsspørgsmål oplyste Lønnings- og Pensionsdepartementet, at det er departementets opfattelse, at departementet har en generel, ulovbestemt hjemmel til at fastsætte løn- og ansættelsesvilkår inden for statens område, og denne grundsætning udgør hjemlen for praksis vedrørende differenceløn.

Lønnings- og Pensionsdepartement henviste i den forbindelse til Statsministeriets bekendtgørelse nr. 21 af 11. januar 1973 om ændringer i ministeriernes forretningsområder (visse sager vedrørende løn- og ansættelsesvilkår).

Departementet anser i øvrigt praksis vedrørende differenceløn for at være stiltiende accepteret af organisationerne. Når der bortses fra den foreliggende sag, er der ingen organisation, der har fremsat principielle indsigelser imod praksis.“

...

Danski umboðsmaðurin kom síðani við hesari niðurstøðu:

...

„Som nævnt ovenfor kan undervisningsministeren efter folkeskolelovens § 30 fastsætte regler om ansættelsesvilkårene for timelærere, vikarar og faglærere i folkeskolen uden for København.

Udnyttelsen af denne bemyndigelse til at fastsætte lønvilkår m.v. for de personalegrupper er ikke nærmere præciseret i bestemmelsens forarbejder. Det kan ikke give mig anledning til kritik, at Undervisningsministeriet på denne baggrund har valgt at lægge det af Lønnings- og Pensionsdepartementet oplyste om almindelig praksis på statsområdet, for så vidt angår difference-lønsprikkippet, til grund for sin lønfastsættelsespraksis inden for bemyndigelsens område.

For så vidt finder jeg ikke at have grundlag for at kritisere Undervisningsministeriets udtalelse af 21. oktober 1983 i den konkrete sag vedrørende (A).

Jeg må dog finde det utilfredsstillende, at Undervisningsministeriets praksis vedrørende differencelønsprikkippets anvendelse ikke har fundet udtryk i administrativt fastsatte regler i henhold til bestemmelsen.

Jeg har derfor samtidig hermed henstillet til Undervisningsministeriet i samarbejde med Lønnings- og Pensionsdepartementet at søge Undervisningsministeriets praksis vedrørende differencelønsprikkippet formuleret i et regelsæt i henhold til folkeskolelovens § 30, eventuelt i forbindelse med revision af ministeriets cirkulære om timelærere, vakancevikarar og vikarar i folkeskolen.

Med hensyn til differencelønsprincippet anvendelse som almindelig praksis inden for hele statens område har Lønnings- og Pensionsdepartementet som nævnt ovenfor henvist til en almindelig ulovbestemt grundsætning, hvorefter Lønnings- og Pensionsdepartementet kan fastsætte løn- og ansættelsesvilkår inden for statens område. Lønnings- og Pensionsdepartementet har i den forbindelse særlig henvist til Statsministeriets bekendtgørelse nr. 21 af 11. januar 1973 om ændringer i ministeriernes forretningsområde (visse sager vedrørende løn- og ansættelsesvilkår).

Bekendtgørelsen fra 1973 er udstedt i henhold til grundlovens § 14, stk. 1, 2. punktum, der giver statsministeren en almindelig beføjelse til at fordele forretningerne mellem ministrene. Der kan ikke herved skabes et selvstændigt hjemmelsgrundlag for forretningernes udøvelse, men alene træffes bestemmelse om, hvilket ministerium der skal udøve beføjelserne. Det forudsættes, at et sådant (materielt) hjemmelsgrundlag allerede findes i lov eller i tilsvarende, sædvanligt anerkendt retskilde, eller at et sådant retsgrundlag tilvejebringes, inden forretningerne udøves.

På det foreliggende grundlag finder jeg ikke at have tilstrækkelig anledning til at udtale mig nærmere om hjemmelsgrundlaget for Finansministeriets praksis med hensyn til fastsættelse af løn- og ansættelsesvilkår inden for statens område. Jeg henviser til, at spørgsmålet er uden betydning for min bedømmelse af den konkrete sag, hvor der findes udtrykkelig hjemmel i folkeskolelovens § 30.

Uanset hjemmelsspørgsmålet må jeg dog under alle omstændigheder – ud fra almindelige retssikkerhedssynspunkter – finde det utilfredsstillende, at den praksis med hensyn til anvendelse af differencelønsprincippet, som Lønnings- og Pensionsdepartementet har fastlagt på statens område, endnu ikke er udformet i generelle, offentligt bekendtgjorte regler. Jeg henviser til brevsvekslingen mellem ombudsmanden og Lønnings- og Pensionsdepartementet i 1979-81.

Jeg har derfor henstillet til Lønnings- og Pensionsdepartementet at søge arbejdet med henblik herpå fremskyndet mest muligt. Jeg har samtidig meddelt, at jeg går ud fra, at Lønning- og Pensions-

departementet i den forbindelse vil tage nærmere stilling til hjemmelsspørgsmålene på de forskellige områder og – om nødvendigt – til det ovenfor nævnte spørgsmål om hjemlen for Lønnings- og Pensionsdepartementets regulering af lønforhold på områder, hvor der ikke findes særlig lovhjemmel eller (tilsvarende) aftalemæssigt grundlag.“

...

Niðurstøða

Sambært § 10 í lóg nr. 32 frá 5. juli 1971 um tæna­stumanna­eftirlønir, við seinni broytingum verður eftirlønin steðgað hjá tæna­stumanni, sum er farin frá við eftirløn, um hann aftur fær tæna­stumannastarv, sum eftir reglunum í lógini telur við í eftirlønara­ldrinum. Sama regla er galdandi í donsku tæna­stumanna­eftirlønarlógini. Sí í hesum sambandi eisini Jørgen Mathiassen, Forvaltningspersonellet, 2. útg., bls. 113, har tað m.a. stendur:

...

„Pensionen inddrages, såfremt en pensioneret tjenestemand på ny opnår ansættelse, som efter reglerne i tjenestemandspensionslovens § 4 medregnes i hans pensionsalder. Bortset herfra bevares pensionen ved fornyet ansættelse, f.eks. i den private sektor.“

...

Hvørki eftir donsku ella færoyska tæna­stumanna­eftirlønarlógunum er sostatt nøkur heimild til at skerja eftirlønina hjá eftirløntum tæna­stumanni, sum verður settur í annað starv hjá tí almenna enn tæna­stumannastarv. Heldur eingin heimild er í hesum lógum til at mótrokna eftirlønina í lønini hjá viðkomandi.

Mær kunnugt finst heldur ikki onnur heimild í aðrari lóggávu fyri slíkari mótrokning. Í hesum sambandi skal eisini verða víst til niðurstøðuna hjá danska umboðsmanninum í frammanfyri nevnda máli viðvíkjandi kunngerð forsætismálaráðsins nr. 21 frá 11. januar 1973, ið er gjørd við heimild í § 14, 2. pkt. í grundlógini, sum stórt sæð svarar til § 33, stk. 1, í færoysku stýris­skipanarlógini.

Spurningurin er so um heimildin fyri munarløn finst í siðvenju ?

Í Danmark hevur mannagongdin við munarløn (differenceløn) verið ásett í nevnda rundskrivi frá 14. juli 1977, ið varð sent øllum ráðharrastovum, men er hetta rundskriv tikið aftur við rundskrivinum frá 17. apríl 1998, ið ikki hevur reglur um munarløn. Í staðin fáa tær einstøku ráðharrastovurnar heimild til at áseta reglur um løn til persónar, sum eru farnir frá við eftirløn, men verða settir aftur í starv. Í rundskrivinum stendur m.a.:

...

„Det forudsættes, at beskæftigelse af pensionerede kun vil ske i begrænset omfang...

Løn og andre ansættelsesvilkår fastsættes derfor i ansættelses-aftalen med den pågældende.“

...

Í Føroyum tykjast tað bert at verða ásettar reglur viðvíkjandi lærarum, sum eru farnir frá við eftirløn, og sum fara aftur í starv í undirvísing-arverkinum, jbr. nevnda rundskriv frá 22. desember 1999.

Dømini viðvíkjandi fyrrverandi djóralækna og landsdjóralækna, sum vóru farnir frá vegna aldur, kunnu ikki takast sum útrykk fyri, at tað hevur verið nøkur fäst siðvenja í Føroyum um munarløn. Talan var í báðum førum um serstaka stutt tíðarskeið, teir skuldu virka í, og eisini vóru arbeiðsuppgávurnar hjá teimum avmarkaðar.

Tað kann tí ikki leggjast til grund, at tað í Føroyum er ella hevur verið galdandi nøkur generel siðvenja um munarløn, tá tænaðstúmaður fær annað starv innan tað almenna, sum ikki er tænaðstúmannastarv.

Hinvegin er BLF-sáttmálin sambært § 1, stk. 2, ikki galdandi fyri tænaðstúmenn við eftirløn. Í teirra føri er neyðugt, at partarnir avtala lønar- og setanartreytir. Hetta forðar tó ikki fyri, at partarnir semjast um, at BLF-sáttmálin í tí einstaka førinum skal vera galdandi, um tað verður hildið hóskað og rímligt. At BLF-sáttmálin skuldi vera galdandi, var júst tað, sum Fígjarmálastýrið bjóðaði klagaranum, men tó soleiðis at lønin skuldi minkast við eini upphædd svarandi til eftirlønina.

Í hesum sambandi skal eisini verða víst á, at tað ikki er nakað hald í sjónarmiðinum hjá Fígjarmálastýrinum, um at eftirlønin í hesum føri

hefur til endamáls at kompensera fyri manglandi móguleika at arbeiða. Klagarin er í góðum árum, og tað er einki upplýst um, at hann av heilsuávum ikki skuldi verið førur fyri at tikið við einum starvi fulla tíð.

Eitt fulltrúastarv, sum tað, ið stóð klagaranum í boði, kann ikki haldast at vera øðrvísi enn onnur størv, sum vanligu eru fevnd av sáttmálanum millum Fíggjarmálastýrið og BLF. Hóast klagarin sum eftirløntur tænastrumaður ikki er beinleiðis fevndur av sáttmálanum, hevði tað verið rímuligt, at hann varð løntur samsvarandi hesum sáttmála uttan nakrar skerjingar.

Eins og innan privata vinnulívið er tað eisini hjá tí almenna av alstórum týðningi at tryggja sær so væl kvalifiseraðar medarbeiðarar sum gjørligt. Avgerandi fyri hesum er fyrst og fremst, at tað almenna kann bjóða rímiligar lønar- og setanartreytir. Tað er nærliggjandi at halda, at ein tænastrumaður í góðum árum, sum er farin frá við eftirløn eftir at hava starvast hjá tí almenna í longri tíðarskeið, skuldi verið sera væl kvalifiseraður at tikið við starvi innan tað almenna, um hann annars hevur tær neyðugu persónligu fortreytirnar. Tann stóða, sum Fíggjarmálastýrið hevur tikið til spurningin um lønartreytirnar hjá slíkum persónum, er í hvussu er ikki egnað til at fremja nevnda endamál.

Einasta veruliga vernd, ein tænastrumaður hevur móti diskretionerari uppsøgn, er rætturin til eftirløn, og eigur hesin rættur ikki at vera gjørdur meira ella minni illusoriskur við at draga eftirlønina frá tí løn, hesin eigur, um hann verður settur í annað starv hjá tí almenna.

Sum klagarin hevur ført fram, hevur hann sama rætt sum øll onnur at søkja starv hjá tí almenna uppá tær treytir, sum starvslýsingin sigur, ella tær treytir, ið hann og viðkomandi styri ella stovnur kunnu semjast um.

Vísandi til niðurstøðu mína skal eg mæla Fíggjarmálastýrinum til at taka spurningin um munarløn upp til umhugsunar av nýggjum, og fari eg at biðja Fíggjarmálastýrið lata meg frætta, hvat víðari hendir.

FMS hevur við skrivi dagfest 19. mars 2002 sent umboðsmanninum soljóðandi fráboðan:

„Fíggjarmálastýrið skal boða frá, at tað hevur tikið niðurstøðuna

til eftirtektar í álitum frá 6. nóvember 2001 viðvíkjandi klágu frá (A), fyrirverandi aðalstjóra, um lónar- og eftirlónarviðurskipti hansara.

Fíggiarmálastýrið fer tí ekki framývir at seta krav um, at meginreglan um munarlón verður nýtt, tá eftirlöntir ténastumenn fáa stórv hjá landinum.“

Umboðsmaðurin hevur boðað stýrinum frá, at hann tekur hetta svarið til eftirtektar, og hann ger tí ekki meira við henda spurningin.

VI. Skjøl

Skjal 1

Ll. nr. 60 frá 10.05.2000 um Løgtingsins umboðsmann

1. Partur.

Umboðsmaðurin og Løgtingið

§ 1. Løgtingið velur ein uttantsingmann fyri eitt 5 ára skeið at hava innlit við fyrisiting heimastýrisins.

2. stk. Doyr umboðsmaðurin í embætistið síni ella er hann av øðrum orsökum ikki førur fyri at røkja starv sítt, ger formansskapur Løgtingsins av, hvør skal røkja starvið, til Løgtingið velur ein nýggjan umboðsmann. Tað sama er galdandi, um umboðsmaðurin biður um at verða loystur úr starvi, ella um Løgtingið loysir hann úr starvi smb. stk. 3.

3. stk. Hevur Løgtingið ikki longur álit á umboðsmanninum, kunnu tveir triðingar av lögtingsmónnunum loysa hendan úr starvi.

§ 2. Umboðsmaðurin, ið ikki kann sita á Løgtingi ella í kommunustýri, skal so vítt gjørligt hava lögfrøðiliga útbúgving.

§ 3. Við lögtingslóg kunnu verða gjørdar almennar reglur fyri virksema umboðsmansins. Annars er umboðs-

maðurin í starvi sínum óheftur av Løgtinginum.

2. Partur.

Heimildir

§ 4. Virksema umboðsmansins fevnir um alla fyrisiting heimastýrisins (t.e. lands- og kommunalu).

2. stk. Lógin er eisini galdandi fyri feløg, stovnar, felagsskapir v.m., ið verða roknað við til almennu fyrisitingina sambært fyrisitingarlógini, lógini um alment innlit ella lógini um almennar skráir.

3. stk. Í meting sínari av kommunalari umsiting skal umboðsmaðurin vísa atlit til tær serligu umstøður, kommunufyrisiting virkar undir.

4. stk. Interkommunalir felagsskapir eru undirlagdir virksema umboðsmansins.

5. stk. Virksema umboðsmansins fevnir ikki um ríkismyndugleikar, Løgtingið og stovnar undir Løgtinginum.

§ 5. Umboðsmaðurin hevur eftirlit við, at tær í § 4 nevndu umsitingar-

eindir ekki gera mistök ella vanrækja skyldur sínar, og at almenna umsitingin ekki fremur órætt móti einstaka borgaranum.

3. Partur.

Kærumál og egin mál

§ 6. Ein og hvør kann senda umboðsmanninum klagu um tær í § 4 nevndu umsitingareindir.

2. *stk.* Tann, ið klagar, skal navngeva seg í klaguni. Klagan skal vera umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað.

3. *stk.* Kлага um avgerðir, ið møguligur hægri umsitingarmyndugleiki kann broyta, kann ekki sendast umboðsmanninum, fyrr enn viðkomandi hægri myndugleiki hevur tikið avgerð í málinum. Freistin, ið er nevnd í 2. *stk.*, skal í slíkum førum roknast frá tí degi, hægri myndugleikin tekur avgerð sína.

4. *stk.* Umboðsmaðurin tekur støðu til, um grundarlag er fyri víðari kanningum í máli, ið klagað verður um.

5. *stk.* Umboðsmaðurin kann sjálvur taka eitt mál til viðgerðar og fremja neyðugar kanningar í hesum sambandi.

4. Partur.

Kanningar

§ 7. Ger umboðsmaðurin av at taka eina kæru til viðgerðar, skal hann beinanvegin kunna viðkomandi um-

siting um innihaldið í kæruni, um ikki vandi er fyri, at hetta kann darva kanningini. Harumframt skal umsitingin biðjast um ummæli í málinum, áðrenn umboðsmaðurin tekur avgerð um at gera vart við meting sína av málinum smb. § 10, *stk.* 2. Umboðsmaðurin kann áseta tíðarfreist til ummæli.

§ 8. Tær í § 4 nevndu umsitingar hava skyldu at geva umboðsmanninum tær upplýsingar og at leggja fram øll tey skjøl, sum hesin embætis vegna krevur at fáa fyrilagt.

2. *stk.* Umboðsmaðurin kann stevna fólk í rættin at vitna um viðurskifti, ið eru avgerandi í kanningararbeiðinum. Í slíkum førum eru reglurnar í rættargangslógini galdandi. Rættarfundirnir eru ikki almennir. Tann, ið klagan viðvíkur, hevur saman við hjáseta rætt at vera hjástaddur, meðan slík vitnisfærsla fer fram.

3. *stk.* Umboðsmaðurin hevur rætt til at vitja støð, ið kannað verða, og hann hevur fría atgongd til at gera kanningar í øllum neyðugum hølum.

§ 9. Umboðsmaðurin hevur tagnarskyldu um tey viðurskifti, hann í virkseminum sínum fær kunnleika til. Tagnarskyldan stendur við, eftir at umboðsmaðurin fer úr starvi, og fevnir eisini um starvsfólk á umboðsmansstovninum.

5. Partur. **Niðurstøður**

§ 10. Kemur umboðsmaðurin til ta niðurstøðu, at álvarsligt mistak ella vansketni er framt av einum av teimum í § 4 nevndu umsitingum, skal umboðsmaðurin boða formansskapi Løgtingsins, løgmanni og viðkomandi landsstýrismanni og /ella kommunustýri frá hesum og koma við tilmæli til teirra.

2. stk. Umboðsmaðurin hevur rætt til alment at finnast at, koma við tilmælum, og á annan hátt gera vart við meting sína av máli, hann hevur kannað.

3 stk. Umboðsmaðurin kann mæla viðkomandi myndugleikum til, at friur rættargangur verður givin, smb. rættargangslógini §§ 330–336c, í málum, sum hava verið viðgjørd eftir hesi lóg.

§ 11. Umboðsmaðurin letur Løgtinginum ársfrágreiðing um arbeiðið sítt. Frágreiðingin verður almannakunngjørd áðrenn 1. juli.

2. stk. Boðar umboðsmaðurin Løgtinginum, landstýrismanni ella kommunustýri frá einum máli, ella tekur hann eitt mál við í ársfrágreiðing sína, skal hann upplýsa um, hvat viðkomandi hevur ført fram til verju sína.

§ 12. Rakar umboðsmaðurin við lýti í galdandi lógum, fyriskipanum ella umsitingarligum avgerðum, skal um-

boðsmaðurin boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum. Er talan um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalari ella interkommunalari umsiting, skal umboðsmaðurin eisini boða viðkomandi kommunustýri frá.

§ 13. Um umboðsmaðurin krevur tað, kunnu dómstólarnir vísa frá sær privatmál móti umboðsmanninum vegna avgerðir, sum hann tekur við grundarlagið í hesi lóg.

6. Partur.

Lønar- og eftirlønarviðurskifti

§ 14. Lønarviðurskifti umboðsmansins, herundir eisini spurningin um eftirløn og bíðipening, verða ásett við løgtingslóg.

2. stk. Umboðsmaðurin kann ikki, uttan við loyvi Løgtingsins, vera í starvi hjá almennum ella privatum fyritøkum, virkjum ella stovnum.

3. stk. Møguligur spurningur um ógegni umboðsmansins í ávísari sök verður lagdur fyri formansskap Løgtingsins, sum, um mett verður, at talan er um ógegnið, útnevnrir annan at viðgera hetta ávísa mál.

§ 15. Umboðsmaðurin kann krevja at verða loystur úr starvi við seks mánaða freist at galda frá seinasta degi í einum mánaði.

7. Partur.

Fyrisiting

§ 16. Umboðsmaðurin setir og loysir úr starvi starvsfólk síni.

§ 17. Tær útreiðslur, ið standast av umboðsmansstovninum, verða játtaðar á Løgtingsins figgjarlóg.

2. stk. Umboðsmaðurin ger roknskap fyri virksemini stovnsins, hesin skal vera grannskoðaður av grannskoðara Løgtingsins.

8. Partur.

Ígildisreglur

§ 18. Henda lóg kemur í gildi 1. januar ár 2001.

2. stk. Klagur um viðurskifti í tíðarskeiðinum 1. januar 2000 og til henda lóg kemur í gildi, kunnu kortini leggjast fyri umboðsmannin til viðgerðar.

Skjal 2

Uppskot til løgtingslóg um løgtingsins umboðsmann

§ 1. Eftir hvørt løgtingsval, og tá ið embætið er leyst, velur Løgtingið uttantsingmann, at hava innlit við fyrisiting heimastýrisins.

2. stk. Doyr umboðsmaðurin í embætistíð síni, ger formansskapur Løgtingsins av, hvør skal røkja starvið, til Løgtingið velur ein nýggjan umboðsmann.

3. stk. Hevur Løgtingið ikki longur álit á umboðsmanninum, kann Løgtingið loysa hendan úr starvi.

§ 2. Umboðsmaðurin, ið ikki kann sita á Løgtingi ella í kommunustýri, skal so vítt gjørligt hava lögfrøðiliga útbúgving.

§ 3. Við løgtingslóg verða gjørdar almennar reglur fyri virksema umboðsmansins. Annars er umboðsmaðurin í starvi sínum óheftur av Løgtinginum.

§ 4. Virksema umboðsmansins fevnir um alla fyrisiting heimastýrisins (t.e. lands- og kommunalu).

2. stk. Við løgtingslóg sambært § 3 kann verða gjørt av, at lógin eisini skal vera galdandi fyri feløg, stovnar,

felagsskapir v.m., ið verða roknað við til almennu fyrisitingina sambært fyrisitingarlógini, lógini um alment innlit ella lógini um almennar skráir.

3. stk. Í meting sínari av kommunalari umsiting skal umboðsmaðurin vísa atlit til tær serligu umstøður, kommunufyrisiting virkar undir.

4. stk. Interkommunalir felagsskapir eru undirlagdir virksema umboðsmansins.

5. stk. Virksema umboðsmansins fevnir ikki um ríkismyndugleikar, Løgtingið og stovnar undir Løgtinginum.

§ 5. Umboðsmaðurin hevur eftirlit við, at tær í § 4 nevndu umsitingareindir ikki gera mistøk ella vanrøkja skyldur sínar, og hann eigur at tryggja, at almenna umsitingin ikki fremur órætt móti einstaka borgaranum.

§ 6. Ein og hvør kann senda umboðsmanninum klagu um tær í § 4 nevndu umsitingareindir.

2. stk. Tann, ið klagar, skal navngveva seg í klaguni, tó kann kлага frá ónavngivnum verða tikin til viðgerðar, metir umboðsmaðurin tað. Klagan skal vera

umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað.

3. *stk.* Kлага um avgerðir, ið møguligur hægri umsitingarmyndugleiki kann broyta, kann ikki sendast umboðsmanninum, fyrr enn viðkomandi hægri myndugleiki hevur tikið avgerð í málinum. Freistin, ið er nevnd í 2. stk., skal í slíkum førum roknast frá tí degi, hægri myndugleikin tekur avgerð sína.

4. *stk.* Umboðsmaðurin tekur støðu til, um grundarlag er fyri viðari kann-ingum í máli, ið klagað verður um.

5. *stk.* Umboðsmaðurin kann sjálvur taka eitt mál til viðgerðar og fremja neyðugar kanningar í hesum sambandi.

§ 7. Tær í § 4 nevndu umsitingar hava skyldu at geva umboðsmanninum tær upplýsingar og at leggja fram øll tey skjøl, sum hesin embætis vegna krevur at fáa fyrilagt.

2. *stk.* Umboðsmaðurin kann stevna fólki í rættin at vitna um viðurskifti, ið eru avgerandi í kanningararbeiðinum. Í slíkum førum eru reglurnar í rættargangslógini galdandi. Rættarfundirnir eru ikki almennir. Tann, ið klagan viðvíkur, hevur saman við hjáseta rætt at vera hjástaddur, meðan slík vitnisfærsla fer fram.

3. *stk.* Umboðsmaðurin hevur rætt til at vitja støð, ið kannað verða, og hann hevur fría atgongd til at gera

kanningar í øllum neyðugum hølum.

§ 8. Umboðsmaðurin hevur tagnarskyldu um tey viðurskifti, hann í virkseminum sínum fær kunnleika til. Tagnarskyldan stendur við, eftir at umboðsmaðurin fer úr starvi, og fevnir eisini um starvsfólk á umboðsmansstovninum.

§ 9. Kemur umboðsmaðurin til ta niðurstøðu, at álvarsligt mistak ella vansketni er framt av einum av teimum í § 4 nevndu umsitingum, skal umboðsmaðurin boða formansskapi Løgtingsins, landsstýrismálanevnd Løgtingsins, løgmanni og viðkomandi landsstýrismanni og /ella kommunustýri frá hesum og koma við tilmæli til teirra.

2. *stk.* Umboðsmaðurin hevur rætt til alment at finnast at, koma við tilmælum, og á annan hátt gera vart við meting sína av máli, hann hevur kannað.

§ 10. Umboðsmaðurin letur Løgtinginum ársfrágreiðing um arbeiðið sítt. Frágreiðingin verður prentað og almannakunngjørd.

2. *stk.* Boðar umboðsmaðurin Løgtinginum, landstýrismanni ella kommunustýri frá einum máli, ella tekur hann eitt mál við í ársfrágreiðing sína, skal hann upplýsa um, hvat viðkomandi hevur ført fram til verju sína.

§ 11. Rakar umboðsmaðurin við lýti í galdandi lógum, fyriskipanum ella umsitingarligum avgerðum, skal umboðsmaðurin boða Løgtingi og viðkomandi landsstýrismanni frá hesum. Er talan um viðurskifti, ið viðvíkja kommunalari umsiting, skal umboðsmaðurin eisini boða viðkomandi kommunustýri frá.

§ 12. Formansskapur Løgtingsins ger av lønarviðurskifti umboðsmansins, herundir eisini spurningin um eftirløn og bíðipening, í samráð við avvarðandi fakfelag.

2. stk. Umboðsmaðurin kann ikki, uttan við loyvi Løgtingsins, vera í starvi hjá almennum ella privatum fyrirkomum, virkjum ella stovnum.

3. stk. Møguligur spurningur um ógegni umboðsmansins í ávísari sök verður lagdur fyri formansskap Løgtingsins, sum, um mett verður, at talan er um ógegnið, útnevnið annan at viðgera hetta ávísa mál.

§ 13. Umboðsmaðurin kann krevja at verða loystur úr starvi við seks mánaða freist at galda frá seinasta degi í einum mánaði.

2. stk. Umboðsmaðurin verður loystur úr starvi seinasta dag í tí mánaði, hann fyllir 65 ár.

§ 14. Verður umboðsmaður loystur úr starvi uttan uppsagnartíð, ella noyðist umboðsmaður frá uttan upp-

sagnartíð, tí hann ikki verður afturvaldur eftir løgtingsval, varðveitir hann ta løn, hann frammanundan hevur havt, í 3 mánaðir frá seinasta degi at rokna í tí mánaði, hann fer úr starvi. Doyr umboðsmaður, áðrenn hetta tíðarskeiðið er liðið, eigur hjúnafelagin tann partin av lønini, sum ikki var útgoldin, tá ið hann andaðist ella, um eingin hjúnafelagi situr eftir umboðsmannin, tey børn hansara, ið hava rætt til barnapengar.

§ 15. Umboðsmaðurin setir og sigur úr starvi starvsfólk síni.

§ 16. Tær útreiðslur, ið standast av umboðsmansstovninum, verða játtaðar á Løgtingsins figgjarlóg.

2. stk. Umboðsmaðurin ger roknskap fyri virksema stovnsins, hesin skal vera grannskoðaður av løggildum grannskoðara.

§ 17. Henda lóg kemur í gildi 1. apríl ár 2000.

2. stk. Klagur um viðurskifti í tíðarskeiðinum 1. apríl 1998 og til henda lóg kemur í gildi, kunnu kortini leggjast fyri umboðsmannin til viðgerðar.

3. stk. Klagur, fram til hendan lóg kemur í gildi, verða sendar til umsiting Løgtingsins.

4. stk. Í serstøkum forum kann umboðsmaðurin gera av, at viðurskifti frá áðrenn 1. apríl 1998 verða tikin til viðgerðar.

Viðmerkingar til einstöku greinirnar

Viðv. § 1.

Lögtingið velur umboðsmannin, og það er ein fortreyt, at Lögtingið áhaldandi hefur álit á umboðsmanninum. Hevur Lögtingið ekki það, kann Lögtingið loysa umboðsmannin úr starvi.

Viðv. § 2.

Meginreglan er, at umboðsmaðurin skal hava lögfrøðiliga útbúgving. Í undantaksföri kann tó umboðsmaður veljast, sum hevur aðra útbúgving. Undantak frá meginregluni verður heimilað av tí, at í einum lítlum samfelag kann það gerast torført at finna ein skikkaðan umboðsmann, um kravt verður, at viðkomandi, sum valdur verður, skal hava lögfrøðiliga útbúgving.

Viðv. § 3.

Tað ber ekki til at klaga til Lögtingið um avgerðir, ið umboðsmaðurin hevur tikið til eina klagu. Klagast kann bert um umboðsmannin til Lögtingið, um vísast kann á, at umboðsmaðurin hevur brotið tær almennu reglur, ið Lögtingið hevur sett um virksemitovnsins. Lögtingið kann ekki áleggja umboðsmanninum at kanna eitt mál.

Viðv. § 4.

Feløg, stovnar og felagsskapir, ið ekki beinleiðis liggja undir almennu fyrir-

sitingini, eru uttan fyrir myndugleikaøki umboðsmansins. Tó eru undantøk fyrir slíkar, sum við lóg ella lógarheimild í slíkari verða roknaðir til almennu fyrisitingina.

Viðv. § 5.

Uppgáva umboðsmansins er m.a. aktivt eftirlit, og hann kann leggja uppí og gera vart við gjørt mistak. Hann kann ekki broyta eina avgerð, men kann siga sína hugsan um mál og koma við einum tilmæli til viðkomandi myndugleika.

Viðv. § 6.

Kravt verður ekki, at tann, ið klagar, sjálf/-ur er partur í tí máli, sum klagað verður um. Freistin at lata inn klagu er ófrávikilig. Nær viðkomandi hevur fingið kunnleika um málið, hevur einki at siga. Fyrningarfreistin verður roknað frá tí degi, avgerðin var tikin, uttan mun til nær tann, ið klagar, varð varur við viðurskiftini, klagað verður um. Hevur tann, ið klagar, ekki roynt aðrar gongdar klaguleiðir fyrst, ella hevur hann latið klaguna ov seint til ein hægri umsitingarmyndugleika, og klagumyndugleikin tískil hevur víst henni aftur, kann klagan heldur ekki leggjast fyrir umboðsmannin.

Viðv. § 7.

Umboðsmansstovnurin hevur fría atgongd til upplýsingar og skjøl, ið verða mett neyðug fyrir kanningararbeiði

stovnsins, herundir eisini rætt at vitja og gera kaningar á stöðum, ið verða mett neyðug at kanna.

Eingin kann, eftir áheitan umboðsmansins, bera seg undan at mæta í rættinum at vitna um viðurskipti, ið verða mett av týðningi fyri kanningararbeiðið.

Viðv. § 8.

Tagnarskyldan er treytaleys, eisini fyri starvsfólk á stovninum, og hon stendur við, eftir at umboðsmaðurin og viðkomandi starvsfólk eru farin úr starvi.

Viðv. § 9.

Umboðsmaðurin hevur fullan rætt til alment at gera vart við stöðu sína í málum, ið eru kannað. Hann eigur at kunna koma við tilmælum, alment og til myndugleikar, bæði kommunalar og lands, um gjörd mistøk, vanrøkt ella ósketni.

Viðv. § 10.

Í almennu árligu frágreiðing sínari um virkseimið farna árið eigur - umframt frágreiðing um kanningararbeiði og úrslit av hesum - atlit at verða tikið til tað verju, stovnur ella einstaklingur hevur ført fram.

Viðv. § 11.

Umboðsmaðurin hevur eisini eftirlit við, at lógir, fyriskipanir og umsitingarligar avgerðir ikki hava beinleiðis

brek. Um so verður mett, eigur umboðsmaðurin at gera avvarðandi myndugleika vart við hetta.

Viðv. § 12.

Starv umboðsmansins er fulltíðar. Umráðandi er, at hesin er uttanvelt-aður í øllum málum, og eigur hann tí heldur ikki fíggjarliga at hava tørv á øðrum starvi við síðuna av umboðsmansstarvi sínum.

Viðv. § 13.

Hóast veljast skal í umboðsmansstarvið eftir hvørt løgtingsval, t.e. í minsta lagi fjórðahvørt ár, verður hildið rættast at seta eitt fast aldursmark.

Viðv. § 14.

Hendan greinin viðvíkur tí undantaksførði, tá umboðsmaður doyr, áðrenn embætisskeið hansara er liðugt, ella um hann noyðist frá í úrtíð, og tryggjar hon honum, ella eftirsitandi, fíggjarliga í 3 mánaðir.

Viðv. § 15.

Umboðsmaðurin setir sjálvur starvsfólk síni, og hann hevur ábyrgd móttvegis Løgtinginum fyri virkseimi teirra.

Viðv. § 16.

Grundarlagið undir øllum virkseimi umboðsmansstovnsins er árliga játtan Løgtingsins á fíggjarlógini.

Viðv. § 17.

Mett verður, at rættast er at geva móguleika fyri at kunna viðgera mál frá árum uttan umboðsmansstovn, tey nærmastu árinu uttan avmarking, og frá árum áðrenn hesi eftir meting, sum umboðsmaðurin ger.

Viðmerkingar:

Farnu árinu hevur spurningurin um setan av umboðsmanni verið afturvendandi kjakevni bæði millum politikarar, alment og á Løgtingi. Longu í 1978 var málið til politiska viðgerð á Løgtingi, aftur í 1980, 1982 og í 1993, uttan tó at úrslit spurdist. Einki bendir á, at manglandi úrslit skuldaðist tørvandi áhuga ella sannføring um rættleikan í at fáa stovnsett umboðsmansstovn, heldur tykist tilvildin at hava havt sína aktivitu og óhepnu ávirkan.

Í øllum londum, vit vanligu sammeta okkum við, er umboðsmansstovnur settur á stovn, og hesin virkar aktivt við í almenna virkseminum. Millum ymiskt minni gott, sum danir eru vorðnir heimskendir fyri, stendur umboðsmansstovnurin sum ein varði, teimum til heiður, tí tað var her hendan trygd borgarans sá dagsins ljós, varð fostrað og sett á stovn. Løgið, at tætta tilknýtið tjóðanna millum ikki hevur virkað við til, at vit eisini hava fingið slíkan.

Tá vinir okkara í Grønlandi fyri 5 árum síðani fingi teirra umboðsmann, varð kjakast, um eitt lítið sam-

felag sum teirra hevði tørv á og fór at megna slíkan stovn. Tíðin hevur víst, at allur ivi var ógrundaður, og í dag er umboðsmansstovnurin ein náttúrligur partur av samfelagi teirra. Sambart yvirliti yvir virksemin grønlandska umboðsmansins framgongur, at í 1997 og 1998 vórðu 247 klagur lagdar fyri stovnin. 51 vórðu endaliga avgeiddar, í 46 førum varð avgerðin tikin klagaranum til fyrimunar. 158 klagur vórðu avvístar áðrenn viðgerð, meðan klagarin ikki fekk viðhald í 5 klagum. Av yvirlitinum framgongur eisini, at prosentvísi parturin av viðgjørdum málum, sum enda við viðhaldi til klagaran, er vaksandi, frá 26,8% í 1996 til 40% í 1997 og 62,8% í 1998, meðan prosentvísi parturin, sum ikki viðførdi átalum v.m., er fallandi, frá 19,2% í 1996 til 8,5% í 1998.

Greinarnar 5, 9 og 10 lýsa best ætlaða virksemin umboðsmansins, og klárt framgongur, at hesin fyrst av øllum skal vera ein trygd fyri vanligu borgaran móti avgerðum, hesin metir órættvísar, tilvildarligar, kanska beinleiðis skeivar, mistøk, vansketni ella vanrøkt av skyldum. Dentur verður í uppskotinum lagdur á, at vegurin til borð umboðsmansins skal vera stuttur og lættur hjá tí einstaka borgaranum, harumframt verður dentur lagdur á, at umboðsmaðurin av sínum eintingum hevur eftirlitsskyldu við lógum, reglugerðum v.m. Hann skal verða varur við, um hesi hava brek, ið

kunna verða borgaranum til mismunar, og sjálvur kann hann taka mál til viðgerðar, metir hann tað vera neyðugt.

Ilt er frammanundan at meta um virkseimið, og harav fíggarliga kostnaðin av umboðsmansstovninum. Royndir úr øðrum londum vísa, at virkseimið er størri við byrjan fyri síðani at minka, og fer hetta sjálvsagt at síggjast aftur í fíggarliga kostnaðinum.

Dagliga grundarlagið undir virkseminum verður skrivstova, ið er óheft av verandi umsitingum, við serkønum málsviðgerðarum, skrivstovufólki og møguligum stjóra.

Fyrsta árið verða eykaútreiðslur til stovnsetan av skrivstovuni, árliga verða útreiðslur til skrivstovuhald.

Ein meting av kostnaðinum fyrsta árið er kr. 2,5 til 3 mió. kr., og framhaldandi sjálvsagt tengt at enn ókenda virkseminum verða árliku útreiðslurnar settar til kr. 2 til 2,4 mió. kr.

1. viðgerð 22. december 1999. Sambært tingskipanini § 25 varð málið beint í serliga nevnd við umboðum úr øllum flokkum á tingi og formansskapinum.

Á tingfundi 21. januar 2000 varð nevnd vald:

Nevndin varð sett við formansskapinum og einum umboði fyri hvønn flokk. Sostatt vórðu vald:

Finnbogi Ísakson, Eyðun Viderø,

Vilhelm Johannesen, Edmund Joensen, Annita á Friðriksmørk, Rúna Sivertsen, Hans Pauli Strøm, Alfred Olsen, Sámal Petur í Grund og Jenis av Rana.

Á tingfundi 25. januar 2000 boðaði formaðurin frá, at nevndin hevur skipað seg við Jenis av Rana sum formanni og Sámal Petur í Grund sum næstformanni.

Serliga nevndin legði tann 26. apríl 2000 fram soljóðandi

Álit

Miðflokkurin hevur lagt málið fram tann 14. desember 1999, og eftir 1. viðgerð tann 22. desember 1999 er tað beint eini serligari nevnd sambært § 25 í tingskipanini.

Nevndin hevur viðgjørt málið á fundum tann 25. januar, 11. februar, 3., 10., 24. og 31. mars, 7. og 18. apríl.

Nevndin hevur undir viðgerðini havt fund við Fólkatingsins umboðsmann, umboð fyri Búskapar- og Løgfrøðingafelag Føroya, Rættarhjálp Føroya, Advokatfelag Føroya, Føroya Kærustovn og landsstýrismálanevndina.

Frá málstovuni hevur nevndin fingið skriv, við viðmerkingum til heitið „umboðsmaður“. Málnevndin hevur eftir áheitan frá Javnstøðunevndini tikið málið upp til viðgerðar. Málnevndin mælir frá at brúka uppskotna heitið og kemur við ymiskum alternativum.

Nevndin hefur viðgjört hendan spurningin og havt drúgva umrøðu av eini røð av alternativum uppskotum til heiti. Tað hefur tó ikki verði møguligt at finna eitt heiti sum hóskar, serliga tá hugsað verður um tað innihaldið, sum lógaruppskotið leggur í starvið.

Frá lógmanni hefur nevndin fingið skriv við viðmerkingum til málið. Løgmaður greiðir m.a. frá umstøðunum sum landsfyrisingin virkar undir, og vísir á, at tað stundum hendur, at málsviðgerðin ikki í øllum lutum fylgir reglum í m.a. lógini um almenna fyrising.

Nevndin hefur umrøtt spurningin, um tørvur í hesum sambandi er á at gera tillagingar í fyrisingarlógini. Við broytingini, sum skotin verður upp í ígildisreglunum, hefur landsstýrið eitt skotbrá til at kanna og gera neyvari metingar av hesum spurninginum.

Eisini er rúgvismikið tilfar fingið til vega frá umboðsmansstovnunum í grannalondum okkara.

Ein samd nevnd tekur undir við málinum og mælir Løgtinginum til at samtykkja uppskotið, men mælir tó til, at ávísar broytingar verða gjørdar.

Samsvarandi hesum setir nevndin fram soljóðandi:

broytingaruppskot

1. Framman fyri § 1 verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „1. Partur. Umboðsmaðurin og Løgtingið“.

2. § 1, stk. 1, verður orðað soleiðis: „Løgtingið velur ein uttantsmann fyri eitt 5 ára skeið at hava innlit við fyrising heimastýrisins“.
3. Í § 1, stk. 2, verða orðini „ella er hann av øðrum orsøkum ikki førur fyri at røkja starv sítt“ sett inn aftan á orðini „Doyr umboðsmaðurin í embætistið síni“, og sum nýtt pkt. 2 verður sett inn soljóðandi áseting: „Tað sama er galdandi, um umboðsmaðurin biður um at verða loystur úr starvi, ella um Løgtingið loysir hann úr starvi smb. stk. 3“.
4. Í § 1, stk. 3, verða orðini „kann Løgtingið“ broytt til „kunnu tveir triðingar av lögtingsmonnunum“.
5. Í § 3 verður orðið „kunnu“ sett inn aftaná orðið „løgtingslóg“.
6. Framman fyri § 4 verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „2. Partur. Heimildir“.
7. Í § 4, stk. 2, verða orðini „Við lögtingslóg sambært § 3 kann verða gjørt av, at lógin eisini skal vera“ broytt til „Lógin er eisini“.
8. Í § 5 verða orðini „hann eigur at tryggja“ strikað.
9. Framman fyri § 6 verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „3. Partur. Kærumál og egin mál“.
10. Í § 6, stk. 2, 1. pkt., verða orðini „tó kann klaga frá ónavngivnum verða tikin til viðgerðar, metir umboðsmaðurin tað“ strikað.

11. Framman fyri § 7 verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „4. Partur. Kanningar“.
12. § 7 verður orðað soleiðis: „§ 7. Gerð umboðsmaðurin av at taka eina kæru til viðgerðar, skal hann beinanvegin kunna viðkomandi umsiting um innihaldið í kæruni, um ikki vandi er fyri, at hetta kann darva kanningini. Harumframt skal umsitingin biðjast um ummæli í málinum, áðrenn umboðsmaðurin tekur avgerð um at gera vart við meting sína av málinum samb. § 10, stk. 2. Umboðsmaðurin kann áseta tíðarfreist til ummæli.“ og §§ 7 til 11 verða hereftir §§ 8 til 12.
13. Framman fyri § 9, sum hereftir verður § 10, verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „5. Partur. Niðurstøður“.
14. Í § 9, stk. 1, sum hereftir verður § 10, stk. 1 verða orðini „landsstýrismálanevnd Løgtingsins“ strikað.
15. Í § 9 sum hereftir verður § 10 verður sett inn nýtt stk. 3, sum verður soljóðandi: „Stk. 3. Umboðsmaðurin kann mæla viðkomandi myndugleikum til, at fríur rættargangur verður givin, samb. rættargangslógini §§ 330 – 336c, í málum, sum hava verið viðgjørd eftir hesi lóg.“
16. § 10, stk. 1, 2. pkt., sum hereftir verður § 11, stk. 1, 2. pkt., verður orðað soleiðis: „Frágreiðingin verður almannakunngjørd áðrenn 1. juli.“
17. Í § 11, 2. pkt., sum hereftir verður § 12, 2. pkt., verða orðini „ella interkommunalari“ sett inn aftan á orðið „kommunalari“.
18. § 13 verður orðað soleiðis: „§ 13 Um umboðsmaðurin krevur tað, kunnu dómstólarnir vísa frá sær privatmál móti umboðsmanninum vegna avgerðir, sum hann tekur við grundarlagið í hesi lóg.“ og §§ 12 og 13 verða hereftir §§ 14 og 15.
19. Framman fyri § 12, sum hereftir verður § 14, verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „6. Partur. Lønar- og eftirlønarviðurskifti“.
20. § 12, stk. 1, sum hereftir verður § 14, stk. 1, verður orðað soleiðis: „Lønarviðurskifti umboðsmansins, herundir eisini spurningurin um eftirløn og biðipening, verða ásett við løgtingslóg.“
21. Verandi § 13, stk. 2, verður strikað.
22. Verandi § 14 verður strikað og §§ 15 – 17 verða hereftir §§ 16 – 18.
23. Framman fyri § 15, sum hereftir verður § 16, verður sett inn soljóðandi yvirskrift: „7. Partur. Fyrisiting“.
24. Í § 15, sum hereftir verður § 16, verður orðið „sigur“ broytt til „loysir“.

25. Í § 16, stk. 2, sum hereftir verður § 17, stk. 2, verða orðini „løg-gildum grannskoðara“ broytt til „grannskoðara Løgtingsins“.
26. Framman fyri § 17, sum hereftir verður § 18, verður sett inn so-ljóðandi yvirskrift: „8. Partur. Ígildisreglur“.
27. Í § 17, stk. 1, sum hereftir verður § 18, stk. 1, verða orðini „1. apríl ár 2000“ broytt til „1. januar ár 2001“.
28. Í § 17, stk. 2, sum hereftir verður § 18, stk. 2, verða orðini „1. apríl 1998“ broytt til „1. januar 2000“.
29. Verandi § 17, stk. 3 og 4, verða strikað.

Viðmerkingar til einstøku

broytingarnar:

- Ad. 1, 6, 9, 11, 13, 19, 23 og 26) Hesar broytingarnar býta lógarupp-skotið í hóskaði kapitlul við yvirskrift, sum sigur frá tí, í kapitlinum stendur.
- Ad. 2) Við broytingini verður tryggjað, at spurningurin um, hvør skal røkja starvið sum umboðsmaður, ikki verður knýtt at tí til eina og hvørja tíð verandi politisku samansetingini í tinginum. Við umskrivningini eru orðini „og tá embætið er leyst“ dottin burtur, og í staðin er sett inn nýtt pkt. 2 í stk. 2.
- Ad. 3) Sum stykkið verður orðað við hesi broyting, er tikið hædd fyri øllum teimum viðurskiftum, sum kunnu gera, at Løgtingið bráðliga stendur uttan umboðsmann. Sum tingskipanin er orðað, verður skipanin tann, at ábyrgdin at fyrireika uppskot til Løgtingið um val av umboðsmanni kemur at liggja hjá formanskapi Løgtingsins. Reglurnar um hvussu lögtingið velur fólk í slíkum førum eru at finna tingskipanini § 78, stk. 3. Í teimum førum, har Løgtingið bráðliga stendur uttan umboðsmann, hevur formansskapur Løgtingsins við ásetingini í § 1, stk. 2, heimild til at gera av, hvør skal røkja starvið sum umboðsmaður í eitt styttri tíðarskeið, meðan uppskot til Løgtingið um val av nýggjum umboðsmanni verður fyrireikað.
- Ad. 4) Broytingin herðir krøvini til, hvussu nógvir lögtingsmenn skulu atkvøða fyri at koyra umboðsmannin frá.
- Ad. 5) Ásetingin er broytt soleiðis, at tað ikki er eitt krav, at slíkar reglur verða ásettar, men bara ein móguleiki.
- Ad. 7) Við broytingini verða tey feløg, stovnar v.m., sum nevnd eru í § 4, stk. 2, beinleiðis fevnd av lógini.
- Ad. 8) Hendan broyting verður gjørd vísandi til, at lógin ikki gevur umboðsmanninum nøkur am-

boð, sum geva honum móguleika at tryggja nevndu viðurskifti.

Ad. 10) Broytingin byrgir umboðsmanninum frá móguleikanum at viðgera ónavngivnar kærur.

Ad. 12) Við ásetingini verður tryggjað, at umsitingar verða kunnaðar um innihaldið í kærur um viðurskifti, sum tær varða av, og at tær eisini fáa móguleika at koma við eini frágreiðing til málið, har tær kunnu føra síni sjónarmið fram.

Ad. 14) Við broytingini verða álvarslig mistøk ella vansketni einans fráboðað formansskapi Løgtingsins so hvørt, meðan Løgtingið annars bara verður kunnað sum heild við ársfrágreiðingini.

Ad. 15) Í hesi nýggju ásetingini verður víst á, at umboðsmaðurin kann tilmæla viðkomandi myndugleikum at geva fría rættarførslu í málum, sum umboðsmaðurin hevur viðgjørt. Mett verður, at hetta kann virka sum ein kunning og ein stuðul til tey, sum skulu taka avgerð um at fara í rættin við einum máli, og eisini sum liður til fyrimuns fyri umsøkjaran í metingini, sum gerast skal av, um viðkomandi hevur eina rímiliga orsök til at stevna.

Ad. 16) Broytta ásetingin gevur umboðsmanninum rætt til sjálvur at gera av, um ársfrágreiðingin skal prentast. Harumframt verð-

ur ein tíðarfreist ásett fyri, nær frágreiðingin í seinasta lagi skal verða almannakunngjørd.

Ad. 17) Sambært § 4, stk. 4, eru interkommunalir felagsskapir eisini undirlagdir virkseimi umboðsmansins, og verður tí ásett, at hesir eisini skulu hava fráboðan um nevndu lýti, sum umboðsmaðurin rakar við.

Ad. 18) Sambært ásetingini kann umboðsmaðurin biðja um, at rættarmál, sum í borgarligum rættar høpi verða lögð móti honum, verða burturvíst.

Við hesum verður sostatt lagdur dentur á, at rættarmál, sum antin borgarar, myndugleikar ella embætisfólk í almennu umsitingini leggja móti umboðsmanninum við tí fyri eyga at fáa ógildað niðurstøður, sum umboðsmaðurin í embæti sínum er komin til, sum meginregla eiga at verða burturvíst. Sama er galdandi fyri rættarmál, sum verða lögð við tí fyri eygað, at álagt verður umboðsmanninum at seta eina kanning í verk.

At orðið „kann“ verður nýtt er fyri at leggja dent á, at dómstólarnir ikki eru bundnir at fylgja áheitan umboðsmansins um burturvísing.

Ad. 20) Broytingin inniber, at tað verður løgtingið sjálvt sum skal áseta m.a. løn, eftirløn og bíði-

pening hjá umboðsmanninum, og verður hetta gjört við lögtingslóg.

Ad. 21) Um Lögtingið ynskir, at starvið sum umboðsmaður skal verða røkt av einum persóni, sum er farin um tey 65 árin, so er hetta møguligt við hesi broytingini.

Ad. 22) Við broytingini, sum skotin er upp í nr. 20, skulu lønarviðurskifti umboðsmanssins, herundir eftirløn og bíðipeningur, verða ásett í aðrari lögtingslóg, og vil tað tí verða tað greiðasta at ásetingar hesum viðvíkjandi, bert eru at finna í nevndu lønarlóg.

Ad. 24) Málslig rætting.

Ad. 25) Broytingin inniber, at roknskapurin fyri virksema umboðsmansstovnsins skal grannskoðast av sama grannskoðara, sum grannskoðar Lögtingið.

Ad. 27-29) Av tí at so langt er fráliðið, síðani lógaruppskotið varð framlagt, er neyðugt at broyta ígildiskomureglurnar, um lógin ikki sum heild skal fáa afturvirkandi gildi. Tikið verður eisini hædd fyri, at Lögtingið skal hava tíð til at seta ein umboðsmann. Serásetingin um afturvirkandi gildi í sambandi við klagur um virðurskifti, sum eru farin fram seinastu 2 árin, áðrenn lógin annars kom í gildi, verður eisini broytt

soleiðis, at møguleiki bara verður fyri at fara 1 ár aftur í tíðina. Hetta er í betri samsvari við regluna í § 6, stk. 2, sum sigur, at kлага skal vera umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, hendu. Stk. 3 og 4 eru hereftir óneyðug.

Ein minniluti í nevndini (Hildur Patursson og Hans Pauli Strøm) mælir harumframt til at geva stovninum eitt heiti, sum er kynsbundið, og setur samsvarandi hesum fram soljóðandi

broytingaruppskot

Orðið „umboðsmaður“ í øllum bendingum, verður broytt til „lögtingsumboð“ í øllum bendingum og allar kynsbundnar tilvísingar til hetta orð verða broyttar frá kallkyn til hvørkikyn.

2. viðgerð 28. apríl 2000. Broytingaruppskot frá minnilutanum í nevndini fall. Broytingaruppskot frá samdari nevnd til §§ 1, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 og 17 samtykt. Uppskotið soleiðis broytt samtykt. Uppskotið fer soleiðis samtykt til 3. viðgerð.

Á tingfundi 2. mai 2000 lögdu tingmenninir Hans Pauli Strøm, Hildur Patursson, Katrin Dahl Jakobsen og Finnur Helmsdal fram soljóðandi

**Broytingaruppskot
til**

3. viðgerð

Orðið „umboðsmaður“ í öllum bendingum, verður broytt til „lögtingsins umboð“ í öllum bendingum og allar kynsbundnar tilvísingar til hetta orð verða broyttar frá kallkyn til hvörkikyn.

3. viðgerð 2. maí 2000. Broytingaruppskot frá Hans Paula Strøm, Hildur Patursson, Katrin Dahl Jakobsen og Finni Helmsdal fall. Uppskotið, sum samtykt við 2. viðgerð, endaliga samtykt. Málið avgreitt.

Ll.nr. 60 frá 10.05.00

Skjal 3

Vegleiðing um Løgtingsins umboðsmann

Hvønn og hvat kunnu tygum klaga um

Umboðsmaðurin hevur eftirlit við allari fyrisitingini undir heimastýrinum, tvs. bæði lands-, kommunalu og interkommunalu myndugleikunum.

Umboðsmaðurin kann viðgera klagur um avgerðir hjá myndugleikunum, eins og viðferð teirra av borgarum og málum.

Tygum kunnu t.d. klaga um eina noktan av einari umsókn, um tann valda viðgerðarháttin, um ta tíðina, sum hetta hevur tikið og / ella framferðarháttin hjá embætisfólkunum.

Umboðsmaðurin hevur eftirlit við, at myndugleikarnir ikki gera mistøk ella vanrøkja skyldur sínar, og at almenna umsitingin ikki fremur órætt móti einstaka borgaranum.

Dómstólarnir, Løgtingið, feløg og privatir persónar eru ikki almennir fyrisitingarmyndugleikar. Tí kann umboðsmaðurin ikki viðgera klagur um hesi. Donsku myndugleikarnir, sum t.d. lögreglan hoyra ikki undir heimastýrið. Tí kann umboðsmaðurin heldur ikki viðgera klagur um hesar. Um tygum eru í iva um, hvørt tygum kunnu klaga til umboðs-

mannin um ein ávísan myndugleika, kunnu tygum altíð spyrja okkum.

Hvussu kunnu tygum klaga

Um tygum ynskja at klaga, skulu tygum skriva til umboðsmannin og greiða frá, **hvønn** og **hvat** tygum ynskja at klaga um. Um tygum hava latið onkran annan klaga tygara vegna, skulu tygum leggja eina undirskrivaða fulltrú við klaguni. Tað lættir um málsviðgerðina, um tygum senda mógulig viðkomandi skjøl (brøv frá tygum, svar frá myndugleikunum osv.) saman við klaguni. Á hendan hátt fáa tygum eisini ofta skjótari svar, tí umboðsmaðurin vanliga hevur tørv á at síggja hesi skjøl.

Hvat kann umboðsmaðurin gera

Um umboðsmaðurin eftir at hava kannað málið kemur til ta niðurstøðu, at hann gevur viðkomandi viðhald, kann hann finnast at tí myndugleikanum, sum klagan snýr seg um. Umboðsmaðurin kann eisini heita á myndugleikan um at umhugsa málið av nýggjum og taka eina aðra avgerð. Leggið til merkis, at umboðsmaðurin

ikki sjálfur kann broyta eina avgerð. Uppgávan hjá umboðsmanninum er sostatt at greiða myndugleikanum frá, at hesin eftir hansara fatan hevur gjørt eitt mistak.

Í hesum sambandi skulu tygum hava í huga, at umboðsmaðurin hevur avmarkaðar móguleikar fyri at taka støðu til avgerðir, ið eru grundaðar á reinar metingar ella avgerðir, har tað krevst ein serligur førleiki (t.d. lækna-
ligur).

Hvat hendir, tá umboðsmaðurin fær eina klagu

Umboðsmaðurin hevur 3 móguleikar at svara eini klagu:

1. Klagan verður kannað nærri.
2. Klagan verður avvíst, tí at umboðsmaðurin ikki kann viðgera hana.
3. Umboðsmaðurin velur ikki at kanna málið.

1. Klagan verður kannað nærri.

Heldur umboðsmaðurin, at ein kлага skal kannast nærri, sendir hann hana til viðkomandi myndugleika og biður um eina viðmerking. Samstundis biður hann eisini um at læna mógulig skjøl í málinum. Viðmerkingin frá myndugleikanum verður vanligar send viðkomandi, sum fær móguleika at gera sínar viðmerkingar.

Hann, ið hevur klagað, verður van-

liga kunnaður um gongdina í málinum.

Tá myndugleikin og viðkomandi hava gjørt sínar viðmerkingar til málið, er hetta vanligar klárt til endaligu niðurstøðu umboðsmansins. Alt eftir, hvussu nógv mál eru til viðgerðar hjá umboðsmanninum samstundis, og hvussu skjótt myndugleikarnir svara umboðsmanninum, mugu tygum rokna við, at tað kann ganga umleið eitt hálv ár, áðrenn málið er liðugt viðgjørt.

2. Klagan verður avvíst.

Løgtingið hevur í umboðsmanslógini (lóg nr. 60 frá 10. mai 2000) sett mark fyri, nær umboðsmaðurin kann viðgera eina klagu:

„Klaga um avgerðir, ið móguligar hægri umsitingarmyndugleiki kann broyta, kann ikki sendast umboðsmanninum, fyrr enn viðkomandi hægri myndugleiki hevur tikið avgerð í málinum...“ (§ 6, stk. 3).

Um tað er móguligt at kæra eina avgerð til ein annan fyrisingarmyndugleika, skal hetta sostatt verða roynt, áðrenn umboðsmaðurin kann viðgera málið. Avgerðir, sum verða fráboðaðar skrivliga, skulu geva eina vegleiðing um móguligar kærsmóguleikar, áðrenn farast kann til umboðsmannin. Eru tygum í iva, kunnu tygum venda tygum til myndugleikan, sum hevur

tikið avgerðina, ella møguliga til skrivstovuna hjá umboðsmanninum.

„...Klagan skal vera umboðsmanninum í hendi í seinasta lagi eitt ár eftir, at tey viðurskifti, ið klagað verður um, áttu sær stað.“ (§ 6, stk. 2).

Orðingin „viðurskifti“ fevnir um alt, sum klagast kann um til umboðsmannin, t.d. viðgerðina av einum máli, málsviðgerðartíðina, avgerðina í málinum, atburðin o.s.v. Kлага tygum um eina avgerð, skal hendan sostatt verða tikin innanfyri tað seinasta árið.

Inniheldur klagan til umboðsmannin viðurskifti, sum myndugleikin ikki áður hevur tikið støðu til, sendir umboðsmaðurin næstan altíð klaguna víðari til myndugleikan og biður hendan taka støðu til hesi viðurskiftini. Samstundis verður viðkomandi kunnaður um hetta, og biðin um at bíða við at kлага til umboðsmannin til myndugleikin hevur tikið støðu í málinum. Kemur eingin nýggj kлага, ger umboðsmaðurin ikki meira við málið.

3. Umboðsmaðurin velur ikki at kanna málið.

Í umboðsmanslógini stendur:

„Umboðsmaðurin tekur støðu til, um grundarlag er fyri víðari kanninum í máli, ið klagað verður um.“ (§ 6, stk. 4).

Umboðsmaðurin hevur sostatt ikki skyldu til at taka allar klagur upp til viðgerðar. Hann kann nokta at viðgera klaguna sum heild ella bert at viðgera ávís viðurskifti í hesari.

Umboðsmaðurin kannar altíð eina klagu gjølla, áðrenn hann tekur avgerð um at avvís hana. Í tílíkum metingum verður vanliga hugt at, um tað eru útlit fyri, at umboðsmaðurin kann hjálpa viðkomandi.

Ofta skrivar ella ringir umboðsmaðurin til viðkomandi ella til myndugleikan, fyri at hava eitt trygt grundarlag fyri avgerð síni. T.d. kann hann biðja um skjølina í málinum.

Ein avvísing av at viðgera eina klagu kann sostatt vera úrslitið av einari víðfevdari málsviðgerð hjá umboðsmanninum.

Umboðsmaðurin kann sjálvur taka eitt mál til viðgerðar

Umboðsmaðurin kann eisini kanna eitt mál, uttan at tað finst nøkur kлага hesum viðvíkjandi. Umrøða í fjølmiðlunum kann t.d. hava við sær, at umboðsmaðurin gerst varur við eitt mál, sum hann ynskir at kanna nærri. Onkuntíð kunnu klagur vera orsök til, at umboðsmaðurin fer at kanna viðurskifti, sum tað ikki er klagað um.

Umboðsmaðurin kann sambært §§ 6, stk. 5 og 8, stk. 3 kanna stovnar og

tænastustøð v.m., ið hoyra til virkisøki hansara.

Um umboðsmannin og embætið

Løgtingið velur fimta hvørt ár ein Løgtingsins umboðsmann. Hevur Løgtingið ikki longur álit á umboðs-

manninum kunnu 2/3 av limunum loysa hann úr starvi.

Umboðsmaðurin setir og loysir úr starvi starvsfólk síni.

Tygum kunnu ringja á tlf. 35 85 00 ella venda tygum til skrivstovuna í Niels Finsens gøtu 39, Tórshavn, um tygum hava spurningar.